RIPEYTTÄ, LUOTTAMUSTA JA YHTEISTÄ TAHTOTILAA

Asiakasosallisuus ja moniammatillinen yhteistyö ankkuritoiminnan ytimessä

Emilia Tuominen

Maisterintutkielma

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden

ja filosofian laitos

Humanistis-

yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

syksy 2020

TIIVISTELMÄ

RIPEYTTÄ, LUOTTAMUSTA JA YHTEISTÄ TAHTOTILAA
Asiakasosallisuus ja moniammatillinen yhteistyö ankkuritoiminnan ytimessä

Emilia Tuominen
Sosiaalityö
Maisterintutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Heli Valokivi
Syksy 2020
107 sivua + 4 liitettä

Maisterintutkielmani tarkoituksena on tarkastella ankkuritoiminnan keskeisten kulmakivien, asiakasosallisuuden ja moniammatillisen yhteistyön toteutumista käytännön tasolla työntekijänäkökulmasta. Ankkuritoiminta pyrkii moniammatillisen tiimin voimin tehostamaan alaikäisten hyvinvointia muun muassa ehkäisemällä nuorisorikollisuutta. Nuorten ja perheiden ongelmien ollessa nykyaikana entistä monimuotoisempia, ankkurin kaltaiselle työskentelylle on kysyntää. Näin ollen sen toimivuudesta on tärkeää kerätä ajankohtaista informaatiota, mikä lisää tietoutta toimintamallin olemassaolosta sekä perustelee sen yhteiskunnallista tarpeellisuutta.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu asiakasosallisuuteen ja moniammatillisuuteen liittyvästä teoreettisesta keskustelusta. Näiden kahden periaatteen käytännön toteutumista on tarkasteltu internet-kyselyillä kerättyä tutkimusaineistoa hyödyntäen. Kyselyiden kohderyhmänä olivat erään suomalaisen keskisuuren paikkakunnan ankkuritiimin, lastensuojelun ja poliisiaseman työntekijät. Ankkurityöskentelyyn osallistuu useasti ammattilaisia ankkuritiimin lisäksi myös eri yhteistyötahoista, joten heidänkin näkökantansa ovat tutkimuksessa olennaisia. Tutkimusaineisto on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin käyttäen apuna kolmea pääteemaa asiakasosallisuudesta, moniammatillisesta ankkuriyhteistyöstä ja moniammatillisen yhteistyön synnyttämistä hyödyistä. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: 1) Miten asiakasosallisuus toteutuu ankkuritoiminnassa? 2) Mistä moniammatillinen ankkuriyhteistyö rakentuu?

Tulosten perusteella asiakasnuorten äänen kuulemista pidetään tärkeänä osana ankkuritapaamista: nuorelle tarjotaan omia puheenvuoroja ja hänen näkemyksilleen annetaan painoarvoa. Nuoren osallistumisen taso vaihtelee sen mukaisesti, millainen asia on käsitteillä ja minkälainen vuorovaikutus tuntuu hänelle itselleen luontaiselta. Suurimmaksi osaksi nuoret ovat vastaanottavaisia ja jättävät vain harvoin käyttämättä heille varatun tapaamisajan. Myös tapaamisiin osallistuvat vanhemmat saavat ankkuritapaamisista tärkeää tukea omaan kasvatustyöhönsä ja ajoittain oivaltavat tapaamisen puitteissa omiakin henkilökohtaisia palveluntarpeitaan. Vanhempien asennoituminen ankkurityöskentelyyn on pääosin positiivista ja avunsaantia arvostavaa.

Moniammatillisen ankkuriyhteistyön rakennusaineiksi nousevat tulosten pohjalta ammattilaisten selkeät roolijaot, toisten asiantuntijuuden kunnioittaminen, avoimuus, luottamus, monialainen esimiestyö ja yhteisesti jaettu tahtotila. On tärkeää, että kukin yhteistyöhön osallistuva ammattilainen tuntee oman tehtävänsä ja arvostaa muidenkin työpanosta. Yhteistyön toimivuutta lisäävät myös säännöllinen yhteydenpito, työntekijöiden tuttavallisuus ja avoin ilmapiiri. Etenkin lastensuojelun ja ankkuritiimin yhteistyö vaikuttaa tulosten pohjalta tiiviiltä, mikä korostaa ankkuritoiminnan asemaa lastensuojelun kaltaisten yhteistyötahojen arvokkaana tukijana: ankkuriyhteistyön tehostaessa ammattilaisten välistä vuorovaikutusta sen on mahdollista vähentää päällekkäistä työntekoa ja säästää olennaisesti niin työntekijöiden voimavaroja kuin kuntien taloudellisia resurssejakin.

Avainsanat: ankkuritoiminta, asiakasosallisuus, moniammatillisuus, nuorisorikollisuus, nuorisotutkimus, nuoruus, varhainen puuttuminen, verkostotyö

ABSTRACT

RAPID ACTION, TRUST AND COMMONLY SHARED GOALS
Customer involvement and multi-professional cooperation in the heart of the Anchor work

Emilia Tuominen
Social Work
Master's thesis
Department of Social Sciences and Philosophy
Faculty of Humanities and Social Sciences
University of Jyväskylä
Supervisor: Heli Valokivi
Fall 2020
107 pages + 4 appendices

The purpose of this study is to find out how the two most important theoretical principles of the Anchor-model, customer involvement and multi-professional cooperation, are executed from the viewpoint of the professionals taking part in Anchor work. The main goal of the Anchor-model is to prevent juvenile delinquency, domestic violence, and social exclusion. Anchor work is operated by multi-professional teams, which consist of professionals from the police, social services, health services and youth services. Nowadays people's problems are becoming more and more versatile, which is why it is important to invest in multi-professional models like Anchor work also in the future.

The theoretical base of the study consists of customer involvement and multi-professional cooperation. The data was collected from one Finnish medium-sized city by using electronic questionnaires. The questionnaires were sent to one Anchor team and the employees of child welfare and police. The method used for the analysis is content based with the main themes of customer involvement, multi-professional cooperation, and the benefits of multi-professional cooperation. The research questions that this study seeks to answer are as follows: 1) How is customer involvement executed in Anchor work? 2) Which are the main factors of multi-professional cooperation in Anchor work?

The results suggest that the employees participating in Anchor work find it extremely important to give their young customers a chance to present their own thoughts and opinions. Most of the customers are willing to cooperate with the Anchor team although the communication with the team's professionals can be difficult and unnatural for some of them. It is rarely seen that a customer does not show up for his meeting with the Anchor team. In addition to the young customers, the Anchor team also aims to support their customers' parents by helping them cope with their own personal issues that can affect their ability to take care of their children. Parents generally respect the help they receive.

According to the results, the most important factors of multi-professional cooperation are a clear division of professional roles, open and trustful working environment, multi-professional leadership, and commonly shared goals. It is beneficial that the employees are familiar with each other and communicate regularly. Especially the communication between the employees of child welfare and the Anchor team seems to be quite intense, which highlights the supportive role of the Anchor-model from the viewpoint of child welfare. The results indicate that multi-professional cooperation is overall a great way to strengthen the bonds between employees, which makes it easier to provide more efficient services especially for younger customers.

Keywords: Anchor work, customer involvement, multi-professional cooperation, juvenile delinquency, youth studies, youth, early prevention, networking

KUVIOT

KUVIO 1. Ankkuriprosessin ydinvaiheet 7
KUVIO 2. Nuorison viisi yleisintä rikosta/rikettä kansainvälisesti 17
KUVIO 3. Moniammatillisen yhteistyön käytännön ominaispiirteitä 27
KUVIO 4. Ankkurin asiakasnuorta ympäröivä verkosto 30
KUVIO 5. Aineiston analyysissä käytetyt pääteemat ja niiden alakategoriat 37
KUVIO 6. Ankkuritoiminnan käsitellyimmät rikokset/rikkeet ankkuritiimin näkökulmasta 42
KUVIO 7. Moniammatillisen ankkuriyhteistyön keskeiset rakennuspalikat 68

LIITTEET

LIITE 1. Kyselyjen saatekirje
LIITE 2. Kysely ankkuritiimille
LIITE 3. Kysely lastensuojelun työntekijöille
LIITE 4. Kysely poliisiaseman työntekijöille

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 1
2 ANKKURITOIMINTA PÄHKINÄNKUORESSA 4
2.1 Tavoite yhdenvertaisesta hyvinvoinnista 4
2.2 Käytännön askelmerkit asiakasprosessissa 7
3 NUORUUS ELÄMÄNKULUN KÄÄNNEKOHTANA 10
3.1 Nuoruuden moniulotteinen määritelmä 10
3.2 Nuorisotutkimus nuoruuskuvan peilinä 13
3.3 Nuorisorikollisuus ilmiönä 16
3.4 Nuoren rikoskierteen ennakointi ja ehkäisy 20
4 MONIAMMATILLISUUS JA ASIAKASOSALLISUUS 25
4.1 Moniammatillinen yhteistyö ja verkostoperiaate 25
4.2 Asiakas osana ammattilaisten verkostoa 29
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS 32
5.1 Tutkimustehtävä 32
5.2 Laadullinen tutkimus 32
5.3 Tutkimusaineisto ja analyysi 34
5.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus 38
6 ANKKURITOIMINNAN KÄSITELLYIMMÄT AIHEET 42
6.1 Päihteidenkäyttö, välitys ja hallussapito 43
6.2 Näpistely ja varkaudet 46
6.3 Perheväkivalta 47
6.4 Kiusaaminen ja häirintä 49
6.5 Liikennerikkomukset 51
7 ASIAKASOSALLISUUS ANKKURITAPAAMISESSA 53
7.1 Asiakasnuoren äänen kuuleminen 53
7.2 Poliisiasema ankkuritoiminnan ympäristönä 58
7.3 Perhekokonaisuuksien huomiointi 60
7.4 Vanhemman ohjaaminen avun piiriin 66
8 ANKKURIYHTEISTYÖN RAKENNUSPALIKAT 68
8.1 Yhteinen päämäärä ja sovitut pelisäännöt 69
8.2 Ammattilaisten roolit ankkurityöskentelyssä 73
8.3 Avoin työilmapiiri, kunnioitus ja tiedottaminen 79
8.4 Yhteydenpito tunnettavuuden perustana 81

8.5 Monialaisen esimiestyön merkitys 83
9 PÄÄTÄNTÖ 85
9.1 Yhteenveto 85
9.2 Pohdinta 88
9.3 Tutkimusprosessi oppimiskokemuksena 91
LÄHTEET 95
LIITTEET

1 JOHDANTO

Nuoruuden elämänvaihetta värittävät monenlaiset siirtymät ja muutokset. Fysiologisella tasolla keho ottaa merkittäviä askeleita eteenpäin, samalla kun sosiaalisessa ulottuvuudessa totutellaan uusiin ympäristöihin ja ihmissuhteisiin, tehdään loikkia tuntemattomaan ja etsitään omaa identiteettiä. Muutosten läpikäymisessä patoutuneet jännitteet purkautuvat useasti tunnekuohahduksina, jotka ovat saavuttaneet maineen eräänlaisina teini-ikäisyyden stereotyyppisinä symboleina. Nuoruus on kaikkine kehitysaskelineen erityisen haavoittuvainen aikakausi ihmisen elämänkulussa ja siksi myös otollista aikaa harhautua rikollisuuden polulle. Erinäisten tutkimusten mukaan aktiivisen rikoksenteon huippulukemissa ollaankin juuri ikävuosien 14–17 aikana, minkä jälkeen lainvastainen käyttäytyminen tyypillisesti vähenee murto-osaan tai haihtuu olemattomiin. (Wikström ym. 2012, 46–47.)

Nuorten lainvastaiseen käyttäytymiseen liittyvät teemat ovat syystäkin kiinnostaneet tutkijoita jo vuosikymmenien ajan. Nuorisorikollisuus on itsessään varsin mielenkiintoinen ilmiö niin yksilöiden kuin yhteiskunnankin näkökulmasta ja onnistuukin useasti yllättämään tarkastelijansa monimuotoisuudellaan. Samalla se on myös universaalisti jaettu ongelma, joka koskettaa yhteisöjä laajalti ympäri maapallon. Suomalaisen yhteiskunnan kohdalla nuorisorikollisuus kulminoituu erinäisiin tihutöihin ja näpistelyihin, päihderikkomuksiin sekä väkivaltaisiin yhteenottoihin. Vaikka alaikäisten rikoskäyttäytymisessä on viime aikoina havaittu laskutrendiä, vielä tänäkin päivänä media tuottaa huolestuttavaa uutisointia siitä, kuinka muun muassa päihteidenkäyttö ajeluttaa nuoria vakaviin ongelmakierteisiin ja miten perheriidat kärjistyvät yhä useammin sanaharkasta fyysiseksi pahoinpitelyksi. Samalla esimerkiksi internetin runsastunut käyttö on tuonut mukanaan uudenlaisia, modernille ajalle tyypillisiä uhkia. Siitäkin huolimatta, että yhteiskunnassamme pyritään pitämään erityisen hyvää huolta nuorison hyvinvoinnista, eivät rikoskierteeseen päätymisen riskit ole poistuneet nuorten päivittäisestä elämästä minnekään. Nuorisorikollisuuden aktiivisen ehkäisytyön jatkaminen ja sen eteenpäin kehittäminen ovat edelleen asioita, joihin on täydellä teholla panostettava.

Konkreettiseksi työvälineeksi suomalaisnuorten hyvinvoinnin tukemiseen on kehitetty ankkuritoiminta, joka käynnistyi Sisäministeriön kehittämishankkeena 2000-luvun alussa. Toiminta tähtää nuorisorikollisuuden ehkäisemiseen varhaisen puuttumisen ajatuksella,

minkä lisäksi se pureutuu muun muassa perheen sekä parisuhteen välisiin väkivallantekoihin. Ankkurissa kiteytyvät keskeiset periaatteet moniammatillisesta yhteistyöstä, verkostotyöskentelystä ja asiakasosallisuudesta, minkä myötä sitä voidaan pitää hyvänä esimerkkinä sosiaali- ja terveysalan työkäytäntöjen muovautumisesta nykyajan tarpeita paremmin vastaaviksi. Vaikka kyseinen työskentelymalli on vielä suhteellisen tuore, se on ehtinyt jo tuottaa lupaavia tuloksia osoittaen tehokkuutensa orastavien rikoskierteiden katkaisemisessa. Samoin se on edistänyt nuorison alueellista tasa-arvoisuutta tarjoamalla yhteisesti jaettujen ohjenuorien säännöstelemää palvelua kaikkien Suomen poliisilaitosten vaikutusalueilla. (Sisäministeriö 2019, 9 & 19–20.)

Ankkuritoiminnan kehittämisen ja maantieteellisen laajentamisen kannalta kaikenlaisen informaation kerääminen on ensiarvoisen tärkeää, mistä syystä päätin tutkielmassani tarkastella moniammatillisen ankkuriyhteistyön luonnetta ja merkitystä nuorten kanssa tehtävässä työssä ankkuritiimin työntekijöiden sekä sen ammatillisten yhteistyötahojen näkökulmista. Konkreettisesti pyrin tutkielmallani ottamaan selvää siitä, miten ankkuritoiminnan keskeiset kulmakivet, asiakasosallisuus ja moniammatillinen yhteistyö, ruohonjuuritasolla toteutuvat ja rakentuvat: tarkoituksena on siis hahmottaa asiakasnuorten ja heidän läheistensä osallistumista ankkuritoiminnassa sekä paikantaa toimivan moniammatillisen ankkuriyhteistyön olennaisimmat elementit työntekijöiden omasta perspektiivistä.

Henkilökohtainen kiinnostukseni ankkuritoimintaan ja sen myötä nuorisorikollisuuden tematiikkaan sai kipinänsä kesällä 2019, jolloin työskentelin lastensuojelun sosiaalityöntekijänä kotiseudullani Satakunnassa. Kesätyöpestini puitteissa pääsin ottamaan osaa muutamiin ankkuritapaamisiin ja sain näin muodostettua pääpiirteisen kokonaiskuvan toiminnan yleisluonteesta. Koin kyseiset tapaamiset varsin mielenkiintoisiksi kohtaamisiksi ja innostuin perehtymään toimintamalliin astetta syvemmin. Juuri ankkuritoiminnasta inspiroituminen ei ollut itselleni yllätys, sillä kriminologia on tieteenalana kiehtonut minua jo pidemmän tovin ja erityisesti nuorisorikollisuuteen liittyvää keskustelua olen seurannut aktiivisesti. Valmistuttuani haluaisinkin mahdollisesti työskennellä kriminaalihuollon parissa ja koska nuorisorikollisuuden ilmiötä on sosiaalityön opinnoissa käsitelty vain pintaraapaisulla, päätin hyödyntää maisterintutkielman luoman tilaisuuden syventää tietämystäni kyseisestä aihepiiristä.

Henkilökohtaisten intressieni ohella toki toivon, että pystyn tutkielmallani lisäämään yleistä tietoutta ankkuritoiminnasta ja tekemään sen merkittävyyttä ripauksen näkyvämmäksi. Tähänastisen lastensuojelun työkentältä kertyneen työkokemukseni pohjalta koen ankkuritoiminnan olemassaolon kaikin puolin perustelluksi ja uskon tämän olevan vallitseva mielipide nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten keskuudessa ympäri Suomen. Nykypäivän ongelmien ratkomisessa on työntekijärintamalla osattava puhaltaa yhteen hiileen, mihin ankkuritoiminta luo kerrassaan loistavat mahdollisuudet.

Avainsanat: ankkuritoiminta, asiakasosallisuus, moniammatillisuus, nuorisorikollisuus, nuorisotutkimus, nuoruus, varhainen puuttuminen, verkostotyö

2 ANKKURITOIMINTA PÄHKINÄNKUORESSA

Tässä luvussa tutustutaan tarkemmin ankkuritoiminnan keskeisiin piirteisiin toimintamallina. Luku alkaa katsauksella toiminnan käynnistämiseen ja sen takaa löytyviin perusteisiin sekä toiminnalle asetettuihin päämääriin. Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan käytännön toteutusta syventyen muun muassa ankkuritoiminnan kohderyhmään ja ankkuriprosessin etenemiseen. Luvun tarkoituksena on välittää tiivistetty kokonaiskuva ankkuritoiminnan luonteesta, mikä toimii tutkielman perustavana kontekstipohjana.

2.1 Tavoite yhdenvertaisesta hyvinvoinnista

Sisäministeriön (2019, 18–22) laatimassa ankkuritoiminnan käsikirjassa todetaan, ettei Suomen sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen ja rikollisuuden ennaltaehkäisy voi nykypäivänä nojata pelkästään poliisin työskentelyyn, vaan monen muunkin ammattiryhmän on kannettava kortensa kekoon. Toteamuksen taustalla on laajalti jaettu havainto siitä, että nuorison hyvinvoinnin tehostaminen vaatii tiivistä moniammatillista yhteistyötä eri viranomaisten kesken. Tehokkaan tiedonvälittämisen ja yhteisen tekemisen myötä pystytään parhaiten tarjoamaan oikea-aikaista ja riittävän voimakasta tukea nuorille, joiden auttamisessa kokonaiskuvan hahmottaminen on erityisen tärkeää. Vuosien saatossa on huomattu, että nuorison hyvinvoinnista huolehtimisessa on kyse ennen kaikkea tiimityöstä, jossa jokaisella toimijalla on tärkeä roolinsa. Ankkuritoimintaa on kehitetty ennen kaikkea näiden ajatusten pohjalta luomalla nuorille mahdollisuus moniammatilliseen tukeen entistä saumattomammin. (Sisäministeriö 2019, 15.)

Alun perin Hämeenlinnassa vuonna 2004 käynnistetty ankkuritoiminta on inspiroitunut naapurimaissa jo tovin hyödynnetyistä vastaavanlaisista työskentelykäytännöistä (Sisäministeriö 2019, 18). Tanskassa on käytetty samankaltaista toimintamallia (*Skole-Socialforvaltning-Politi*) vuodesta 1977 ja Norjaankin saatiin oma versionsa (*Samording av locale kriminalitetsforebyggende tiltak*) vuonna 1990. Ruotsissa vastaavaa työskentelyä on harjoitettu kahdenkin eri mallin puitteissa, joista ensimmäinen (*Skola, socialtjänst, polis, fritid*) lanseerattiin vuonna 2007 ja toinen (*Social Insatsgrupper*) vuonna 2011. Muissakin pohjoismaissa moniammatillisuuden lisääminen on näin ollen koettu oikeaksi

reagointitavaksi yhteiskunnan muuttuneisiin ongelmiin, mikä antaa lujan pohjan ankkuritoiminnankin olemassaololle. Samalla sen nähdään olevan keino eheyttää rikkoutuneita palvelujärjestelmiä, mikä puolestaan mahdollistaa parempia ja yhdenvertaisempia asiakaskokemuksia. (Sisäministeriö 2018, 9.)

Ankkuritoimintaa kuvataan usein nuorille suunnattuna, niin sanottuna ”yhden luukun” palveluna, jossa nuoren on mahdollista saada tukea samanaikaisesti poliisi-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen ammattilaisilta. Toiminta perustuu siis useamman organisaation yhteistoimintaan, jossa hyödynnetään eri alojen asiantuntijoiden tietämystä yhteisesti jaetun tavoitteen saavuttamiseksi. (Sisäministeriö 2019, 35.) Tällaista periaatetta noudattavien palvelujen kehittäminen on yhteiskunnassamme varsin perusteltua, sillä suomalainen sosiaali- ja terveyspalvelujen verkosto on viimeisen vuosikymmenen aikana kerännyt negatiivissävytteistä mediahuomiota koskien sen hajanaisuutta ja epäselkeyttä: erinäiset palveluntarjoajat operoivat lähinnä omina yksikköinään, mikä tekee asioimisesta monimutkaista ja kuluttaa helposti asiakkaan viimeisetkin voimavarat. Erityisen raskaaksi omien asioiden hoitaminen käy monia eri palveluja samanaikaisesti kaipaaville henkilöille, joiden on seikkailtava säännölliseen tahtiin muun muassa perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalitoimen välillä. Sen lisäksi, että tilanne näyttäytyy raskauttavana asiakkaille, on se sitä myös sosiaali- ja terveysalan työntekijöille johtoporrasta unohtamatta. Asiakkaan ohjautuminen hänen todellista tarvettaan vastaavien palvelujen piiriin on äärimmäisen tärkeää niin hänen oman hyvinvointinsa kuin myös ammattilaisten työn sujuvuuden ja turhien kustannusten kaitsemisen kannalta: ammattilaisten välinen rikkonainen tiedonsiirto johtaa useasti päällekkäiseen työntekoon, mikä tuhlaa yksittäisten työntekijöiden aikaresursseja ja vaikuttaa myös heidän työssäjaksamiseensa. (Hujala & Lammintakanen 2018, 12.)

Tehokkaan moniammatillisen yhteistyön hedelmänä tiedonsiirron ja sen myötä asiakkaan oikeaoppisen ohjautumisen uskotaan nousevan tarkoituksenmukaiselle tasolle, mikä korostaa ankkuritoiminnan merkitystä kehittämisenarvoisena toimintamuotona. Yhtenä nuorison hyvinvoinnin edesauttamisen rakennuspalikkana voidaan myös pitää yhdenvertaisuutta, jonka vahvistamisessa ankkuritoiminnalla on niin ikään kätensä pelissä. Vaikka suurimmalla osalla suomalaisnuorista elämä on mallillaan, on viime vuosina ollut havaittavissa yhä näkyvämpää jakautumista hyvin- ja pahoinvoivien leireihin, minkä ohella myös alueelliset erot hyvinvoinnin suhteen ovat voimistuneet. Ankkuritoiminnan

avustuksella pyritäänkin takaamaan nuorille entistä yhdenvertaisempaa palvelua joka puolella Suomea, jotta pääsy avun piiriin olisi kaikille yhtä lailla mahdollista asuinpaikasta tai esimerkiksi sosioekonomisesta asemasta riippumatta. (Sisäministeriö 2019, 12.) Suomen perustuslain (1999/731, 19 §) mukaan riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ovat jokaisen suomalaisen oikeus, mistä tulee pitää kiinni tulevaisuudessakin.

Vaikka ankkuritoiminta keskittyykin tänä päivänä lähinnä kaupunkeihin ja niiden välittömiin ympäristöihin, operoi se periaatteessa kaikkien Suomen poliisilaitosten yhteydessä. Ankkuritoimintaan kiinnitettyjä työntekijöitä on tällä hetkellä noin kuudenkymmenen kunnan alueella ja määrä tulee suurella todennäköisyydellä kasvamaan toiminnan laajentuessa lähivuosina useille pienemmillekin paikkakunnille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 133.) Uusia aluevaltauksia riittää vielä tehtäväksi, vaikka vuoden 2004 alkutilanteesta toimintamalli onkin edennyt jo pitkälle. Laajentumissuunnitelmille löytyy painavaa tukea muun muassa Poliisin ennaltaehkäisevästä strategiasta vuosille 2019–2023, jossa ankkuritoiminta mainitaan tärkeäksi tulevaisuuden kehityskohteeksi. Ankkuritoiminnan maantieteellisen saatavuuden parantaminen olisi monestakin syystä toivottavaa, mutta vaatii toteutuakseen asianmukaiset puitteet: järjestämisen mahdollisuuksiin vaikuttavat merkittävästi kunkin paikkakunnan taloudelliset ja työntekijäkohtaiset resurssit, jotka alun perin antavat alustan ankkurin tulokselliselle toiminnalle. Käytännön toiminta räätälöidäänkin aina aluekohtaisesti sen mukaan, millaiset resurssit ovat käytettävissä, kuinka suuri määrä nuoria alueella asuu ja minkälaisia ominaispiirteitä alueella elämiseen mahdollisesti liittyy. (Sisäministeriö 2019, 35.)

Vaikka ankkuritoiminnan käytännön toteutusta voidaankin paikkakuntakohtaisesti soveltaa, toiminnan keskeisistä suuntaviivoista vastaa valtakunnallinen ohjausryhmä, johon lukeutuu edustajia muun muassa sisäministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, Poliisihallituksesta, Kuntaliitosta sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta. Tämän ohjausryhmän tueksi on nimitetty valtakunnallisia koordinaattoreita, jotka vievät kehittämistyötä eteenpäin yhteistyössä sekä valtakunnallisen ohjausryhmän että paikallisesti toimivien ankkuritiimien kanssa toimien. (Sisäministeriö 2018, 13–16.) Valtakunnallisen koordinaattorin tehtävänä on muun muassa arvioida ankkuritoiminnasta kertyneiden tilastojen sisältöjä, seurata sen toteutumista ja levittää ankkuritietämystä niin organisaatio- kuin väestötasollakin (Sisäministeriö 2019, 50–51). Ankkurin laajentumissuunnitelmien toteutumisen ja erityisesti ankkuritoimintaan tulevaisuudessa ohjattavien resurssimäärien

kannalta on tärkeää, että toiminnasta kerätään aktiivisesti tuoretta informaatiota. Ankkuritoiminta on vielä verrattain nuori työskentelymalli, joten esimerkiksi toiminnan vaikuttavuus asiakkaiden elämään pidemmällä aikavälillä on toistaiseksi selvittämättä. Toiminnan tuoreus konkretisoituukin eritoten tieteellisen kirjallisuuden saatavuudessa, sillä suoranaisesti ankkuritoimintaan liittyvää tutkimusta on ehditty tuottaa vasta vähän. Tästä syystä tässäkin tutkielmassa on hyödynnetty suhteellisen runsaasti aiempia ankkuritoimintaa käsitteleviä opinnäytetöitä, jotka ovat nykyhetkenä lähestulkoon ainoita tieteellisen tiedon lähteitä aihetta koskien.

2.2 Käytännön askelmerkit asiakasprosessissa

Ankkuritoiminnan käsikirjan (2019, 24) mukaan ankkuritoiminta on kohdistettu ”alle 18-vuotiaille henkilöille, jotka ovat tehneet rikoksen tai heitä epäillään rikoksesta, ovat käyttäneet huumeita ja/tai päihteitä ja/tai ovat vaarassa väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoitumiselle (ilman ikärajoja) ja/tai tarvitsevat moniammatillista tukea elämäntilanteessaan esimerkiksi lähisuhde- tai perheväkivaltatapauksissa”. Kohderyhmä on kokonaisuudessaan varsin monimuotoinen ja näin ollen asiakastapausten käsittelyssä kaivataan monesti konsultaatiota yli ammattikuntien rajojen. Ankkurin asiakkaiden vaihtelevia pulmia ratkottaessa verkostojen huomioiminen on tärkeässä asemassa koko prosessin ajan, samoin kuin asiakkaan kannustaminen haastavien elämäntilanteiden ylitse.

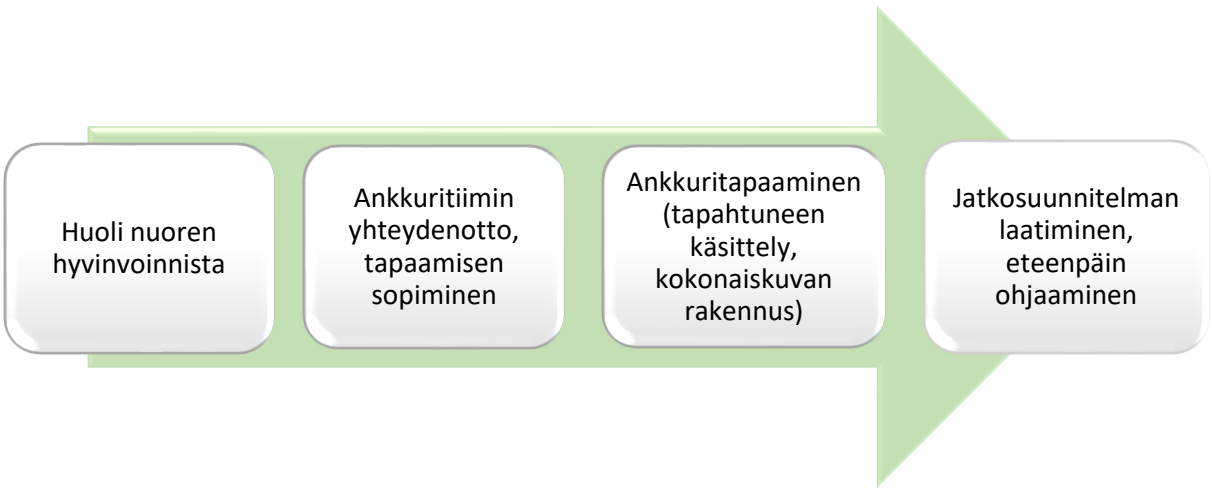

KUVIO 1. Ankkuriprosessin ydinvaiheet

Ankkuriprosessi (kuvio 1) alkaa asiakkaan kohdalla yleensä siitä hetkestä, kun jollakin viranomaistaholla, nuoren lähimmäisellä tai muulla hänen elämässään aktiivisesti läsnä olevalla henkilöllä herää epäilys nuoren hyvinvoinnin horjahtamisesta. Useimmiten nuoret löytävät tiensä ankkuritoimintaan poliisin tai sosiaalitoimen aloitteesta, mutta yhteydenotto voi käytännössä tulla keneltä tahansa. Yhteydenoton saavuttua poliisi-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen ammattilaisista koostuva ankkuritiimi valitsee asiakkaansa sen pohjalta, ketkä huolta herättäneistä nuorista lukeutuvat ankkuritiimin ensisijaiseen kohderyhmään. Tämän jälkeen ankkuritiimi ottaa valikoituun nuoreen ja hänen huoltajaansa yhteyttä tapaamisen sopimiseksi tai tekee tarvittaessa kotikäynnin nuoren luokse. Mikäli nuori on epäiltynä jonkin rikoksen tekemisestä, koolle kutsuminen tapahtuu yleensä poliisin toimesta. (Sisäministeriö 2019, 24–25.)

Ankkuritapaamisessa ovat nuoren lisäksi osallisina hänen vanhempansa tai muut huoltajansa sekä ankkuritiimin muodostavat asiantuntijat. Tarvittaessa tapaamisissa voi olla läsnä muitakin nuoren arjessa vaikuttavia toimijoita, kuten opettaja tai lastensuojelun vastaava sosiaalityöntekijä. Tapaamispaikkana on tyypillisesti paikallinen poliisiasema, mutta tapaamisia voidaan järjestää joustavasti muissakin ympäristöissä. Tärkeintä on, ettei tapaamispaikka vahingoita millään tavoin nuoren yksityisyyttä. Nuoren yksityisyyden kunnioittaminen on yksi ankkuritoiminnan tärkeimmistä peruspilareista, minkä vuoksi nuorelta pyydetään tavallisesti kirjallista suostumusta ankkuritoiminnan puitteissa tehtävään ammattilaisten väliseen tiedonsiirtoon. Kyseinen suostumus voidaan tosin jättää pyytämättä niissä tapauksissa, joissa sitä ei lakisääteisesti edellytetä. Näissäkin tilanteissa nuori kuitenkin pidetään ajan tasalla hänen yksityisyyteensä liittyvistä asioista ja muutoinkin toiminnan yleisen luottamuksellisuuden säilymisestä. (Sisäministeriö 2019, 26–27.)

Ankkuritapaaminen käynnistyy tyypillisesti läsnäolijoiden esittelyillä, mistä siirrytään kertaamaan ankkuritoiminnan periaatteita ja tapaamisen konkreettista aikataulua. Tämän jälkeen pureudutaan varsinaiseen ydinasiaan eli siihen, miksi nuori on ankkuritoimintaan ohjautunut. Lähtökohtana nuori saa ensin itse avata tapahtumaa, esimerkiksi mahdollista rikosta ja kertoa sen yksityiskohdista omin sanoin. Myös mukana olevalle vanhemmalle on tärkeää antaa tilaisuus tuoda esiin omaa näkemystään tapahtunutta koskien. Ankkuritiimin asiantuntijat liittyvät keskusteluun valottamalla tapahtuman merkitystä lainsäädännöllisestä näkökulmasta ja selvittävät samalla nuoren elämäntilannetta. Selvityksen edetessä saadaan

hahmoteltua käsitys siitä, millaisella tolalla nuoren hyvinvointi kaikkeudessaan näyttäytyy, ja minkälaisiin asioihin on tarvetta ammatillisesti puuttua. (Sisäministeriö 2019, 27–28.)

Tapaamisen aikana rakennetun moniammatillisen arvion myötä tiimi tekee suunnitelman siitä, millaisin toimenpitein tilannetta lähdetään korjaamaan: nuorelle voidaan esimerkiksi ehdottaa uutta aikaa ankkuriin tai ohjata eteenpäin hänen tarpeitaan paremmin vastaavan palvelun piiriin. Toiminnan nimeä mukaillen nuori siis ikään kuin ”ankkuroidaan” takaisin oikeille raiteille ennen kuin vakavampia seurauksia ehtii syntyä. Koska ankkuritoiminta koetaan vahvasti tulevaan orientoituneena toimintana, tiimin on tärkeää huolehtia myös tapaamisen jälkitunnelmasta. Tavoitteena on, että tapaamisen aikana kiinnitetään huomiota nuoren yksilöllisiin voimavaroihin ja kannustetaan häntä luottamaan omiin kykyihinsä, mikä auttaa häntä hahmottamaan elämäntilanteessaan valoisiakin puolia. Rohkaiseva työote, joka menneiden murehtimisen sijasta kääntää katsetta menosuuntaan, onkin osoittautunut yhdeksi ankkuritoiminnan kiitellyimmistä ominaispiirteistä. (Sisäministeriö 2019, 18.)

3 NUORUUS ELÄMÄNKULUN KÄÄNNEKOHTANA

Ankkuritoiminta keskittyy alaikäisistä muodostuvaan asiakaskuntaan, mikä luo toiminnalle omanlaiset hyötynsä ja haasteensa. Ankkuria tutkittaessa onkin tarpeen ymmärtää myös nuoruuden elämänvaiheen erityispiirteitä, jotka osaltaan muokkaavat nuorten parissa tehtävää työtä. Tässä luvussa pyritään ottamaan tarkemmin selvää nuoruudesta eräänlaisena elämänkulun käännekohtana, jossa ihminen asettuu alttiiksi monenlaisille muutoksille. Luku alkaa tutustumisella nuoruudesta esitettyihin määritelmiin, mitä seuraa katselmus nuorisotutkimuksesta ja yhdestä sen tutkituimmista ilmiöistä, nuorisorikollisuudesta. Tämän jälkeen esitellään muutamia nuoren rikollista käyttäytymistä ennakoivia tekijöitä ja tarkastellaan keinoja ehkäistä nuorten orastavia rikoskierteitä.

3.1 Nuoruuden moniulotteinen määritelmä

Nuoruus on kiistatta yksi tapahtumarikkaimmista ajanjaksoista ihmisen elämänkulussa. Se on aikakausi, jolloin käydään läpi murrosiän vaiheita ja niiden aikaansaamia muutoksia, niin fysiologisesti kuin muillakin elämän osa-alueilla. Etenkin aikaisempina vuosikymmeninä nuoruuden elämänvaihe on yhdistetty tiettyjen kulttuurisesti jaettujen etappien saavuttamiseen, mikä alleviivaa nuoruuden sosiaalista rakentumista. Nykyisin lapsuuden ja nuoruuden rajapinnat ovat kuitenkin muuttuneet entistä liukuvammiksi, mikä on pakottanut aiempia ikään liittyviä oletuksia muovautumaan muutosten vanavedessä. Nuoruuden määritteleminen vaatiikin aina perustakseen vallitsevan ajan ja yhteiskunnallisten tekijöiden huolellista huomioon ottamista. (Furlong 2012, 3.)

Nuoruus (*engl. youth*) on itsessään huomattavasti väljempi käsite kuin siihen sisältyvä murrosikä (*engl. adolescence*), joka on yksityiskohtaisemmin paikannettavissa ihmisen kehossa tapahtuvaan puberteetin aiheuttamaan kehitykseen. Yleisellä tasolla ajatellen nuoruus käsitetään lapsuudesta aikuisuuteen johtavana siirtymävaiheena, joka konkretisoituu omien siipien kokeilemisena ja asteittaisena irrottautumisena vanhempien alituisesta valvonnasta: asiaan kuuluu monesti vanhempien asettamien rajojen kokeileminen ja lapsuusajan itsestäänselvyyksien kyseenalaistaminen. Tällainen vastarinta liittyy olennaisesti oman identiteetin etsimiseen, sillä nuoren on tehtävä erottelua siitä, millaisista

tekijöistä hänen minuutensa oikeastaan muodostuu. Psykologi Mathias Waisin (2005, 99) sanoin: ”ennen kuin murrosikäinen voi tietää, kuka hän tulevaisuudessa on, haluaa hän päästä selville siitä, mitä hän ei ole”.

Vaikka nuoruuden hahmottaminen saattaakin tuntua maallikon silmin yksinkertaiselta, spesifin teoreettisen määritelmän asettaminen on helppoudesta kaukana. Monissa yhteiskunnissa nuoruudelle on pyritty laatimaan selkeät raamit asettamalla kyseiselle ajanjaksolle omat ala- ja yläikärajansa, mikä täsmentää esimerkiksi yksilöiden lakisääteisiä oikeuksia yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin. Tällaisissa ikävuosiin perustuvissa rajanvedoissa nojataan useasti Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kokoamaan määritelmään, jota noudattaen kaikki 15–24-vuotiaat henkilöt ovat luettavissa nuoriksi. (Furlong 2012, 1–3.) Suomen Nuorisolain (1285/2016, 3 §) perusteella nuoren status sen sijaan ylettyy aina 29: nteen ikävuoteen saakka ilman virallisesti asetettua alarajaa.

Vuonna 2013 teetetyn Nuorten vapaa-aikatutkimuksen pohjalta etenkin edellä mainittu Suomen Nuorisolaissa esitetty määritelmä näyttäytyy yläikärajaltaan turhankin laveana, sillä tutkimukseen osallistuneiden lasten ja nuorten mielissä nuoruuden ajanjakso keskittyy 10 ja 20 ikävuoden välille. Tämän perusteella myöskään YK:n määritelmä ei täysin vastaa koettua totuutta, sillä sen nuoruudelle asettama alaikäraja (15 v.) on selkeästi kymmentä ikävuotta ylempänä. Vapaa-aika tutkimuksen mukaan lapsuudesta nuoruuteen astuminen tapahtuu siis monesti jo hyvissä ajoin ennen yläkouluun siirtymistä, jota on pitkään pidetty tunnuksenomaisena porttina lapsuudesta nuoruusvuosiin. (Myllyniemi & Berg 2013, 14–15.) Edellä mainittujen määritelmien poiketessa sekä toisistaan että suomalaisten lasten ja nuorten henkilökohtaisista mielipiteistä, lienee turvallista todeta nuoruuden määritelmän sisältävän tietynlaista tulkinnanvaraisuutta, konteksti- ja kulttuurisidonnaisuutta unohtamatta.

Ympäristötekijöillä on kiistatta merkittävä vaikutus siihen, miten kukin nuoruutensa kokee ja millaisessa tahdissa nuoruuden sisäiset siirtymät, kuten kotoa poismuuttaminen tai työmarkkinoille astuminen tapahtuvat (Myllyniemi 2008, 18). Esimerkiksi monissa kehitysmaissa nuoret joutuvat ottamaan aikuismaista vastuuta elämästään huomattavasti länsimaisia ikätovereitaan aiemmin. Kuitenkin myös Suomen rajojen sisällä nuoruus on jokseenkin alueellisesti poikkeavaa, sillä nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan nuoruus alkaa tyypillisesti varhaisemmin maaseudulla asuvien lasten kohdalla verrattuna suurempiin kaupunkialueisiin. Samoin myös aikuiseksi identifioituminen tapahtuu keskimäärin

aikaisemmin maaseutumaisissa asuinpaikoissa kuin urbaaneissa ympäristöissä. Toisaalta aikuisuudenkin statuksen mieltämisessä on runsaasti yksilökohtaista vaihtelua: vain noin viidennes vapaa-aikatutkimukseen osaa ottaneista koki itsensä aikuisiksi kahdenkymmenen vuoden iässä. (Myllyniemi & Berg 2013, 15–16.)

Länsimaisesta näkökulmasta tarkasteltuna nuoruus on elämänvaiheena jatkuvassa muuttoliikkeessä ja todennäköisesti vuosimäärältään ennemmin pidentymässä kuin kaventumassa. Nuorten elämänkulut etenevät nykyaikana monella tapaa yksilöllisemmin: opiskelun parissa vierähtää pitkiä ajanjaksoja ja elämää sävyttävät yhä useammin välivuodet sekä työttömyysjaksot. Siirtyminen elämänvaiheesta toiseen ei siis nykyisin tapahdu yhtä sulavasti kuin muutamia vuosikymmeniä sitten, vaan matkan varrelle mahtuu epätietoisuutta, odottelua ja väliaikaisia saranakohtia. (Puuronen 2006, 161.) Samalla muuttoliike maaseudulta kohti kaupunkeja jatkuu aktiivisena, mikä mahdollisesti edistää nuoruuden pitkittymistä entisestään (Kivijärvi & Peltola 2016, 10–11). Tämän kehityksen huomioon ottaen Suomen Nuorisolain nuoruusvaiheelle asettama 29 vuoden yläikäraja alkanee tulevaisuudessa näyttää yhä totuudenmukaisemmalta.

Länsimaille ominaiseen tapaan Suomessakin nuoruuden elämänvaihe on institutionaalisesti säänneltyä, mikä tarkoittaa nuoruuden rytmittämistä lakipohjaisten toimien, kuten oppi- ja asevelvollisuuksien kautta (Puuronen 2006, 165). Nämä osaltaan heijastavat myös yhteiskunnan kansalaisilleen asettamia odotuksia siitä, miten elämänkulun olisi ideaalista edetä. Samoin esimerkiksi erilaiset kehitysteoriat pyrkivät asettamaan suuntaviivoja eri elämänvaiheiden edistysaskelille ja ovatkin pitkään olleet tärkeitä ohjenuoria muun muassa opetuksen suunnittelussa. Kaiken kaikkiaan nuoruuden hahmottamisessa on kuitenkin kyse paljon muustakin kuin lakisääteisistä ikärajoista ja niihin perustuvista oikeuksista ja velvollisuuksista. Todellisuudessa nuoruutta ei eletä niin mustavalkoisesti mitä erinäiset teoriat ja säännökset antavat olettaa, vaan itse kokemus on jokaisella erilainen ja yksilöllisesti muovautuva. Näin ollen nuoruudesta ei ehkä pitäisikään puhua tietylle aikavälille sijoittuvana siirtymävaiheena, vaan esimerkiksi teini-ikäisyyteen olisi hyvä keskittyä täysin omana ilmiönään yksilöllisyyden painoarvoa korostaen. (Harlan 2016, 2–4.)

3.2 Nuorisotutkimus nuoruuskuvan peilinä

Nuorisotutkimuksen ymmärretään käynnistyneen erilaisten alakulttuurien tarkastelemisella, mistä tunnetuimpana esimerkkinä toimii 1920-luvulla Yhdysvaltojen Chicagossa aloitettu jenginuorisoa käsittelevä tutkimussuuntaus. Nuorten lainvastainen käyttäytyminen on ollut varsin keskeinen osa nuorisotutkimuksen perinnettä aina sen alkuvuosista lähtien: alakulttuurin käsite viittasikin 1950-luvun syntyaikoinaan lähinnä nuorisorikollisuuden ilmiöön. 1900-luvun puolivälin tienoilla nuorisotutkimus käynnistyi myös Suomen kamaralla, missä tutustuttiin erityisesti nuorten vertaisryhmiin ja nuorten toimintamalleihin kyseisten ryhmien sisällä. Nuorisotutkimus kehittyi hiljalleen tärkeäksi tekijäksi muun muassa nuorisojärjestöjen ja nuorisotoiminnan merkityksen tunnistamisessa sekä oikeutti niiden asemaa merkittävänä hyvinvointitekijänä nuorten arjessa. (Puuronen 2006, 72, 105 & 204.) Sittemmin suomalaista nuorisotutkimusta on johtanut vuonna 1988 perustettu Nuorisotutkimusseura, joka julkaisee vuosittain lukuisia nuoriin liittyviä tutkimus- ja hankeraportteja Nuorisotutkimusverkoston välityksellä (Leppälahti 2008, 5). Esimerkiksi vuonna 2019 Nuorisotutkimusverkosto on koostanut selvityksiä muun muassa nuorten harrastuksista ja liikuntatottumuksista, mediakulttuureista sekä lasten ja nuorten tekemästä taiteesta (Nuorisotutkimusseura).

Nuorisotutkimus on kaikkeudessaan varsin monimuotoinen ja aiherikas tutkimuksen kenttä, joka tuottaa tärkeää tietoa laajasti eri toimijoiden käyttöön (Leppälahti 2008, 1 & Mørch 2005, 32). Eräänlaiseksi ikuisuuskysymykseksikin luonnehditun nuoruuden määrittelyn ohella nuorisotutkimuksen yleisimpinä tarkastelukohteina näyttäytyvät muun muassa koulumaailma ja kulutustottumukset sekä nuorisokulttuuri (*engl. youth culture*), joka tuotiin terminä suuremman yleisön tietoisuuteen ensimmäisen kerran vuonna 1942 sosiologi Talcott Parsonsin toimesta. Nuorisokulttuurien tarkastelussa päämääränä on ennen kaikkea yleiskuvan muodostus siitä, millaista nuorison arki kunakin ajanhetkenä on: minkälaiset asiat näyttäytyvät nuorille merkityksellisinä ja miten nuoret itse elämänvaiheensa näkevät ja kokevat. (Buckingham & Kehily 2014, 1.)

Niin Suomessa kuin suurimmassa osassa muutakin Eurooppaa paikalliset nuorisokulttuurit ovat 2000-luvun kuluessa muokkautuneet modernin yhteiskunnan piirteitä vastaaviksi. Huomattavina muutoksina on pidetty muun muassa yksilöllisyyden korostumista ja kulutuskeskeisyyden voimistumista eräänlaisena yksilöllisen identiteetin vahvistajana. Sosiaalinen media on tiivis osa monen nuoren päivittäistä kommunikointia ja digitaalisissa

ympäristöissä vietetään muutoinkin aikaa enenevissä määrin. Oman arkielämän jakaminen sosiaalisen median kanavissa, esimerkiksi Snapchatissa, Instagramissa ja YouTubessa, on nykynuorille uutta normaalia, mikä näkyy myös käyttötottumuksissa. Viestintäliigan (2019, 4) vuonna 2019 teettämän kyselyn mukaan yli viidennes vastanneista nuorista (n=1189) käytti sosiaalista mediaa älypuhelimensa avustuksella noin neljä tuntia päivässä, mikä on merkittävä osuus vuorokauden hereilläoloajasta. Muuttuneiden vapaa-ajan viettotapojen ohella kansainvälisesti jaettu sosiaalinen media on muovannut suomalaista nuorisokulttuuria entistä rikkaammaksi kulttuurisesta perspektiivistä, minkä myötä erilaiset maailmanlaajuiset trendit löytävät tiensä maahamme nopeasti. Tämä kehitys näkyy myös nuorten asenteissa, jotka ovat keskimäärin vuosi vuodelta positiivisella tavalla ymmärtäväisempiä ja suotuisampia erilaisuutta kohtaan (Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 46).

Vaikka suomalaisen nuorisokulttuurin kehitys onkin pääpiirteittäin myönteisessä nosteessa, joutuu nykypäivän nuoriso asettumaan jatkuvasti uusien haasteiden eteen. Näistä haasteista monien kanssa kipuillaan koko maapallon mittakaavassa, mikä lisää niiden tuottamaa ahdistusta ja pelokkuuttakin. Tulevaisuudenkuva on viime vuosina horjahdellut muun muassa ilmastonmuutoksesta johtuvan huolen, maailmanpoliittisten konfliktien sekä terrorismin kylvämän turvattomuuden takia, joista mihinkään ei ole keksittävissä salamaratkaisuja. Tällä hetkellä nuoruuttaan elävistä monet varmasti tuntevatkin ainakin ajoittaista epävarmuutta ja hämmennystä lähitulevaisuuttaan ajattelen. (Puuronen 2006, 159, 263 & Lehtinen ym. 2019, 189.) Tällaisten universaalien uhkien lisäksi nuorisoa koskettavat muun muassa syrjäytyminen ja eriarvoisuuden lisääntyminen niin maantieteellisesti kuin sosioekonomisestikin. Nuoruuden elämänvaiheen muuttuessa vaikeammin ennustettavaksi ja yhä enemmän erilaisia rajatiloja sisältäväksi, myös yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisen tunteet käyvät yleisemmiksi. Esimerkiksi pitkien työttömyysjaksojen kokeminen tai koulutuksen rattaista tipahtaminen saattaa johtaa syrjäytymiseen, jolloin yksilön tiivis sidos yhteiskuntaan katkeaa eikä hän enää osallistu aktiivisesti sen toimintaan (Kajantie ym. 2013, 23). Syrjäytymisestä puhutaankin useasti tapahtumasarjana, jonka myötä ihminen ajautuu yhteiskunnallisesti tavoiteltaviksi ja normaaleiksi ymmärrettyjen osallisuuksien ulkopuolelle (Juhila 2006, 54).

Sekä työelämän että koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten joukko on Suomessa vain kasvanut vuodesta 2011 lähtien, ja esimerkiksi vuonna 2016 20–24-vuotiaista nuorista miehistä yli 20 % oli totaalisesti koulutus- ja työmarkkinoiden ulkopuolella (Sisäministeriö

2017, 22 & OECD 2016). Samanaikaisesti nuorten miesten väestöryhmä erottuu edukseen rikoksentekotilastoissa, joten yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisellä ja rikoksiin syyllistymisellä on selvästikin yhteytensä. Kaiken kaikkiaan näkyvän syrjäytymisen uhassa olevien nuorten määrä liikkuu eri arvioiden mukaan 14 000:n ja 100 000:n välimaastossa, mitä voi pitää merkittävän suuruisena osuutena Suomen väkilukuun suhteutettuna (Myllyniemi 2008, 44). Syrjäytymisen riski tulee aina ottaa vakavasti, sillä sen lisäksi, että syrjäytyminen on huomattava vaaratekijä nuoren itsensä hyvinvoinnille ja hänen tulevaisuudennäkymilleen, se on olennainen haaste koko yhteiskunnankin tasolla. Kärjistyessään syrjäytyminen saattaa johtaa lainvastaiseen käyttäytymiseen ja jopa radikalisoitumiseen, minkä takia sitä pidetään syystäkin yhtenä suurimmista uhista maamme sisäisen turvallisuuden säilymiselle. (Sisäministeriö 2017, 22.)

Nuorisotutkimuksen johtavana pyrkimyksenä on jo pitkään ollut nuorten kokemusten esille tuominen, sillä aikuisten luomat käsitykset heidän elämästään ovat väistämättäkin osittain puutteellisia tai jopa vääristyneitä. Nuorten ajatusten ja mielipiteiden huomiointi on erityisen merkityksellistä myös yhteiskunnan palveluihin kohdistuvan kehittämistyön kannalta. Nuorisotutkimuksessa olisikin varaa hyödyntää nuorilta kerättyä tutkimustietoa nykyistä runsaammallakin prosentilla: esimerkiksi syrjäytymistä ennaltaehkäisevien palvelujen kehittämistarkoituksissa tästä saattaisi olla ratkaisevaa hyötyä. (Aaltonen & Berg 2015, 41.) Toisaalta päätös nuorten näkemysten hyödyntämisestä ei ole puhtaasti tutkijoiden tehtävissä, sillä se vaatii yhteistyöhön panostamista myös nuorison puolelta. Yksi nuorisotutkimuksen ominaisimmista haasteista piileekin juuri nuoren ja tutkijan välisen sidoksen rakentamisessa, joka useasti vaatii mahdollisimman välitöntä kommunikaatiosuhdetta. (Puuronen 1006, 18.)

Nuorisotutkimuksen historia paljastaa sen olleen jo vuosikymmenien ajan näkyvästi läsnä nuoria koskevassa yhteiskunnallisessa keskustelussa ja sillä tiellä sen on jatkettava vastaisuudessakin. Nuorisotutkimukselle on osoitettu arvokas raportointitehtävä, joka avaa maailmassa tapahtuvien globaalien muutosten vaikutusta nuorten elinoloihin ja sitä kautta nuoruuden elämänvaiheessa toteutuviin käänteisiin (Woodman & Wyn 2015, 17). Nykyajan haasteiden keskellä nuorisotutkimus voidaankin asettaa ikään kuin nuorten puolustajan rooliin, joka nostaa nuorisoa koskevia huomioita julkiseen keskusteluun ja pitää näin huolta suomalaisnuorten tasa-arvoisesta kohtelusta sekä riittävästä tuensaannista tulevinakin vuosina (Puuronen 2006, 264–268).

3.3 Nuorisorikollisuus ilmiönä

Kasvamiseen liittyvän tapahtumarikkauden rinnalla nuoruuden elämänvaihe on tutkitusti erityisen aktiivista aikaa rikoksenteon kannalta, vaikka aikuisväestö onkin vastuussa valtaosasta Suomessa tehdyistä rikoslakirikoksista (Saarikkomäki & Tanskanen 2018, 200). Rikoskäyttäytymisen ilmeneminen nuorison keskuudessa on kokonaisuudessaan melko yleistä, joskin se vaikuttaa painottuvan eritoten psykososiaalisten ongelmien kanssa kamppailevien nuorten harteille (Elonheimo 2010, 13). Nuoruusajan rikollisuus kietoutuu vahvasti myös ympäristöön, jolla on tutkitusti kaikkein eniten vaikutusta ihmisen käyttäytymiseen juuri lapsuus- ja nuoruusiässä: alaikäisen valinnanmahdollisuudet omia asuinolosuhteitaan koskien ovat hyvin rajalliset, eikä kasvaminen aina tapahdukaan kaikkein optimaalisimmassa ympäristössä. (Jones 2005.) Esimerkiksi rikosten tekoon rohkaisevaa tai muutoin rikosmyönteistä kaveripiiriä voidaan pitää merkittävänä riskitekijänä nuorisorikollisuuteen syyllistymisessä. Sosiaalisen painostuksen ja etenkin ryhmäpaineen kanssa kamppaileminen on monen nuoren kohdalla jokapäiväistä tahtojen taistelua, mikä saattaa johtaa varsin epäsuosiollisiin seurauksiin. (Aaltonen & Kivivuori 2009, 19.)

Kansainvälisessä termistössä nuorisorikollisuudesta käytetään käsitettä ”*juvenile delinquency*”, jolla viitataan kriminaalisen rikkeen tehneeseen nuoreen henkilöön. Kyseinen käsite on kuitenkin käytännön tasolla melko laaja ja jättää vastuun tarkemmasta sisällöllisestä määrittelystä paikallisille lainsäätäjille. Käytännön ratkaisuista muun muassa nuoren rikoksentekijän iällinen raamittaminen voi vaihdella eri maiden välillä huomattavastikin: tyypillisesti rikosoikeudellinen vastuu alkaa kuitenkin 6–18 ikävuoden välillä. Esimerkiksi monissa Yhdysvaltojen osavaltioissa jo 6-vuotiaat ovat rikosoikeudellisesti vastuussa, ja Englannissa sekä Walesissakin alaikäraja on verrattain alhainen ollessaan 10 vuotta. Belgiassa sen sijaan samainen vastuu astuu käytäntöön vasta 18-vuotiaana, joten maiden välistä hajontaa on todellakin havaittavissa. (Young ym. 21–22.)

Suomen lain näkökulmasta nuorella rikoksentekijällä viitataan henkilöön, joka on rangaistavaksi katsotun teon tehdessään ollut iältään 15–20-vuotias (Laki nuorista rikoksentekijöistä, 1 §). Poliisin tehtävänä on saattaa tähän ikäryhmään kuuluvien nuorten rikokset tietoon syyttäjälle ja Rikosseuraamuslaitokselle, minkä lisäksi 15–17-vuotiaiden nuorten toteuttamista rikoksista informoidaan sosiaaliviranomaisia (Rikosseuraamuslaitos 2012, 6). Nuoruus otetaan painavana tekijänä huomioon rikosten seurauksia määriteltäessä: 15–17-vuotiaat rikoksentekijät kuuluvat lievennetyn rangaistusasteikon piiriin, mikä

tarkoittaa ehdottoman vankeusrangaistuksen langettamista vain erityisen raskain perustein. Mikäli rikoksentekijä on alle viidentoista eli rikosoikeudellisen vastuun kantamattomissa, rikosasia selvitetään rankaisun sijasta lähinnä sovittelutoimenpiteiden, vahingonkorvauksen ja sosiaalitoimen työskentelyn avustuksella. Alaikäisen lainvastainen käyttäytyminen herättää eittämättä kysymyksen esimerkiksi lastensuojelullisten tukitoimien tarpeesta, mistä syystä sosiaalitoimen osallistaminen selvittelyyn on aiheellista. (Elonheimo 2010, 13.)

Edellä esitetyn hajonnan takia kansainvälisessä kriminologian sanastossa käytettyyn yleispätevään termiin ”*young offenders*” eli nuoret rikoksentekijät voikin sisältyä henkilöitä laajalta skaalalta aina alaikäisistä 25-vuotiaisiin saakka. Merkittäviä eroavaisuuksia löytyy myös eri maiden tavoissa suhtautua nuoren rikoksentekijän käsittelyyn: karkeasti ajatellen maat noudattavat joko hyvinvointivaltioille ominaista nuoren tarpeisiin ja mahdolliseen kuntouttamiseen keskittyvää lähtökohtaa tai vaihtoehtoisesti painottavat laillista oikeudenmukaisuutta, vastuuta ja rangaistusta. Tämä näkyy olennaisesti siinä, millaista palvelua ja kohtelua nuoret rikoksentekijät saavat ja miten mittaviksi heidän toimiensa seuraukset muodostuvat. (Young ym. 21–22.) Nuorison tekemistä rikoksista on tehty vuosien saatossa lukuisia selvitystöitä maailmanlaajuisesti, minkä ansiosta on pystytty hahmottamaan juuri nuorille tyypillisiä rikosten laatuja. Kyseisten selvitysten perusteella on koottu kansainvälinen rikoslajien viiden kärki (kuvio 2), jonka ensimmäisiä sijoja hallitsevat varkaudet, näpistelyt ja ilkivallan teot sekä alkoholin käyttö ja hallussapito. (Youth Global Justice.)

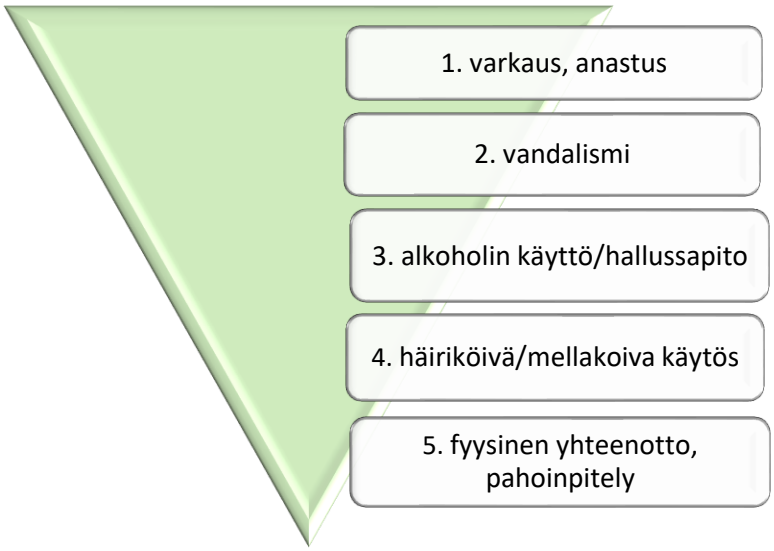

KUVIO 2. Nuorison viisi yleisintä rikosta/rikettä kansainvälisesti (Lähde: Global Youth Justice)

Muun muassa Yhdysvalloissa on viimeisten vuosikymmenten aikana ollut havaittavissa selkeää noususuuntaa nuorisorikollisuuden saralla. Erään uhritutkimuksen perusteella nuorten tekemien rikosten määrä on kohonnut järjestelmällisesti vuosina 2000–2006, mikä on jatkoa maassa 80- ja 90-luvuilla koetulle radikaalille kasvulle nuorison pidätyksissä. Samoihin aikoihin myös esimerkiksi Isossa-Britanniassa koettiin vastaavaa äkillistä nousua, joka on kuitenkin viime vuosina jälleen tasaantunut. Australian väkirikkaalla Victorian alueella nuorten väkivaltaiset rikokset ovat sen sijaan kasvaneet jopa 75 % vuosien 2000 ja 2010 välillä. Kaupungistumiskehityksen myötä erityisesti suuremmilla kaupunkialueilla on alkanut tapahtua jengikehitystä, jonka ajatellaan olevan tulosta muun muassa heikentyneistä perhesuhteista, globalisaatiosta ja median välittämistä paineista tavoitella tietynlaista elämäntyyliä. Maailmanlaajuisesti tarkastellen jengit ovat osallisina suuressa määrässä nuorison tekemistä rikoksista: esimerkiksi Japanissa ”bosozoku”-nimisen jengin jäsenet olivat vastuussa yli 80:stä prosentista koko maassa raportoiduista nuorten rikoksista 1990-luvulla, jolloin kaupungistumiskehitys alkoi näkyä yhä voimakkaampana. (Young ym. 2017, 23.)

Rikolliseen toimintaan taipuvaiset jengit muodostuvat usein samankaltaisuuksien sitomina, kuten tietyn kaupunginosan asukkaiden tai etnisen ryhmän edustajien keskuudessa. Jengin jäsenet kasassa pitävä voima voi olla myös jokin yhteisesti jaettu ideologia, mikä korostuu nykypäivänä erityisesti ekstremismiin suuntautuvien ryhmien aktiivisuutena. (Young ym. 2017, 23.) Väkivaltainen ekstremismi on selvästikin kohottanut päätään entistä korkeammalle, mikä näkyy esimerkiksi sen saavuttamassa mediahuomiossa. Väkivaltaisella ekstremismillä ei toistaiseksi ole tyhjentävää kansainvälisesti jaettua määritelmää, mutta pääasiassa sen sisältö ymmärretään hyvin samankaltaiseksi ympäri maapalloa. Suomalaisen käsityksen mukaan väkivaltaisella ekstremismillä viitataan ”väkivallan käyttöön, sillä uhkaamiseen, sen oikeuttamiseen tai siihen kannustamiseen aatemaailmalla perustellen”. Väkivaltaisella radikalisoitumisella taasen tarkoitetaan sitä prosessia, jonka seurauksena yksilöt päättävät esimerkiksi liittyä väkivaltaista ekstremismiä harjoittavaan ryhmään tai yleensäkin ryhtyvät kyseisen toiminnan kannattajiksi. (Sisäministeriö 2018, 12 & Opetushallitus 2019, 4.)

Nuorten radikalisoituminen on viime aikoina huolestuttanut ympäri maapalloa, ja esimerkiksi Euroopan Unioni on nostanut sen ehkäisemisen korkealle omalla asialistallaan (Euroopan parlamentti 2014, 6). Tämä kehitys on ollut nähtävissä Suomessakin, sillä muun

muassa Helsingissä ankkuritoiminnan kautta on yritetty vaikuttaa radikalisoituneiden nuorten aikomuksiin lähteä Syyrian sotatoimiin. Vastaavasti ankkuritiimit ovat olleet keskeisinä tukijoina myös sodan keskeltä takaisin Suomeen palanneille, jotta he löytäisivät jälleen paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa. (MTV Uutiset, 4.9.2014.) Väkivallan ja rikollisuuden ennaltaehkäisemiseen liittyvien tavoitteiden ohella ankkuritoiminta tähtääkin torjumaan myös nuorten syrjäytymistä, mikä on tärkeä tekijä radikalisoitumisen kitkemisessä (Sisäministeriö 2019, 10).

Suomessa kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti on vuodesta 1995 alkaen järjestänyt valtakunnallisia Nuorisorikollisuuskyselyjä, joiden kohderyhmänä ovat 15–16-vuotiaat nuoret. Kyselyjen tarkoituksena on kartoittaa suomalaisten nuorten rikoskäyttäytymistä ja rikoksen uhriksi joutumista neljän vuoden aikavälillä otostutkimusta hyödyntäen. Viimeisimmässä vuonna 2016 toteutetussa kyselyssä yleisimmiksi 9.-luokkalaisten kielletyiksi tai rikollisiksi katsotuiksi teoiksi nousivat alkoholin humalajuominen (35 % osuus kaikista teoista), luvattomat poissaolot koulusta (26 %), luvaton verkkolataaminen (25 %) sekä koulusta varastaminen (11 %). Myös vuoden 2017 viranomaisraportoinnin (Saarikkomäki & Tanskanen 2018, 201) pohjalta on havaittavissa, että alaikäiset syyllistyvät tyypillisimmin vapaa-ajanvietossa tapahtuviin ja alkoholiin liittyviin rikoksiin, minkä lisäksi nuorten osuus on suhteellisen suuri tuhotöiden, vahingontekojen, ryöstöjen ja väärän henkilötiedon välittämisen joukossa.

Huomionarvoisena havaintona Nuorisorikollisuuskyselyn (2016) tulokset osoittavat suomalaisnuorten tekemien rikosten vähentyneen edellisestä mittausajankohdasta (2012). Esimerkiksi koulukiusaaminen on laskenut 21 prosentista (2012) 7 prosenttiin vuonna 2016 ja luvaton verkkolataaminen romahtanut samalla aikavälillä 71 prosentista 25 prosenttiin. Kyseisen käänteen on ajateltu johtuvan ennen kaikkea teknisen valvonnan vahvistumisesta ja väestön kasvaneesta herkkyydestä ilmoittaa todistamistaan rikkeistä, minkä lisäksi nuorten yleinen asennoituminen rikosten tekemistä kohtaan on muuttunut aavistuksen kielteisemmäksi. Toisaalta on huomattava, että nuorisorikollisuuteen liittyy runsaasti niin sanottua piilorikollisuutta: suuri osa nuorten tekemistä rikoksista ei kulkeudu viranomaisten tietoon, eikä näin ollen tule virallisesti rekisteröidyksi poliisin käyttämiin järjestelmiin. Näin ollen piilorikollisuus vääristää rikoksentekotilastoja, mikä on pidettävä mielessä rikollisuuden kehitystä tarkasteltaessa. (Näsi 2016, 10, 28–29.) Kaiken kaikkiaan syrjäytyminen, väkivalta ja rikollisuus näyttäytyvät vahvasti toisiinsa kytköksissä oleviksi

teemoiksi, joista jokaiseen ankkuritoiminta pyrkii askel kerrallaan tarttumaan. Tämä osaltaan korostaa moniammatillisen verkostotyön painoarvoa nuorten parissa tehtävässä työssä, sillä kuten ankkurin monialaisesta tavoitteiden listasta on pääteltävissä, nuorten kohtaamat ongelmat ovat vain harvoin täysin yksiselitteisiä.

3.4 Nuoren rikoskierteen ennakointi ja ehkäisy

Nuorisorikollisuuden hillitsemisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että ennaltaehkäisevä työskentely ulottuu jo aikaan ennen ensimmäisenkään rikoksen tekemistä (Barrett & Katsiyannis 2017, 2056). Yhteiskunnallista muutosta on selvästikin tapahduttava, sillä aiemman tutkimustiedon perusteella avun piiriin päästään valitettavan usein vasta pulmallisen tilanteen kärjistyttyä rikolliseksi toiminnaksi. Monessa Suomen kunnassa on jo pitkään kipuiltu erityisesti nuorisopsykiatrian liian vähäisestä saatavuudesta tarpeeseen nähden, mikä on aiheuttanut informaatiokatkoksia ja ylikuormittumista myös sosiaalityön toimintakentällä, erityisesti lastensuojelusektorilla (Kuntaliitto 2018). Tätä havaintoa voidaan pitää melko huolestuttavana, sillä tosiasiassa nuorilla tavattavista terveyshaitoista suurin osa on tulosta juuri mielenterveydellisestä problematiikasta. Mielenterveysongelmiin tarttuminen on tärkeää monestakin syystä: ne ovat muun muassa yhteydessä lisääntyneeseen päihteidenkäyttöön ja kohonneeseen syrjäytymisen riskiin, jotka edelleen lisäävät todennäköisyyttä rikollisen toiminnan harjoittamiseen nuorella iällä (Kanste ym. 2018, 46).

Esimerkiksi Henrik Elonheimon (2010, 57) psykososiaalisten tekijöiden ja nuorisorikollisuuden linkkiä tarkastelleessa väitöstutkimuksessa huomattiin, että vain kourallinen tutkimukseen osallistuneista aktiivisessa rikoskierteessä olevista nuorista oli hyödyntänyt yhteiskunnan tarjoamia palveluja psykososiaalisten ongelmiensa helpottamiseksi. Kyseisen pitkittäistutkimuksen satunnaisotos kattoi 10 % Suomessa vuonna 1981 syntyneistä suomenkielisistä pojista, joista kerättiin informaatiota ensimmäisen kerran heidän ollessaan 8-vuotiaita ja toisen kerran kymmenen vuotta myöhemmin, 18-vuotiaina. Näiden tiedonkeruukierrosten päämääränä oli rakentaa tutkimuksen psykososiaalista taustatietoa, kun taas rikosten tarkastelu toteutettiin analysoimalla samaisten poikien ikävuosien 16–20 ajalta kertyneitä rikosrekisterimerkintöjä. Pojat eriteltiin neljään ryhmään tekemiensä rikosten lukumäärän mukaisesti, jättäen liikennerikkomukset analyysin

ulkopuolelle. Tutkimuksessa havaittiin, että kaiken kaikkiaan 23 % otoksen pojista oli 16–20-vuotiaana saanut rekisterimerkinnän rikokseen syyllistymisestä. Yhteensä 72 % kaikista tehdyistä rikoksista oli toteutettu rikosten uusijoiden toimesta, mikä osaltaan alleviivaa rikoskäyttäytymisen keskittymistä pienen joukon keskuuteen.

Väitöstutkimuksen pohjalta rikoskäyttäytymisen nähdään olevan joiltain osin ennustettavissa. Nuoruusajan rikoskäyttäytymistä ennakoivina tekijöinä tulokset nostavat esiin esimerkiksi rikkonaisen perherakenteen, hyperaktiivisuuden ja säännöllisen päihteidenkäytön. Tutkimuksessa painottuu psykiatristen häiriöiden ja rikollisuuden välillä vallitseva yhteys, sillä psykiatristen häiriöiden esiintyvyys lisääntyi tuloksissa samaa tahtia rikosmäärän kasvamisen myötä. Aktiivisista rikoksen uusijoista 59 % omasi jonkinlaisen psykiatrisen diagnoosin, mikä todentaa myös psykososiaalisten ongelmien kasaantumista tiettyjen yksilöiden taakaksi. (Elonheimo 2010, 5 & 56.) Toisaalta etenkin perhetaustoihin linkittyvä ennustettavuus on kyseenalaistettavissa, sillä esimerkiksi Hämeenlinnan ja Riihimäen ankkuritoiminnassa asioineet nuoret ponnistivat Toikan ja Venetmäen (2013, 28) opinnäytteen mukaan hyvin moninaisista kodeista, eikä asiakasnuorten perhetaustoissa erottunut selkeitä suuntaviivoja. Sosioekonominen asemakaan ei näyttänyt vaikuttavan olennaisesti nuorten rikoskäyttäytymisen ilmenemiseen. Lisäksi on huomionarvoista, että kyseisten asiakasnuorten vanhemmista alle 10 % oli yksinhuoltajia, mikä ei havaintona tue yleisesti esitettyä väitettä yksinhuoltajien lasten vilkkaammasta rikoskäyttäytymisestä ydinperheellisiin ikätovereihinsa verrattuna. Yhtenä nuorisorikollisuudelle altistavana tekijänä voidaan sen sijaan suurehkolla varmuudella pitää miessukupuolta, sillä nuorista rikollisista peräti 98 % on miehiä. Esimerkiksi jengeissä tapahtuvaa rikollista käyttäytymistä onkin tämän takia selitetty pyrkimyksillä ”miehuuden esille tuomisesta” ja hallitsemisen tunteen saavuttamisesta. (Wais 2005, 141–142.) Tämä lienee yksi peruste myös sille, miksi suurin osa nuorisorikollisuuteen liittyvästä tutkimuksesta kohdistuu poikiin ja nuoriin miehiin.

Vaikka nuorisorikollisuuteen liitettävät ennusmerkit ovatkin osittain problemaattisia, ne voivat ohjata ammattilaisia havaitsemaan nuoren ongelmat entistäkin varhaisemmassa vaiheessa. Nopea tarttuminen nuoren arjessa esiintyviin ongelmakohtiin on kiistatta yksi ankkuritoiminnan näkyvimmistä hyödyistä, jota käytännön tasolla todentaa muun muassa Koitin ja Niemen (2017) nuorten rikoksentekijöiden kokemuksiin keskittyvä opinnäytetyö. Koitti ja Niemi haastattelivat tutkimuksessaan kuutta hämeenlinnalaista 15–17 vuoden

ikäistä nuorta, joiden puheissa ankkuritoiminta näyttäytyi tärkeänä tekijänä rikoskierteestä irrottautumisessa. Haastatteluissa korostui erityisesti ankkuritoiminnan moniulotteisen tuentarjonnan luoma hyöty: ankkuritoiminnasta saatiin merkittävää apua esimerkiksi päihteidenkäytön hallintaan, joka on yksi tärkeimmistä tekijöistä rikollisen elämäntavan ennaltaehkäisyssä.

Myös Aleksandr Stepanov (2017, 33) osoitti ankkuritoiminnan verrattain tehokkaaksi menetelmäksi tarkastellessaan ankkuritiimin tekemän intervention vaikuttavuutta Hämeenlinnan alueen nuorten rikoskäyttäytymisessä. Kyseisessä opinnäytteessä tarkastelun kohteena oli yhteensä 284 iältään 15–17-vuotiasta nuorta, joihin oli kohdistettu rikosepäily vuoden 2015 aikana. Tästä joukosta muodostettiin koeryhmä (n=127), jonka jäsenten rikosasia oli käsitelty ankkuritoiminnassa ja vertailuryhmä (n=157), johon kuuluneiden nuorten rikosasia oli selvitetty esitutkintaprosessissa tai sakkomenettelyssä. Rikosasian käsittelyn jälkeistä vuoden ajanjaksoa tarkasteltiin Poliisin tietojärjestelmää hyödyntäen sekä koe- että vertailuryhmän nuorten osalta, minkä pohjalta havaittiin koeryhmän (ankkuritoimintaan osallistuneet) nuorista 20 % syyllistyneen uuteen rikokseen seuraavan vuoden aikana. Vertailuryhmässä (esitutkinta/sakkomenettely) samainen osuus oli selkeästi suurempi (33 %), mistä päätellen ankkuritoiminta ennaltaehkäisee rikosten uusimista tuloksekkaammin verrattuna muihin rikoksen käsittelytapoihin. Tämä johtopäätös tukee ankkuritoiminnan roolia tulevaisuuteen orientoituneena toimintamallina, joka pyrkii vaikuttamaan asiakasnuoreen kauaskantoisemmallakin tähtäimellä.

Yhteisöllisyyden voima ja mielekäs vapaa-aika

Nuorisorikollisuuden oikea-aikaisen ennaltaehkäisyn onnistumiseksi tarvitaan toki ankkuritoiminnan ulkopuolellekin ulottuvia, jokapäiväisessä arkielämässä näyttäytyviä toimenpiteitä. Ennaltaehkäisyn lähtökohtana on pitää huolta koko yhteisöstä ja sen sisäisistä perheyksiköistä omina kokonaisuuksinaan: nuorten ohella myös vanhemmilla on tarpeensa tulla huomioiduiksi, saaden tukea ja käytännön ohjenuoria kasvatustyöhönsä. Ehkäisytyössä on perusteltua korostaa lähiyhteisöjen roolia, sillä esimerkiksi koulu ja kaikki sen mukanaan tuomat ihmiset ovat kallisarvoisia toimijoita nuoren päivittäisessä elämässä. (Barrett & Katsiyannis 2017, 2056.) Arkiyhteisöjen siteet, joissa lapset ja nuoret toimivat aktiivisesti

aikuisten rinnalla, ovat äärimmäisen tärkeitä osallisuuden kokemuksen synnyttäjiä ja opettavat lapsia ja nuoria käyttäytymään itsekin yhteisöllisyyden periaatetta vaalivalla tavalla (Kallio ym. 2013, 86).

Pohjoismaisessa vertailussa yhteisöllisyyteen panostaminen on tuottanut tulosta esimerkiksi Islannissa, missä on viime vuosina keskitytty torjumaan nuorten päihteidenkäyttöä ja sen aiheuttamaa ongelmakäyttäytymistä niin kutsutun ”Islannin mallin” avulla. Tämä malli osallistaa vahvasti koko yhteisön toimimaan yhteisen hyvän puolesta, kiinnittäen erityistä huomiota erityisesti vapaa-ajan mielekkyyteen. Mallin puitteissa on näkyvästi lisätty valvottujen vapaa-ajan aktiviteettien organisoimista, sillä kiellettyjen asioiden tekemistä tapahtuu huomattavasti harvemmin aikuisen valvovan silmän alla. Monipuolisten ja tasapuolisesti kaikkien saavutettavissa olevien harrastemahdollisuuksien lisäksi ”Islannin mallissa” nostetaan avainasemaan paikallisyhteisön jäsenten väliset sidokset ja erityisesti vanhempien välinen keskusteluyhteys. (Sigfúsdóttir ym. 2008, 23.) Tietyllä alueella asuvien vanhempien tehokkaan kontaktin on nimittäin todettu lisäävän niin sanottua informaalia sosiaalista kontrollia, joka muodostuu yhteisöllisissä lähisuhteissa toteutuvasta huolehtimisesta ja vastuunkannosta: mitä enemmän alueella on tarkkailevia aikuisia, sitä vähemmän rikosten tekeminen nuoria houkuttelee (Salmi ym. 2009, 15). Yhteisöllisen arjen katsotaankin perustuvan vahvasti verkostomaisen huolenpidon ideaan, jossa vastuu yhteisön jäsenten hyvinvoinnista on yhteisesti jaettua (Kallio ym. 2013, 82). Myös Toikka ja Venetmäki (2013, 37) havainnoivat ankkurin asiakasnuorten perhetaustoja käsittelevässä opinnäytteessään yhteisöllisyyden merkitystä todeten, että tiiviissä yhteisössä nuorison lainvastaiseen käyttäytymiseen puututaan tyypillisesti hyvinkin matalalla kynnyksellä. Tuttavallisessa yhteisössä pidetään yhteisesti huolta toimivasta ilmapiiristä, mikä monesti heijastuu nuorisonkin laadukkaammassa hyvinvoinnissa.

Islannin mallille saattaisi olla käyttöä myös Suomessa, missä on lähimenneisyydessä tapahtunut joitakin nuorison hyvinvoinnin kannalta kriittisiä muutoksia. Yksi näistä on esimerkiksi lasten ja nuorten vapaa-ajan palveluiden kallistuminen ja nuorisotyön niukentuminen. Koska nuorten rikoskäyttäytyminen konkretisoituu useimmiten juuri vapaa-ajan puuhissa, mielekkään harrastamisen mahdollistaminen nousee merkittävään asemaan. (Bardy ym. 2002, 151 & 155.) Nuorten liikunnallisella harrastamisella on tutkitusti tapana kääntyä laskuun teinivuosina, jolloin riski lainvastaiselle käyttäytymiselle on suurimmillaan. Nykypäivänä onkin erittäin tärkeää pitää huolta siitä, että syrjäisemmilläkin seuduilla

asuville nuorille tarjotaan tilaisuus terveelliselle ja aktiiviselle vapaa-ajan harrastamiselle, sen sijaan, että kaikki järjestetyt toiminnat keskittyvät yksinoikeudella suuremmille kaupunkialueille. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 2.) Toisaalta paikallisesti keskittyvä huono-osaisuus on runsastunut myös monien kaupunkiseutujen sisäpuolella eri kaupunginosien välillä, joten kysymys ei enää kosketa puhtaasti maaseutujen ja kaupunkien välistä kuilua (Bernelius & Vaattovaara 2013, 198).

Alueellisten saavuttamisvaikeuksien lisäksi lasten ja nuorten harrastusaktiivisuus laantuu ajoittain harrastuksessa koetun kiusaamisen takia. Erityisesti maahanmuuttajataustaiset ja seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret rasittuvat merkittävästi vapaa-ajan aktiviteeteissa kokemastaan syrjinnästä ja jopa väkivallasta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 27–28.) Vähemmistöjen näkökulmasta myös erilaisten toimintakyvyssä ilmenevien haasteiden huomioiminen on ajoittain vajavaista, eikä esimerkiksi harrastustilojen esteettömyydestä ole läheskään aina takeita (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 2). Lasten ja nuorten harrastamisen kehittämistä pohtiessaan kuntajohtajien tulisikin ennen kaikkea kuunnella lasten ja nuorten itsensä toiveita, sillä mielekkäiden harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen ja sitä kautta yhdenvertaisuuden toteutuminen on pitkälti paikallisten päättävien elinten käsissä (Haanpää 2019, 59). Nopeasti voimistuva alueellinen eriarvoisuus vaikuttaa nuorison hyvinvointiin monestakin näkökulmasta, joten tasa-arvoisuudesta kiinni pitäminen koko yhteiskunnan voimin on juuri nyt merkityksellisempää kuin ehkä koskaan aikaisemmin (Penttinen & Ronkainen 2018, 34).

4 MONIAMMATILLISUUS JA ASIAKASOSALLISUUS

Tutkielman teoreettinen pohja rakentuu ankkuritoiminnan kahdesta keskeisimmästä alkulähteestä, moniammatillisesta yhteistyöstä ja asiakasosallisuudesta. Eritoten moniammatillinen yhteistyö (*engl. multi-professional cooperation*) on viimeisen parin vuosikymmenen aikana raivannut tiensä yhdeksi sosiaali- ja terveysalan suurimmista trendeistä. Isoherrasen (2004, 19) mukaan sitä on etenkin 2000-luvun alkupuolella pidetty lähestulkoon kaikkivoipana ratkaisukeinona sosiaali- ja terveysalalla ilmeneviin haasteisiin. Nykyaikana niin koko maapallon laajuiset ongelmat kuin myös suomalaisten arjessaan kohtaamat pulmat ovat entistä monimuotoisempia, minkä takia sosiaali- ja terveysalankin työtehtävissä toimiminen edellyttää yksittäiseltä työntekijältä yhä laajempaa tietämystä ja soveltamistaitoa. Tämä kehitys on osaltaan lisännyt ammatillisen asiantuntijuuden rajat ylittävän työskentelyn eli niin kutsutun ”hybridiasiantuntijuuden” tarvetta. Ongelmien ratkomiseen tarvitaan useasti tueksi muunkinlaista osaamista, sillä vain yhden ammattikunnan omaama tietämys osoittautuu enää harvemmin riittäväksi. (Hari ym. 2015, 173.)

4.1 Moniammatillinen yhteistyö ja verkostoperiaate

Moniammatillinen yhteistyö on tuonut mukanaan monenlaisia hyötyjä ja sujuvoittanut ammattilaisten arkea huomattavalla tavalla. Se on muun muassa vähentänyt päällekkäistä työntekoa, tehostanut informaation kulkua eri toimijoiden keskuudessa ja nostanut arvostuksen tasoa eri ammattikuntien välillä. (Sandström ym. 2018.) Monialaisen yhteistyön harjoittamisen merkittävyys nousee esiin lakisäädöksienkin tasolla, sillä esimerkiksi Nuorisolaissa (1285/2016, 9 §) velvoitetaan kuntien viranomaisia toimimaan yhteistyössä muun muassa paikallisten nuorten kasvu- ja elinolojen kartoittamiseksi, nuorille keskitettyjen palvelujen kehittämiseksi, tiedonsiirron sujuvuudeksi ja nuorisotoiminnan edistämiseksi. Samoin Sipilän hallituksen suunnittelemassa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa painotettiin viranomaisten välistä yhteistyötä edellytyksenä sujuvien ja perheitä parhaalla mahdollisella tavalla hyödyttävien palvelujen järjestämiseksi. Tiiviillä yhdessä tekemisellä koetaan olevan positiivista vaikutusta siihen, että perheet löytävät tiensä

tarvitsemansa avun piiriin oikea-aikaisesti ja ilman ”hukkakäyntejä” lukuisissa eri toimipisteissä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.)

Mönkkösen ja kumppaneiden (2019) mukaan moniammatillisuus voidaan käsittää ”erilaisten verkostojen yhteistoimintana, viranomaisten keskinäisenä yhteistyönä tai organisaatioiden sisäisen tai ulkoisen yhteistyön muotoina”. Nimensä mukaisesti moniammatillisen yhteistyön tarkoituksena on siis tuoda yhteen eri alojen ammattilaisten tietoa ja taitoa yhteisesti jaetun tavoitteen saavuttamiseksi. Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillinen yhteistyö kulminoituu erityisesti pyrkimykseen huomioida asiakkaan elämäntilanne kokonaisuutena eri asiantuntijoiden tuottamia näkökantoja hyödyntäen, mikä on myös ankkuritoiminnan ydinidea. Oman asiantuntijuuden esittäminen ja tuominen muiden tietoon ymmärrettävällä tavalla on oma taitolajinsa, johon moniammatilliseen työskentelyyn osallistuvan työntekijän tulee harjoittautua. Voidaankin ajatella, että kunkin työntekijän asiantuntijuus rakentuu pohjimmiltaan moniammatillisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa se ikään kuin ansaitaan jakamalla omaa tietämystä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. (Isoherranen 2004, 19 Housleyn 1999 mukaan.)

Moniammatillista yhteistyötä koskevassa keskustelussa nousee useasti esiin käsite verkostotyöstä, joka on löytynyt sosiaalityön ammattisanastosta 1970-luvulta alkaen (Arnkil & Seikkula 2009, 12). Käytännössä sillä viitataan sellaiseen työskentelymuotoon, jossa asiakkaan sosiaaliselle verkostolle annetaan runsaasti huomiota läpi koko asiakkuusprosessin. Verkostolla taasen tarkoitetaan yksityiskohtaisemmin sellaisia suhteita, jotka sitovat yhteen tietyt, ennalta valikoidut toimijat. (Isoherranen 2004, 16.) Laajemman verkoston sisällä ankkuritoiminnan ydinrakenteen muodostaa tiimi, joka Katzenbachin ja Smithin (1993) mukaan rakentuu pienestä ryhmästä ihmisiä, jotka niin ikään omalla asiantuntijuudellaan täydentävät toisiaan ja sitoutuneesti kulkevat kohti yhteisesti jaettua päämäärää. Tämänkaltainen tiimityöskentely on tyypillisin tapa toteuttaa moniammatillista yhteistyötä konkretian tasolla (Isoherranen 2004, 15). Ankkuritoiminnankin arkikielessä toimintaan kiinnitetystä työntekijöiden joukosta puhutaan nimenomaisesti ”ankkuritiiminä”, mikä korostaa kyseessä olevan pienen joukon voimin toteutettava työskentelymuoto.

Samalla kun moniammatillinen yhteistyö edellyttää osallistujiltaan oman ammatillisen osaamisen hedelmällistä esiintuontia, se on omiaan lisäämään eri ammattikuntien välistä kunnioitusta. Yhteistyön onnistumiseksi kunkin on osattava asettaa itsensä alttiiksi uusille tulokulmille ja antaa tilaa poikkeavillekin mielipiteille. Kuunteluvalmius, uteliaisuus ja

epäonnistumisten sietäminen ovat asioita, joista onnistuneen yhteistyön resepti lopulta rakentuu. Isoherrasen (2004, 14) mukaan moniammatillisessa yhteistyössä keskeisiksi käytännön tason ominaispiirteiksi muodostuvat informaation ja näkökantojen jakamisen lisäksi vuorovaikutustietoinen yhteistyö, edellä mainittuun ”hybridiasiantuntijuuteen” linkittyvät rajojen ylitykset, huomion kiinnittäminen verkostoihin sekä asiakkaan roolia korostava asiakaslähtöisyys. Nämä olennaiset ominaisuudet on koottu alta löytyvään kuvioon (kuvio 3).

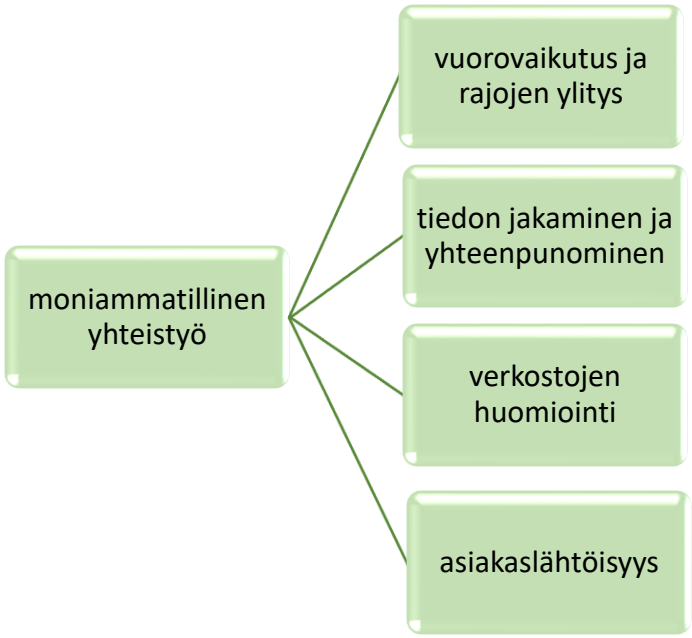

KUVIO 3. Moniammatillisen yhteistyön käytännön ominaispiirteitä (Isoherranen 2004, 14)

Erityisesti tiimityöskentelyssä alkuun pääseminen vaatii usein hieman aikaa, vaivaa ja soveltamista, sillä jokaisen tiimin on asetuttava omaan ympäristöönsä ja muovattava toiminnasta juuri kyseisiin olosuhteisiin sopivaa (Isoherranen 2004, 71–73). Vaikka ankkuritoiminnankin yleiset toimintalinjat on säädetty valtakunnallisen ohjausryhmän toimesta, on selvää, että jokaisessa toimipaikassa työskentely järjestyy tiimin luonteen ja saatavilla olevien resurssien mukaisesti. Koska jokaisen tiimin kokoaminen on oma paikallinen prosessinsa, tullaan samalla otetuksi huomioon kullekin alueelle ominaiset

pulmat ja tarpeet, joihin tiimin on tarkoitus työskentelyllään vastata. (Sisäministeriö 2019, 56.)

Ankkuritoiminnan ytimessä operoiva ankkuritiimi on luonteeltaan virallinen tiimi, sillä sen jäsenet pysyvät samoina asiakastapauksesta toiseen. Toisin sanoen tiimin kokoonpano voidaan siis nähdä vakiintuneena. Tällaiselle tiimille on ominaista jakaa selkeät, yhteistuumin laaditut ja noudatetut toimintaperiaatteet (Isoherranen 2004, 14 & 74), mikä on havaittavissa ankkuriprosessinkin peruskaavassa (ks. kuvio 1). Lisäksi on tavanomaista, että tiimin jokaisella jäsenellä on oma ennalta määrätty tehtävänsä, kuten ankkuritoiminnassa esimerkiksi poliisin vastuulle on osoitettu poliisilakia noudatellen nuorten puhuttelu ja mahdollisesti ankkurinuorten tekemien lainrikkeiden esitutkinta. Tiimiin kuuluvien sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan työtehtävät sen sijaan pohjautuvat sosiaalihuoltolakiin sekä lastensuojelulakiin sisältäen muun muassa palvelutarpeen arvioinnit ja ohjauksen asianmukaisten palveluiden piiriin. Ankkuritiimiin kiinnitetyn terveyden- tai sairaanhoitajan toiminta taas perustuu terveydenhuoltoa linjaaviin lakisäädöksiin ja koostuu ankkurinuorten terveydentilojen kartoittamisesta sekä rikollisen elämäntavan kannalta olennaisten riskitekijöiden paikantamisesta. Nuorisotyöntekijän työnkuvaa puolestaan toteutetaan nuorisolakia mukaillen, keskittyen nuoren tukemiseen niin rikoksista irtautumisen suhteen kuin laajemminkin koko arkielämää ja tulevaisuutta ajatellen. (Sisäministeriö 2019, 36–37.)

Näin ollen ankkuritoiminta on hyvä esimerkki siitä, miten yhteen asiakastilanteeseen voidaan tuoda huikea määrä asiantuntijuutta ja palvelutuntemusta eri ammattikuntien edustajien yhteispanoksen tuotoksena. Samalla se toimii elävänä esimerkkinä periaatteesta, jonka mukaan moniammatillisten tiimien kokoamisessa fokus tulee olla tiiviisti niissä asiakkaissa, joita varten kyseinen tiimi ja toimintamalli on ylipäätään olemassa. Näin varmistutaan siitä, että kunkin asiakastapauksen käsittelyyn osallistuvat vain ja ainoastaan ne ammattilaiset, joilla on asiakkaan tilanteen edistämisen kannalta jotakin merkityksellistä annettavaa. Toisaalta tiimiin nojautuvassa työskentelytavassa on myös omat haasteensa, joista ehkäpä näkyvin liittyy sosiaali- ja terveysalan toimintakentälle ominaiseen suureen työntekijävaihtuvuuteen. Jokainen muutos tiimin kokoonpanossa rikkoo olennaisesti tiimin sisäistä dynamiikkaa, jonka uudelleen rakentamiseen on varattava oma aikansa. (Isoherranen 2004, 71–73.)

4.2 Asiakas osana ammattilaisten verkostoa

Moniammatillinen yhteistyö ei rajaudu yksiselitteisesti vain ammattilaisten väliseen vuorovaikutukseen, sillä kuten verkostotyön periaatteista on nähtävissä, myös asiakkaan ja hänen läheistensä on suotavaa osallistua aktiivisesti osana ryhmää. Tämän seurauksena moniammatillinen yhteistyö kytkeytyy olennaisesti asiakasosallisuuteen, joka on yksi arvostetuimmista asiakastyön perusperiaatteista myös sosiaalityön toimintakentällä. (Mönkkönen ym. 2019.) Kuten monien muiden sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten, sosiaalityöntekijöiden toimintamahdollisuudet omassa työssään ovat vahvasti kansallisilla lakipykälillä rajattuja, minkä lisäksi etenkin kunnallisella puolella työskentelevän sosiaalityöntekijän työtehtäviä reunustavat paikalliset, organisaatiotasolta lähtevät suunnitelmat, ehdot ja tavoitteet. Suomalainen sosiaalityö kohtaakin usein kritiikkiä byrokraattisesta kankeudestaan, jonka takia asiakkaat eivät aina koe tulleensa riittävällä tavalla huomioiduiksi. Asiakasosallisuuden korostumisen voidaan ajatella olevan tärkeä askel kohti tasapainoisempaa, läpinäkyvämpää ja ennen kaikkea luottamuksentäyteisempää asiakas-työntekijäsuhdetta, mikä nähdään keskeisenä pyrkimyksenä myös ankkuritoiminnassa. (Tanttu 2016, 22–32.)

Teoreettisesta näkökulmasta tarkasteltuna asiakasosallisuudella viitataan esimerkiksi asiakkaan ”aktiiviseen osallistumiseen palvelun suunnittelussa, järjestämisessä, tuottamisessa, kehittämisessä, ja/tai arvioinnissa”. Asiakasosallisuuden määritelmä saa kuitenkin erilaisia muotoja riippuen tutkimuksen tavasta ja tarpeista, eikä saatavilla siis ole yhtä kaiken kattavaa määritelmää. Asiakasosallisuuden (*engl. customer involvement*) käsitteeseen limittyy myös asiakkaan osallistumisen (*engl. participation*) termi, joka on erotettavissa asiakasosallisuudesta siltä osin, millaisella intensiteetillä asiakas on vaikuttamassa päätöksentekoon. (Leemann & Hämäläinen 2015, 1.) Näiden lisäksi voidaan käyttää sanamuotoa asiakkaan osallisuus, joka sisältyy niin ikään sosiaalisen osallisuuden sateenvarjokäsitteeseen ja tarkoittaa asiakkaan näkyvää roolia palvelun toteuttamisessa ja eteenpäin kehittämisessä. Sosiaalinen osallisuus puolestaan viittaa tasavertaisiin oikeuksiin ja mahdollisuuksiin osallistua yhteiskunnan toimintaan niin taloudellisessa, poliittisessa, sosiaalisessa kuin kulttuurisessakin mielessä. (Leemann & Hämäläinen 2016, 589.)

Nuorten osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa korostetaan Nuorisolaissa (1285/2016, 2 §), minkä lisäksi kansalaisten osallistumisen oikeutta painotetaan Suomen perustuslaissa (1999/731, 2 §) ja Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 1 §). Osallisuudella voidaan siis todeta

olevan suhteellisen vahva lakiperustainen pohja. Osallisuuteen kuuluu olennaisesti subjektiivinen kokemus, joka nuoren kohdalla tarkoittaa esimerkiksi tuntemuksia kuulluksi, ymmärretyksi ja huomioiduksi tulemisesta (Hipp ym. 2018, 12). Ankkuritoiminnassa asiakasosallisuus näyttelee varsin suurta roolia, sillä itse asiakas eli alaikäinen nuori on kaikkein kirkkaimmassa valokeilassa koko työskentelyn ajan. Tämä on kaikin puolin aiheelliseksi nähtävä ratkaisu, sillä toiminnalla pyritään vaikuttamaan ennen kaikkea hänen henkilökohtaiseen hyvinvointiinsa. Koska nuori on oman elämänsä ekspertti, on tärkeää, että hänelle annetaan mahdollisuus puhua ääneen omista ajatuksistaan ja tuntemuksistaan. Toiminnassa pyritään aina kohtaamaan nuori arvostavasti hänen itsemääräämisoikeuttaan kunnioittaen ja häntä kannustaen: nuorelle tehdään alusta alkaen selväksi, että tapaamiset ovat ensihetkistä lähtien luottamuksellisia ja tiimin työntekijät ovat häntä auttamassa, eivät suinkaan rankaisemassa. Nuori nähdään ammattilaisten rinnalla yhdenvertaisena toimijana, mikä edelleen korostaa nuoren osallisuutta yhtenä toiminnan ehdottomista peruslähtökohdista. (Sisäministeriö 2019, 19.)

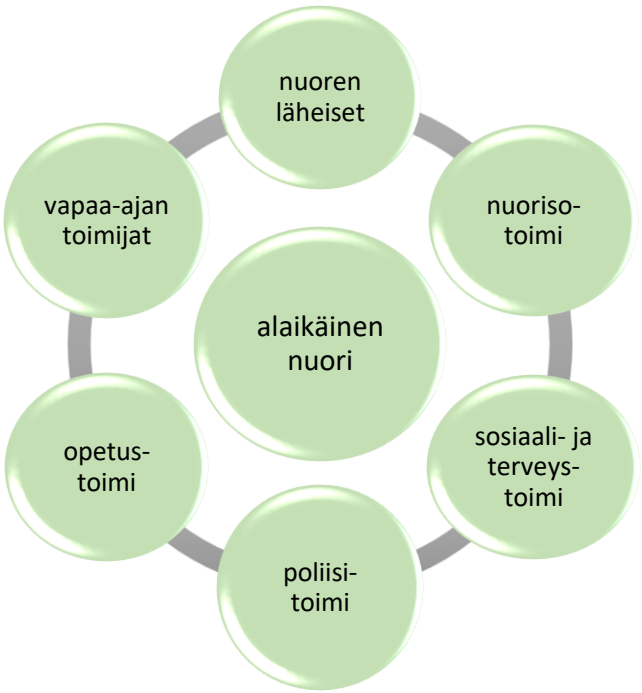

KUVIO 4. Ankkurin asiakasnuorta ympäröivä verkosto

Yllä olevassa kuviossa (kuvio 4) on havainnollistettu ankkuritoiminnassa asiakasnuoren ympärille kokoontuvaa laajaa ammattilaisten ja läheisten verkostoa. Kuten kuviosta on nähtävissä, ankkurin asiakasnuori asettuu toiminnan keskukseen ja muut toimialojen edustajat hänen ympärilleen toistensa asiantuntijuutta tukien. Olennaista on, että kukin verkoston jäsen tarkastelee nuoren tilannetta omasta ainutkertaisesta perspektiivistään: esimerkiksi opetustoimen edustajalta löytyy arvokasta tietoa nuoren koulunkäynnistä, samoin kuin vapaa-ajan toimijoihin kuuluvan harrastusohjaajan huomiot nuoren käytöksestä voivat olla ratkaisevankin tärkeitä. He ovat otollisessa asemassa havainnoimaan myös nuoren psyykkisessä hyvinvoinnissa tapahtuvia muutoksia, mikä on usein merkittävä tekijä avun piiriin ohjautumisessa: nuoren rikoskäyttäytymisen takaa tyypillisesti esiin astuva huonovointisuus heijastuu monelle nuoren elämän osa-alueelle ja saa hänet tyypillisesti oirehtimaan vaihtelevin tavoin sekä voimakkuuksin erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa ja ympäristöissä. (Kanste ym. 2018, 55.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimustehtävä

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten ankkuritoiminnan kaksi pääperiaatetta, asiakasosallisuus ja moniammatillinen yhteistyö, toteutuvat ja rakentuvat työarjen konkretiassa. Tähän on pyritty keräämällä aihetta koskevia näkemyksiä sekä ankkuritiimin että sen läheisten yhteistyötahojen, lastensuojelun ja poliisitoimen, perspektiiveistä. Ankkuriyhteistyön tarkastelun pohjalta on lisäksi ollut mahdollista laatia suurpiirteinen yleiskuva nykypäivän suomalaisnuorten keskuudessa esiintyvän rikollisuuden tunnuspiirteistä, mikä puolestaan auttaa ymmärtämään ankkuritoiminnan yhteiskunnallista merkitystä nykypäivän Suomessa. Kokonaisuudessaan tutkielman keskeisenä antina on saada käytännön kosketuspintaa ankkuritoimintaan asiakasosallisuutta painottavana toimintamuotona ja luoda katsaus sen ympärille kietoutuvaan moniammatilliseen yhteistyöhön työntekijänäkökulmasta.

Varsinaiset tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. **Miten asiakasosallisuus toteutuu ankkuritoiminnassa?**
2. **Mistä moniammatillinen ankkuriyhteistyö rakentuu?**

5.2 Laadullinen tutkimus

Tutkielma on toteutettu laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen metodologisia periaatteita noudattaen. Laadullinen tutkimus terminä kätkee sisäänsä monenlaisia tapoja tehdä tutkimusta, jotka kaikki jakavat tietynlaisen ihmistieteellisen ja tulkintoja painottavan lähestymistavan. Karkeasti ajatellen siinä on kyse ennen kaikkea erilaisten ilmiöiden ymmärtämisestä tutkijan tarkoin rajaamasta näkökulmasta tarkasteltuna. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 9–11 & 150.)

Laadullinen tutkimus on yleisluonteeltaan empiiristä, minkä johdosta sen ytimen muodostavat tulkinnallisuus, kokemusperustaisuus, henkilökohtaisuus ja tilannesidonnaisuus. Tällaista metodologiaa hyödyntävässä tutkimuksessa huomio siis painottuu ihmisten havainnointiin antaen tilaa henkilökohtaisten kokemusten ja käsitysten tarkastelulle. Näin ollen laadullisessa tutkimuksessa korostuvat olennaisesti tulkintojen merkitykset, minkä takia siihen viitataankin joissain yhteyksissä puhtaasti tulkinnallisena tutkimuksena (*engl. interpretive research*). Laadullisen tutkimuksen sanotaan kääntäneen sosiaalisen tutkimuksen rattaita yhä enemmän kohti henkilökohtaisia tulkintoja, aiemmin vallalla olleen syy–seuraus -suhteen painottamisen sijasta: jokainen ihminen tarkastelee ympäristöään ennen kaikkea omista lähtökohdistaan, mikä tarkoittaa asioiden, tapahtumien, vuorovaikutussuhteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä eri tavoin eri ihmisten mielissä. Samalla se painottaa myös yksittäisen tutkijan tapaa tehdä tiedettä omalla tavallaan, niin ikään henkilökohtaisten tulkintojensa alaisena. (Stake 2010, 11 & 31–37.)

Olennaisena eroavaisuutena numeroihin ja tilastoihin nojaavaan määrälliseen tutkimukseen, laadullisessa tutkimuksessa käytetyt aineistot ovat pääasiassa tekstimuotoon koottuja. Laadullisessakin tutkimuksessa on tosin mahdollista rikastuttaa analyysia esimerkiksi numeraalisia tilasto-otteita hyödyntämällä, minkä takia näitä kahta metodologista suuntausta ei kannatakaan pitää täysin toisistaan irrallisina. Alasuutarin (1999, 32) mukaan kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen analyysi tulisikin nähdä ennemmin toistensa jatkumona vastakohtaisuusasettelun sijasta, joka vaikuttaa olevan suhteellisen yleinen ajattelumalli yhteiskuntatieteiden tutkimuskentällä. Kaiken kaikkiaan laadullisessa tutkimuksessa hyödynnettävien aineistojen kirjo on varsin laaja, vaikkakin suosituimmiksi aineistotyypeiksi ovat osoittautuneet erilaiset havainto- ja haastatteluaineistot, joissa tutkittavien ihmisten tulkinnat nousevat näkyvimmin pinnalle. Perinteisimpien haastatteluista muodostuneiden aineistojen ohella laadullisessa tutkimuksessa voidaan soveltaa esimerkiksi omaelämäkertoja, päiväkirjoja ja yleisönosastokirjoituksia sekä kyselyä, joka valikoitui tämän tutkielman aineistonkeruumenetelmäksi. (Eskola & Suoranta 1998, 15–16.)

5.3 Tutkimusaineisto ja analyysi

Tutkielman laadullinen aineisto on kerätty eräästä suomalaisesta väestömäärältään keskisuuresta paikkakunnasta internetkyselyillä, jotka toteutettiin Webropol-kyselytyökalua käyttäen. Olin tutustunut kyseiseen kyselyohjelmistoon aiemmin maisteriopintoihin sisältyvän harjoittelujakson yhteydessä, joten koin sen hyödyntämisen luontevaksi valinnaksi aineistonkeruuta suunnitellessani. Aineistonkeruussa käytin kyselylomakkeita (liitteet 2–4), jotka suuntasin kolmelle ankkuriyhteistyöhön osallistuvalle toimijalle: ankkuritiimille, joka koostuu sosiaalityöntekijästä, sosiaaliohjaajasta, sairaanhoitajasta ja poliisista, sekä lastensuojelun työntekijöille (sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat) ja poliisiaseman poliiseille.

Ankkuritoiminnan kaltaista moniammatillista toimintamallia ja yleensäkin moniammatillista yhteistyötä on varmastikin hedelmällisintä tarkastella mahdollisimman monen toimintaan osallistuvan tahon silmin. Tästä syystä valitsin tutkimukseeni varsinaisen ankkuritiimin lisäksi yhteensä kaksi yhteistyötahoa, lastensuojelun ja poliisitoimen. Ankkuritoiminnan lukuisista yhteistyökumppaneista juuri nämä tulivat valituiksi oman mielenkiintoni ja aiemman työkokemukseni ohjaamina: lastensuojelussa työskennellessäni olin havainnut ankkuritoiminnan olevan kasvavassa roolissa lastensuojelutyöntekijöiden arjessa, minkä takia ankkuriyhteistyön tarkasteleminen juuri lastensuojelun näkökulmasta tuntui mielekkäältä ajatukselta. Lastensuojelun työtehtävissä ja yleisestikin nuorten parissa toimiessa myös poliisitoimi on suhteellisen näkyvästi läsnä, joten sen valitseminen toiseksi tutkittavaksi yhteistyötahoksi vaikutti luonnolliselta ratkaisulta. Lisäksi poliisitoimen valintaa puolsi sen tietynlainen vieraus, sillä työkentältä kertyneistä yhteistyökokemuksistani huolimatta poliisitoimi on jäänyt itselleni huomattavasti etäisemmäksi toimijaksi moneen muuhun yhteistyötahoon verrattuna. Myös sosiaalityön tutkimuskentällä poliisitoimi on harvemmin tarkastelunkohteena, mikä lisäsi entisestään kiinnostustani kyseiseen toimijaan ja kohotti motivaatiotani selvittää sen yhteyttä ankkurityöskentelyyn.

Laatimistani kyselylomakkeista lastensuojelun ja poliisin versiot ovat sisällöltään identtiset, sillä niiden tarkoituksena on kartoittaa ankkuriyhteistyön luonnetta ja merkityksellisyyttä yhteistyötahojen näkökulmasta. Nämä lomakkeet on jaettu kahteen pääteemaan, ankkuritapaamiseen ja ankkuriyhteistyöhön: ankkuritapaamisen teemaan sisältyvillä

kysymyksillä on tarkoitus pureutua työntekijän saamaan yleisvaikutelmaan ankkuritoiminnasta asiakasosallisuutta toteuttavana työskentelymallina, kun taas ankkuriyhteistyön osalta syvennytään tarkemmin ankkuritiimin ja yhteistyötahojen väliseen yhteydenpitoon sekä moniammatillisen yhteistyön rakennusaineisiin. Ankkuritiimille osoitettu kysely sen sijaan on osittain erilainen sisältäen ankkuriyhteistyön edellytyksiä koskevien kysymysten lisäksi ankkuritoiminnan perusolemuksen tarkastelua kunkin tiimin jäsenen omasta ammatillisesta perspektiivistä.

Jokaiseen edellä mainituista kolmesta kyselylomakkeesta sisältyi noin kymmenen kysymystä, joihin työntekijät vastasivat joko avoimesti omin sanoin tai valitsemalla mielestään sopivimman vaihtoehdon. Pyrin rakentamaan eri kysymystyypeistä mahdollisimman tasapainoisen kokonaisuuden, jotta kysely pysyisi vastaajien näkökulmasta riittävän kevyenä, tuottaen kuitenkin analyysin kannalta riittävästi aineistoa. Kyselytutkimuksista kerätyn tutkimustiedon mukaan kyselyt laaditaan monesti liian vaativiksi ja monimutkaisiksi vastaajien näkökulmasta, mikä monesti tehostaa kyselyille tyypillistä vastauskatoa (Converse & Presser 2011, 2). Kyselyjä laatiessani yritinkin asettua mielessäni vastaajan asemaan, jotta lopputuloksesta muodostuisi mahdollisimman selkeä, tiivis ja muutoinkin vastaajaystävällinen. Kunkin kyselyn loppuun lisäsin vapaan kommenttikentän, johon vastaajat saivat halutessaan kirjoittaa ajatuksia tutkimusaiheeseen liittyen ja esittää näkemyksiä kyselyn toimivuudesta. Ankkuritiimille ja lastensuojelulle tehtyjen kyselyjen linkit lähetettiin vastaajille saatekirjeen (liite 1) yhteydessä esimiehen välityksellä. Poliisiaseman kohdalla kysely eteni vastaajille maakunnan poliisilaitoksen kirjaamon saattamana. Yhteensä kyselyt tavoittivat noin viidenkymmenen työntekijän joukon, josta kertyi vastauksia kymmenen kappaletta: ankkuritiimi (4), lastensuojelu (4), poliisitoimi (2).

Tutkielman aineistonkeruu osui kesä-elokuun ajalle työntekijöiden lomasesongin yhteyteen, minkä pyrin huomioimaan tarjoamalla mahdollisimman pitkälle ulottuvan vastausajan. Tuona hetkenä aineistonkeruuta kosketti myös viruspandemia, joka piti vastaajajoukon poikkeuksellisen kiireisenä ja suurella todennäköisyydellä vaikutti heikentävästi vastausprosenttiin. Tämä jokseenkin haasteellinen ajoitus oli merkittävä peruste sille, miksi valitsin aineistonkeruumenetelmäksi juuri internetkyselyn esimerkiksi kasvokkaisen haastattelun sijasta: koin, että itse täytettävä kysely tarjoaisi vastaajille enemmän vapautta osallistua omien aikaresurssiensa mukaisesti, minkä lisäksi sen täyttäminen onnistuisi

ongelmitta myös etätyöpisteiltä. Nettivälitteisyytensä avulla kysely myös säästi omia resurssejani niin taloudellisesti kuin ajallisestikin. Alun perin kukin kysely oli vastattavissa kuukauden ajan, minkä jälkeen jatkoin vielä yhden kyselyn vastausaikaa toisella kuukaudella vähäisen vastausmäärän vuoksi. Samalla pyysin kyseisen kyselyn kohderyhmänä olleen työntekijäryhmän esimiestä välittämään työntekijöille muistutusviestin kyselyn olemassaolosta.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Laadullisia aineistoja hyödynnetään laadulliseen analyysiin, jonka voidaan ajatella rakentuvan kahdesta keskeisestä portaasta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Havaintojen pelkistämisellä viitataan aineiston lähestymiseen tietystä teoreettisesta näkökulmasta, jolloin siitä pyritään poimimaan esille tutkimustehtävän kannalta relevanteimmat havainnot. Tämän jälkeen yksittäiset havainnot punotaan suuremmiksi havaintojen joukoiksi perustuen niiden yhteisesti jaettuihin piirteisiin, pyrkimyksenä löytää havainnoista yhtenäisiä linjoja, jotka auttavat hahmottamaan yksittäisten havaintoyksikköjen tarkoituksen osana laajempaa kokonaisuutta. Arvoituksen ratkaisemisella sen sijaan tarkoitetaan aineistosta saatujen tuotosten tulkitsemista ja yleiskuvan kokoon rakentamista tietystä tutkijan suurennuslasin alla olevasta ilmiöstä. (Alasuutari 1999, 39–44.)

Konkreettisella tasolla laadullisen tutkimuksen ongelmia ratkaistaan monesti sisällönanalyysiksi kutsutulla metodilla. Tässä tutkielmassa tehty sisällönanalyysi on luonteeltaan teoriaohjaavaa, sillä tutkimusaineiston jäsentämisessä hyödyntämäni teemat kumpuavat ankkuritoiminnan teoreettisista kulmakivistä, asiakasosallisuudesta ja moniammatillisesta yhteistyöstä. Tutkimustehtävääni mukaillen tarkoituksena oli havainnoida teoriapohjan toteutumista käytännössä, joten keräämäni tutkimusaineisto on vahvassa vuoropuhelussa teorian tuottamien oletusten kanssa. Samalla kuitenkin pyrin tarkastelemaan aineistoa avoimin mielin kiinnittäen huomiota myös teorian asettamien odotusten näkökulmasta täysin tuoreisiin havaintoihin. Tämä avoimuus tunnustaa tekemäni analyysin teoriaohjaavaksi ja näin erottaa sen puhtaasta teorialähtöisestä analyysista, jossa teoria sanelee vielä yksityiskohtaisemmin tutkimusaineistosta esiin nostettavia tekijöitä.

Kokonaisuudessaan kyse on teorian ja tutkimusaineiston saattamisesta yhteen tavalla, jossa jotkin teoreettiset näkökannat tulevat aineiston kautta joko tuetuiksi tai uudelleen tarkastettaviksi: lähtökohtana ei siis ole suoranaisesti hyväksyä tai hylätä teoreettisia väitteitä aineiston tuottamien havaintojen pohjalta, vaan ennemminkin kehittää ja muokata niitä paremmin todellisuutta vastaaviksi. (Aneshensel 2011, 5.)

Sisällönanalyysia aloitettaessa on hyvä ensin luoda silmäys aineistoon kokonaisuudessaan ja tarkastella sitä ennen kaikkea oman, tarkoin rajatun tutkimustehtävän näkökulmasta: näin on mahdollista hahmottaa, mitkä aineistosta nousevat asiat ovat huomionarvoisia tutkimuskysymysten kannalta. Rajausten tekeminen on kaikkeudessaan keskeinen osa tutkimusprosessia niin aineistonhankinnassa kuin analyysivaiheessakin, sillä päällimmäisenä tavoitteena on vastata spesifiin tutkimusongelmaan sen sijaan, että vertauskuvallisesti ”imuroitaisiin” aineistosta irti kaikki mahdollinen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92 & Salo 2015, 182.) Rakensin analyysin pääteemat ankkuritoiminnan pääasiallisten toimintaperiaatteiden, asiakasosallisuuden ja moniammatillisen yhteistyön ympärille, minkä lisäksi päädyin analyysin edetessä muodostamaan vielä kolmannen pääteeman, moniammatillisen yhteistyön hyödyt, joka kokoaa yhteen ankkuriyhteistyön tuottamat positiiviset vaikutteet ja näin osaltaan perustelee ankkuritoiminnan tuloksekkuutta. Analyysin kolme pääteemaa ja niiden sisältämät alakategoriat on kuvattu alla olevaan kuvioon (kuvio 5).

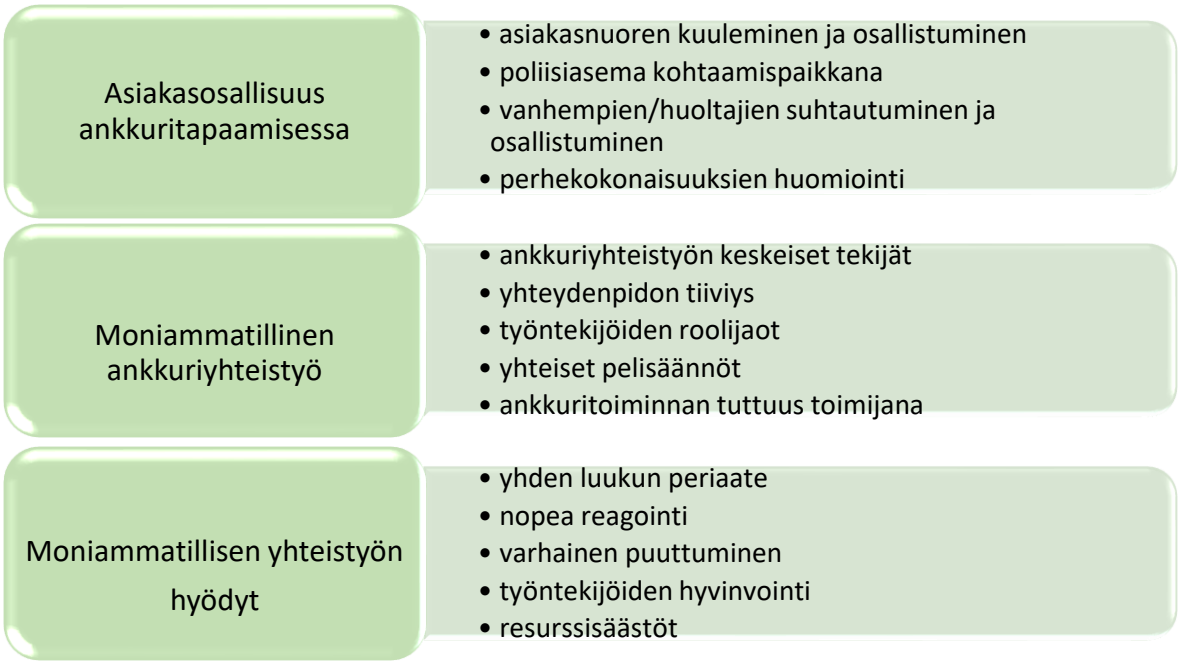

KUVIO 5. Aineiston analyysissä käytetyt pääteemat ja niiden alakategoriat

Keskeisten aineistolöydösten poimimista helpottaa sisällönanalyysin toinen vaihe, joka sisältää aineiston litteroinnin tai koodaamisen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92). Tämän vaiheen toteuttamisessa koin hyödylliseksi siirtää Webropol-kyselyohjelmistoon keräämäni tutkimusaineiston omaksi Word-tiedostokseen, jotta sen käsittely sujuisi yksinkertaisemmin. Kävin aineistoa läpi pääteemat mielessäni ja merkitsin eri pääteemoihin linkittyvät aineisto-otteet korostusvärein. Koska olin jakanut kyselylomakkeet kahteen osaan (ankkuritapaaminen ja moniammatillinen ankkuriyhteistyö), aineistosta oli helposti löydettävissä kuhunkin pääteemaan liittyvät vastaukset: ankkuritapaamista koskeva osa kyselystä käsitteli ankkuritoiminnan taustoituksen ohella pitkälti asiakasosallisuuden käytännön toteutumista, kun taas moniammatillisen ankkuriyhteistyön osio keskittyi yhteistyön tärkeimpiin ominaisuuksiin.

Eriteltyäni tutkimusaineiston yksittäiset vastaukset korostusvärein ja lajiteltuani ne sopivimman pääteeman alle, aloin järjestellä niitä edelleen pienemmiksi kokonaisuuksiksi pääteemojen sisällä. Näin sain aikaiseksi kuviossa 5 esitetyt alakategoriat, jotka auttoivat tarkastelemaan pääteemoja hieman yksityiskohtaisemmin. Tätä lajitteluprosessia voinee kutsua tietynlaiseksi koodaamiseksi, jossa aineistosta eritellään yksityiskohtaisempia konsepteja ja sitä kautta rakennetaan kategorioita (Böhm 2004, 271). Esimerkiksi asiakasosallisuuden pääteemaan sisältyy muun muassa asiakasnuoren oman osallistumisen tarkastelua, poliisiaseman arviointia nuoren ja ammattilaisen kohtaamispaikkana sekä perheenjäsenten roolin huomiointia osana ankkurityöskentelyä. Nämä kaikki kietoutuvat olennaisesti asiakasosallisuuden pääteemaan ja muodostavat siitä yhdessä ymmärrettävän kokonaiskuvan. Pääteemojen pilkkominen pienemmiksi kategorioiksi myös havainnollistaa teemojen monimuotoisuutta: suhteellisen runsas alaluokkien lukumäärä osoittaa, ettei esimerkiksi asiakasosallisuuden toteutuminen ole yksiselitteistä, vaan syntyy monen tekijän yhteisvaikutuksena.

5.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisestä kestävyydestä on huolehdittu tarkasti koko tutkimusprosessin ajan. Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on ollut prioriteettinani aina

tutkimussuunnitelman laatimisesta varsinaiseen tutkimusraporttiin asti, minkä myötä olen saattanut varmistua tutkielmani hyväksyttävyydestä, luotettavuudesta ja uskottavuudesta niin eettisestä kuin tieteellisestäkin näkökulmasta tarkasteltuna. Tutkimuksentekijänä olen ottanut vastuun tutkielman eettisyyden toteutumisesta ja pyrkinyt toimimaan sekä oman yliopistoni että koko tutkijayhteisön arvostamien ohjenuorien mukaisesti. Tutkimusetiikan perspektiivistä hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen edellyttää tutkijalta eritoten huolellisuutta, rehellisyyttä ja tunnollisuutta. Konkreettisesti nämä edellytykset näkyvät esimerkiksi asianmukaisten ja tutkimustehtävään sopivien aineistonkeruumenetelmien soveltamisessa sekä tietosuojasta huolehtimisessa. Samoin ne kietoutuvat myös vastuulliseen tiedeviestintään ja siten muiden tutkijayhteisön jäsenten aikaansaannosten kunnioittamiseen. Eettistä tarkastelua kestävän tutkimustyön toteuttaminen vaatii siis tutkijalta valppautta ja täsmällisyyttä, mikä lopulta heijastuu uskottavan perusteelliseen lopputulokseen. (TENK 2012, 6–7.)

Tutkimuseettiset kyseenalaisuudet nousivat tutkimusprosessissani esiin heti alkumetreillä hakiessani aineistonkeruuseen oikeuttavia tutkimuslupia Poliisihallitukselta ja tutkimuksen kohteena olevalta paikkakunnalta. Tutkimuslupahakemuksiin oli täytettävä yksityiskohtaiset suunnitelmat erityisesti tietosuojan säilyttämisen suhteen, joten esimerkiksi tutkimusaineiston käsittelytapoja oli pohdittava perinpohjaisesti jo ennen varsinaisen aineistonkeruun aloittamista. Keräsin tutkielman kyselyaineiston Webropol-kyselyohjelmistoa hyödyntäen, minkä itse koin erittäin toimivaksi ja myös turvalliseksi apuvälineeksi. Säilytin tutkimusaineistoa lähinnä Webropolin omissa raportointikansioissa, minkä takia aineiston tarkastelu onnistui vain kirjautumalla ohjelmistoon henkilökohtaisilla yliopiston käyttäjätunnuksilla. Tunnukset olivat koko tutkimusprosessin ajan vain omassa käytössäni, joten koin aineiston olevan Webropolissa pätevästi salattuna ja suojattuna. Aineiston analysointivaiheessa kokosin aineiston myös tietokoneelleni erilliseen Word-tiedostoon, sillä totesin aineiston pilkkomisen ja käsittelemisen onnistuvan sillä tavoin kätevimmin. Pidin kuitenkin koko ajan huolta siitä, että kyseinen tiedosto oli käytettävissä vain omalla tietokoneellani, eikä ulkopuolisilla ollut siihen pääsyä.

Tutkimusaineiston turvalliseen käsittelyyn liittyy olennaisesti myös sitoumus huolehtia tutkimukseen osallistuvien henkilöiden yksityisyydestä. Tutkimusprosessissani kyselyyn vastanneiden työntekijöiden yksityisyys toteutui ennen kaikkea internetkyselyjen anonyymilla vastaustaktiikalla: kyselyihin vastattiin täysin nimettömästi internet-linkin

kautta, mikä mahdollisti vastaajan nimettömyyden säilymisen aina varsinaiseen tutkimusraporttiin asti. Tulosten raportoinnissa olen eritellyt yksittäiset vastaajat ammattinimikkeiden perusteella. Mikäli saman ammattikunnan edustajia on useampia, heidät on eroteltu satunnaiseen numerojärjestykseen (esim. poliisi 1 ja poliisi 2): näin on mahdollista nähdä, minkä tahon ammattilaiselta vastaus on kerätty ilman että hänen yksityisyytensä tulisi paljastetuksi. Valmiista tutkimusraportista ei myöskään käy ilmi, miltä paikkakunnalta kyselyjen vastaukset eli tutkimusaineisto on kerätty. Tällä tavoin pyrin vielä kaksinkertaisesti varmistamaan, etteivät yksittäiset työntekijät ole vastaustensa pohjalta tunnistettavissa. Tutkimukseen osallistuneille ilmoitettiin anonymiteetista saatekirjeessä (liite 1), joka lähetettiin vastaajien esimiehille sähköpostitse. Saatekirjeessä todettiin vastaamisen olevan työntekijöille täysin vapaaehtoista, minkä lisäksi se oli mahdollista keskeyttää milloin tahansa. Mihinkään kysymykseen ei ollut pakollista vastata ja kyselystä kannustettiin antamaan palautetta erillisessä kommenttikentässä. Samaiseen kommenttikenttään kehotin kirjoittamaan myös muita aiheeseen liittyviä ajatuksia, mikäli vastaajat halusivat esimerkiksi tarkentaa jotakin yksittäistä vastaustaan: tällä tavoin pyrin minimoimaan riskin suuremmista väärinymmärryksistä.

Tutkijan huolellisuuden ja rehellisyyden lisäksi tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennaista on omien ennakko-oletusten sulkeminen analyysin ulkopuolelle. Tiedostin koko tutkielmaprosessin ajan, että oma suhtautumiseni ankkuritoimintaan on varsin myönteinen johtuen ennen kaikkea omista työkentän kokemuksistani kyseisen toimintamallin parissa. Lähdin siis rakentamaan tutkimusasetelmaa melko vahvoin ennakko-odotuksin, jota myös tarkastelemani teoriatieto tuki suhteellisen voimakkaasti. Koska tutkielman kohteena eivät kuitenkaan ole omat henkilökohtaiset kokemukseni aiheesta, minun oli analyysia tehdessäni pyrittävä asettumaan mahdollisimman neutraaliin asemaan ja katseltava ankkuritoimintaa ennen kaikkea tutkijan analyyttisin silmin (Tökkäri 2018, 70–71).

Puolueettomuuden pyrkimyksestä huolimatta on todettava, että kuten kyselyjen vastaajatkin ovat itse valikoineet esille nostamansa asiat ja käyttämänsä sanamuodot, olen minäkin tutkielman tekijänä poiminut aineistosta omasta mielestäni ja ennen kaikkea asettamieni tutkimuskysymysten näkökulmasta relevantteja huomioita. Näin ollen tutkimusasetelman rakentajana ja sen tulkitsijana olen väistämättäkin tarkastellut aineistoa oman henkilökohtaisen linssini läpi. Kokonaisuudessaan olen kuitenkin tähdännyt esittämään tulokset rehellisesti ja turhia kaunistelematta, jotta lukijalle tutkimusaiheesta välittyvä

yleiskuva olisi mahdollisimman lähellä aitoa totuutta. Tutkimusraportin perinteistä kaavaa noudattavalla rakenteella olen myös tavoitellut tutkielmalle hyvää läpinäkyvyyden ja uskottavuuden tasoa, mikä on keskeistä tutkielman yleisen luotettavuuden tunnun saavuttamisessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136–141.)

6 ANKKURITOIMINNAN KÄSITELLYIMMÄT AIHEET

Ankkuritoimintaa tarkastellessa on olennaista hahmottaa, minkälaisten asioiden parissa työskentelyä pääsääntöisesti toteutetaan. Kokonaiskuva ankkuritapaamisten hallitsevista aihepiireistä muodostui ankkuritiimin jäsenten (n=4) näkemyksillä siitä, minkälaisten rikosten tai rikkeiden kanssa ankkuritapaamisissa useimmiten ollaan tekemisissä. Työntekijät saivat valita yhteensä yhdeksän vaihtoehdon joukosta yhden tai useamman oman kokemuksensa pohjalta yleisimmäksi näyttäytyneen rikos-/riketyypin. Tämän selvityksen pohjalta hahmottui alla oleva grafiikka (kuvio 6), josta on nähtävissä eri rikos-/riketyyppien keräämien mainintojen lukumäärät työntekijöiden yhteenlasketuissa vastauksissa.

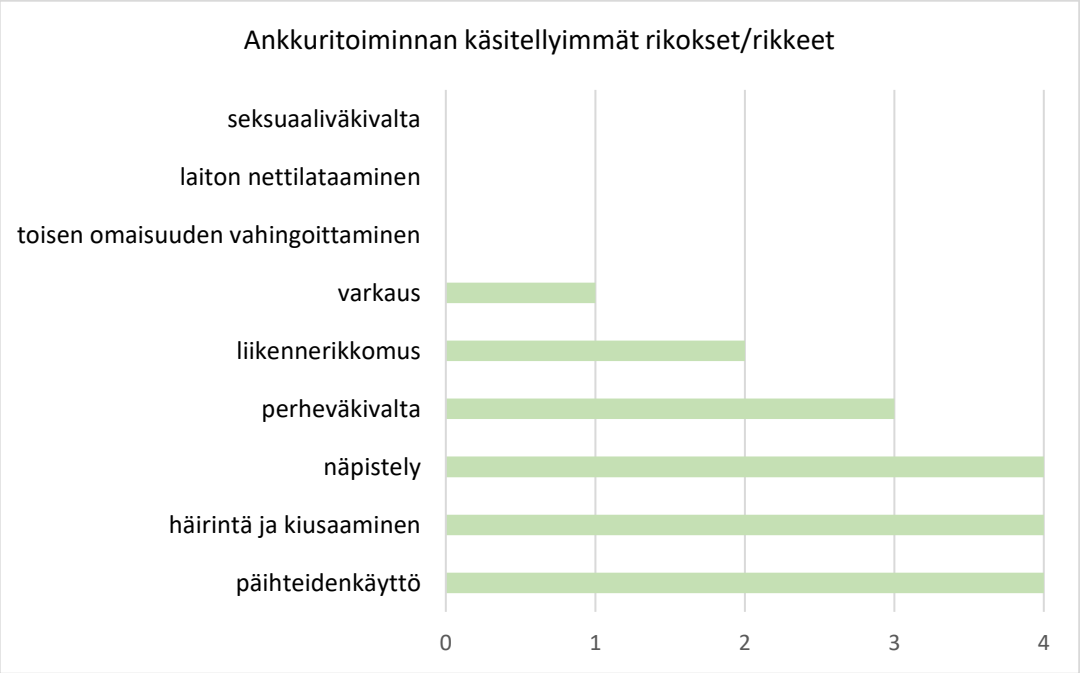

KUVIO 6. Ankkuritoiminnan käsitellyimmät rikokset/rikkeet ankkuritiimin näkökulmasta

Edellä esitetyn kuvion perusteella ankkuritapaamiset käsittelevät useimmiten alaikäisten päihteidenkäyttöä, häirintää ja kiusaamista, näpistelyä ja varkauksia, perheväkivaltaa sekä liikennerikkomuksia. Samat aihepiirit nousivat suurimmaksi osaksi esille myös ankkuritapaamisiin osallistuneiden lastensuojelun työntekijöiden (n=4) kokemuksissa, sillä heistä kaikki olivat olleet mukana varkausasiaa käsittelevässä ankkuritapaamisessa ja puolet liikennerikkomuksia sekä päihteidenkäyttöä koskevissa tapaamisissa. Lisäksi yksi heistä

mainitsi olleensa osallisena ankkurityöskentelyssä perheväkivaltatapauksen tiimoilta. Seuraavissa alaluvuissa on lyhyesti avattu edellä mainittujen, aineiston pohjalta yleisimmiksi näyttäytyvien rikosten/rikkeiden perusluonnetta aiempaan tutkimustietoon pohjaten. Tämän myötä on mahdollista luoda karkeaa suuntaviivaa siitä, minkälaiset trendit ovat hallitsevia nykypäivän nuorisorikollisuudessa ja miksi niihin puuttuminen vaatii ankkuritoiminnan kaltaista asiakasta osallistavaa sekä moniammatillisuutta hyödyntävää työotetta.

6.1 Päihteidenkäyttö, välitys ja hallussapito

Vuoden 2016 Nuorisorikollisuuskyselyn tuloksissa alkoholin humalajuominen nousi selkeästi useimmiten tehdyksi rikkeeksi tutkimuksen kohteina olleiden yhdeksäsluokkalaisten nuorten keskuudessa (35 % kaikista rikollisiksi/kielletyiksi katsotuista teoista). Samoin kansainvälisessä vertailussa nuorten alkoholinkäyttö mahtuu yleisimpien rikosten kolmen kärkeen (ks. kuvio 2). Tämän tutkielman aineisto tuottaa pitkälti samansuuntaista informaatiota, sillä sen perusteella päihteidenkäyttö sekä niiden välitys ja hallussapito näyttäytyvät selkeästi yhtenä yleisimmistä ankkuritoiminnassa käsitellyistä rikoksista. Tulokset eivät tosin ole täysin toisiinsa rinnastettavia, sillä Nuorisorikollisuuskyselystä poiketen aineistossa ei ole tarkemmin rajattu päihteidenkäytön käsitettä koskemaan tiettyä päihdeainetta, kuten alkoholia: tämän aineiston kohdalla päihteidenkäytössä voi siis olla kyse niin alkoholinkulutuksesta kuin erinäisistä huumausaineistakin. Aineistossa ei myöskään kerätty tietoa erikseen rajatuista ikäluokista, joten vastaukset koskevat laajasti kaikenikäisiä ankkuritoimintaan osallistuneita asiakastapauksia.

Päihteidenkäytön korostuminen ankkuritoiminnan keskiössä ei näyttäydy yllätyksenä, sillä nuorison päihteidenkäyttötottumukset ovat herättäneet kasvavaa huolta koko 2000-luvun ajan. Siitäkin huolimatta, että suomalaisnuorten alkoholinkulutus on viimeisten parin vuosikymmenen aikana kääntynyt laskusuuntaan, noin kolmannes suomalaisnuorista kokeilee alkoholia 13-vuotiaana tai nuorempana (ESPAD 2015). Alaikäisten alkoholinkäyttö on edelleen huomionarvoinen ongelma, vaikka fokusta kohdistetaankin nykyisin yhä enemmän huumausaineisiin kohdistuvan käytön kitkemiseen. Laajemminkin

maailmalla vallitsevan trendin mukaan nuorten päihteidenkäyttötottumukset ovat siirtäneet painopistettään alkoholista kohti erinäisiä huumausaineita muodostaen näin yhä suurempia riskejä nuorten terveydelle. Noin kaksi vuotta sitten (25.10.2018) sanomalehti Karjalaisessa eräs päihteisiin erikoistunut lääkäri totesi Suomen ”ottavan mallia amerikkalaisesta opiaattiongelmasta”, mitä voidaan pitää melko tyhjentävänä kuvauksena tilanteen tämänhetkisestä vakavuudesta. Huumausaineiden hankkiminen on käynyt vuosi vuodelta helpommaksi, minkä takia niiden pariin myös hakeudutaan yhä nuorempina, huomattavan useasti jo peruskouluikäisinä (Matilainen & Sopanen 2019, 34).

Monet nuorten ikäluokkien edustajista kokevat huumeiden olevan nykyaikaa, mistä syystä huumausaineiden joukko on syrjäyttänyt perinteisemmiksi katsotut päihteet valta-asemastaan. Useissa länsimaissa, esimerkiksi Saksassa, Hollannissa ja Espanjassa, huumeidenkäyttö on muodostunut osaksi yleistä nuorisokulttuuria eikä sitä enää nähdä vain tietynlaisten, marginaalissa olevien nuorten tottumuksena (Seppälä ja Salasuo 2005). Erään näkemyksen mukaisesti huumausaineiden runsastunut käyttö on mahdollista nähdä loogisena osana 2000-luvun yhteiskunnan läpikäymää muutosta, jossa kulutuskeskeisyys ja erilaisten elämysten ja kokemusten etsiminen ovat nousseet korostuneeseen rooliin (Hakkarainen ja Metso 2003, 254). Suomessakin kehitys on edennyt tähän suuntaan, mikä näkyy muun muassa viime aikoina käydyssä yhteiskunnallisessa keskustelussa huumausaineiden ”normalisoitumisesta”. Huumausaineiden yleistyminen katukuvassa nousee esiin myös Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen väestökyselyssä (2018), johon osallistuneista 15–24-vuotiaista noin 55 % ilmoitti tuntevansa ainakin yhden huumeidenkäyttäjän henkilökohtaisesti: nykypäivänä siis yhä useamman suomalaisen tuttavapiiristä löytyy huumausaineita käyttäviä henkilöitä. Tämän havainnon saattelemana myös huumeisiin linkittyvän väkivallan ja pelon uhkien on huomattu hälventyneen väestön keskuudessa, mikä saattaa osaltaan vähentää huumausaineisiin liittyvää stigmaa ja edistää niiden kulutusta edelleen nuoremmissakin ikäluokissa. (Karjalainen ym. 2020, 13 & 28.)

Lukuisten eri huumausaineiden joukosta erityisesti kannabiksen eli marihuanan käyttö on viranomaisten havaintojen mukaan yleistynyt suomalaisnuorten keskuudessa viime vuosien saatossa. Kannabis on tällä hetkellä kaikkein yleisimmin käytetty huumausaine koko maapallon mittakaavassa (Caspi ym. 2005, 1117), joten sen rantautuminen Suomen maalle on ollut vain ajan kysymys. Kyseisestä huumausaineesta tuntuu rakentuneen jonkinlainen muoti-ilmiö nykypäivän populaarikulttuurissa, mikä on olennaisesti lisännyt sen

houkuttelevuutta nuortenkin silmissä. Esimerkiksi Pesäpuu ry:n (2018, 7–8) organisoimissa Päihteet? -minifoorumeissa kannabis nähtiin suhteellisen positiivisessa valossa: foorumeihin osallistuneiden nuorten asennoituminen kannabiksen käyttöä kohtaan osoittautui myönteisemmäksi muihin huumausaineisiin verrattuna. Kevyestä suhtautumisen luonteesta kertoi muun muassa havainto siitä, ettei osa nuorista nähnyt kannabista varsinaisesti päihteenä ja piti muun muassa alkoholin käyttöä kannabistakin suurempana paheena.

Yhteiskunnan kasvavasta huolesta huolimatta kannabiksen käyttöluvut näyttäytyvät maassamme tilastollisesti suhteellisen alhaisina: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2019 organisoiman kouluterveyskyselyn mukaan 8,6 % suomalaisista 8. ja 9. -luokkalaisista nuorista on kokeillut kannabista jossakin elämänsä vaiheessa, mikä on huomattavasti pienempi joukko kuin monissa muissa Euroopan maissa. Esimerkiksi Tšekissä kokeilijoiden määrää kuvaava prosenttiosuus on viimeisimmän ESPAD (*The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*) -raportin tekovuonna (2015) ollut peräti 37. Erityisen korkeisiin kokeiluasteisiin päästiin myös Ranskassa, Monacossa ja Yhdysvalloissa (31 %). Keskimääräiseksi kokeiluasteeksi ESPAD-raportti asetti 16 %, joka sekin on noin kaksinkertaisesti Suomen kokeiluastetta suurempi. Vaikka suomalaisnuorten tilanne kannabiksenkäytön suhteen näyttääkin näin tilastojen valossa paremmalta kuin valtaosassa Eurooppaa, asia ei ole aivan näin yksinkertainen. Suomikin on löytänyt oman paikkansa eurooppalaisilta huumemarkkinoilta, minkä johdosta katukaupassa kiertää kannabiksen ohella runsas kirjo muitakin huumausaineita, jotka vielä etsivät pääsääntöistä käyttäjäkuntaansa. Kankaanpään ja kumppaneiden (2016, 873) tutkimuksen mukaan esimerkiksi ekstaasin jäämiä löytyy suomalaisten kaupunkien jätevesistä yhä enenevissä määrin, mikä luo riskin kyseisen huumausaineen ajautumisesta yhä todennäköisemmin nuorisonkin käsiin.

Huumausaineiden saatavuus on muuttunut nykyaikana radikaalisti, minkä ansiosta nuorten on tänä päivänä jopa vaivattomampaa etsiä käsiinsä huumausaineita kuin alkoholia tai tupakkaa (Pesäpuu ry 2018, 7–8). Valtakunnallisen kouluterveyskyselyn (2019) tulosten perusteella noin 48 % suomalaisista 8. ja 9. -luokkalaisista kokeekin huumeiden hankkimisen helpoksi omassa kotikaupungissaan. 15–24-vuotiaat nuoret ovat tutkitusti se ikäryhmä, jolle huumeita myös eniten tarjotaan (THL 2020, 14). Huumeiden helpompaa saatavuutta puoltaa erityisesti niiden kuljettamisen ja välittämisen huomaamattomuus verrattuna esimerkiksi alkoholiin, jonka kuluttamista valvotaan tarkoin koko valtion tasolla

(Bhattacharya 2016, 19). Olennaisena tekijänä huumekauppaa on lisäksi vilkastuttanut digitalisaatio ja sen tarjoamat sähköiset kanavat: esimerkiksi internetin anonyymi Tor-verkko on mahdollistanut huumausaineiden nopean ja näkymättömän eteenpäin jakamisen (Matilainen & Sopanen 2019, 34). Monet sosiaalisessa mediassa ja yleisestikin nettimaailmassa ahkerasti liikkuvista suomalaisnuorista vaikuttavatkin olevan hyvin kartalla siitä, mistä ja keneltä huumeita on kulloinkin hankittavissa. (Pesäpuu ry 2018, 8.)

6.2 Näpistely ja varkaudet

Nuorten tekemät varkaudet ja anastukset pitivät hallussaan ensimmäistä sijaa kansainvälisessä listauksessa nuorison tekemistä rikoksista/rikkeistä (ks. kuvio 2). Tämä havainto todentuu tämänkin tutkimuksen puitteissa, sillä näpistely ja varkaudet kuuluvat aineiston perusteella ankkuritapaamisten tutuimpiin keskustelunaiheisiin. Suurimmassa osassa tämän rikostyypin alle luokitelluista teoista lienee kyse pienimuotoisista myymälävarkauksista, joihin syyllistyminen on kansainvälisestikin suhteellisen yleistä (Youth Global Justice). Näpistely on rikoksentyyppi, joka ei yksittäisenä tapahtumana tuota suurta harmia, mutta runsastuessaan aiheuttaa nopeasti vakaviakin taloudellisia tappioita etenkin anastuksen kohteena oleville myymäläverkostoille. Samalla se on yksi niistä harvinaisemmista rikoksenlajeista, joiden tekijäjoukossa ei ole havaittavissa ehdottoman selkeää sukupuolijakaumaa miesten eduksi. (Hirtenlehner & Treiber 2017, 165–166.)

Myymälävarkauksien ohella tavaroiden luvaton vieminen toiselta henkilöltä, esimerkiksi kaverilta tai vanhemmalta, lasketaan yhtä lailla näpistykseksi ja sitä kautta poliisin rekistereihin merkittäväksi rikokseksi (Poliisi.fi). Oikeusministeriön (2020, 8–10) julkaiseman raportin mukaan Suomen poliisin tilastoihin kertyi yhteensä 61 199 näpistystä vuonna 2018. Ylivoimaisesti eniten näpistyksiä tekevät 20–39-vuotiaat aikuiset, mutta myös nuorilla on ollut oma aktiivinen roolinsa näpistelytilastojen täydentämisessä. Tilastojen valossa alle 18-vuotiaiden näpistelyrikokset ovat kuitenkin huomattavasti vähentyneet vuodesta 2010 eteenpäin, joten kehityssuunta on selkeästi laskusuuntainen. Esimerkiksi Nuorisorikollisuuskyselyn (Näsi, 2016) tuloksissa havaittiin, että vuonna 2016 tilastoitu 15-vuotiaiden nuorten kaupasta/kioskista varastaminen tipahti peräti puoleen vuoden 2012 lähtötilanteesta. Kehityksen ajatellaan olevan tulosta muun muassa teknisen valvonnan

tehostumisesta sekä kansalaisten ilmoitusalttiuden kasvusta, mikä on lisännyt kiinnijäämisen todennäköisyyttä ja näin tehnyt näpistelystä riskialttiimpaa toimintaa.

Tilastoparannuksista huolimatta näpistelyasioiden käsittely näyttäytyy ankkurissa verrattain yleisenä, mikä toisaalta kertoo ongelman olevan edelleen varsin ajankohtainen. Monen muun nuoruusaikana yleisesti tapahtuvan rikoksen ohella myös näpistelyjen ja varkauksien tekeminen on tyypillisesti ryhmässä tapahtuva aktiviteetti. Mikäli nuori siis viettää paljon aikaa seurassa, jossa yksi tai useampi henkilö syyllistyy esimerkiksi myymälävarkauksiin, sama käyttäytymismalli leviää suurella todennäköisyydellä koskettamaan koko seuruetta. Ryhmäpaineessa omat moraaliset arvot ja valinnat saattavat hetkeksi hämärtyä, jolloin nuori saattaa jopa tietämättäänkin ottaa osaa rikolliseen käytökseen ystäviensä rohkaisemana. Kollektiivinen syyllistyminen näpistelytapauksiin vaikuttaakin ennemmin kirjoittamattomalta säännöltä kuin poikkeukselta, mikä näin ollen selittää sen esiintymistä eritoten nuorten kaveriporukoiden keskuudessa. Harva nuori ehkä tiedostaa myös rikoksenteossa avustamisen olevan luettavissa rikokseen syyllistymiseksi ja saattaa näin ajelehtia rikollisuudenpolulle puhtaasti toisten vanavedessä. (Hirtenlehner & Treiber 2017, 172.) Tämä alleviivaa sosiaalisten verkostojen merkitystä nuorisorikollisuuden synnyssä ja osaltaan tukee nuoren koko elämäntilanteen, mukaan lukien sosiaalisten suhteiden, huomioinnin merkittävyyttä ehkäisytyön toteuttamisessa.

6.3 Perheväkivalta

Erilaiset väkivallan teot ovat olleet yksi suomalaisen yhteiskunnan kuormittavimmista haasteista kautta historian. Euroopan mittakaavalla Suomi erottuu joukosta eritoten henkirikosten suhteellisen suurella määrällä, mutta myös perheväkivalta on tunnistettu vakavana ongelmana ainakin 1970-luvulta lähtien. (Ronkainen 2008, 392.) Vaikka väkivaltatyö on sittemmin kehittynyt, vielä tänäkin päivänä naissukupuolen edustajat kokevat Suomessa toiseksi eniten väkivaltaa koko Euroopan Unionin alueella (Kivelä 2020, 19). Myös rikoksiin syyllistyvät nuoret harjoittavat monesti väkivaltaista käyttäytymismallia, jonka juuret löytyvät usein omasta kasvatushistoriasta (Wais 2005, 140).

Väkivaltaa omassa lapsuudessaan tai nuoruudessaan kokeneet henkilöt ovat tutkitusti suuremmassa riskissä syyllistyä vanhemmalla iällä itsekin väkivaltaisiin tekoihin: kansainvälisissä nuoria rikoksentekijöitä tarkastelleissa tutkimuksissa on muun muassa pantu merkille, että raskaita rikoksia tehneistä nuorista merkittävän moni on tullut itse pahoinpidellyksi isänsä tai muun isähahmon toimesta (Wais 2005, 140). Perheväkivallan kohteeksi joutuneilla nuorilla on lisäksi tavattu poikkeavan myönteistä suhtautumista kuritusväkivaltaan, mikä voi myöhemmin konkretisoitua omassa vanhemmuudessa. Väkivaltakokemuksilla on näin ollen taipumusta siirtyä kierteenomaisesti sukupolvelta seuraavalle. (Lepistö 2010, 90.) Tällaisten, usein hyvinkin traumaattisten, kokemusten käsitteleminen ammattilaisten avustamana saattaa siis olla hyvinkin ratkaisevaa tulevaisuuden kannalta, mistä syystä ankkuritoiminta nostetaan esille yhtenä merkittävimmistä toimijoista Sosiaali- ja terveysministeriön (2019, 133 & KPMG 2018, 12) hiljattain laatimassa Väkivallaton lapsuus 2020–2025 toimenpidesuunnitelmassa.

Perheväkivallan suomenkielisen käsitteen katsotaan sisältävän laajasti sekä fyysisen, henkisen että seksuaalisen väkivallan muodot. Tyypillisimmin perheen sisällä tapahtuvat väkivallanteot ovat puolisoiden välisiä yhteenottoja, mutta myös lapset ja nuoret voivat olla sekä tekijän että uhrin asemissa. (Lepistö 2010, 22–23.) Väkivaltakokemukset eivät myöskään rajoitu vain nuoren ja vanhemman suhteeseen, vaan lähisuhdeväkivaltaa esiintyy kattavasti niin ikätoverien keskuudessa kuin sisarusten ja seurustelukumppanienkin välillä: eräiden arvioiden mukaan peräti joka neljäs suomalaisnuori on tullut väkivaltaisesti kohdelluksi omassa seurustelusuhteessaan (Ensi- ja turvakotien liitto, 2017). Perheväkivallan yleisyyttä tänä päivänä voidaan hahmotella esimerkiksi vuonna 2019 järjestetyllä kouluterveyskyselyllä, johon osallistuneista 8. ja 9. -luokkalaisista nuorista 12 % oli kokenut viimeisen vuoden aikana fyysistä väkivaltaa vanhemman tai muun huoltajan toimesta. Henkisen väkivallan, eli muun muassa haukkumisen, nolaamisen ja uhkailun osalta osuus oli jonkin verran suurempi, 28 %. (THL 2019, 8.) Eritoten psyykkiselle väkivallalle altistuminen vaikuttaa olevan jossain määrin sukupuolittunutta, sillä tytöt (33 %) kokevat kyseistä väkivallan muotoa selvästi poikia (18 %) isommalla prosentilla (Ikonen ym. 2018, 62 & kouluterveyskysely 2017).

Aiempien vuosien kouluterveyskyselyt ovat tuoneet esille hälyttävän huomion siitä, että lopulta vain pieni osa väkivaltaista tekoa todistaneista tai kokeneista nuorista ottaa tapahtuneen puheeksi turvalliseksi katsomansa aikuisen kanssa. Valtaosa väkivaltaisista

teoista jää siis täyteen pimentoon, ja kansainvälistenkin arvioiden pohjalta kaikista nuorten kaltoinkohteluista vain 10 % käy lopulta ilmi (Lepistö 2010, 16 & Gilbert ym. 2009). Vaikka sekä opetustoimen että sosiaali- ja terveysalankin työntekijät ovat lain nojalla velvoitettuja tarjoamaan tukea lasten ja nuorten selviämiseen väkivaltaisista kokemuksista, auttamistyö ei luonnollisesti onnistu tapahtumien jäädessä salaisuudeksi. Toisaalta luotettavalle aikuiselle tai esimerkiksi ystävälle avautumistakaan ei voida pitää totaalisena avunsaannin takeena, sillä tutkimustulosten mukaan näkyvä osa kokemuksestaan kertoneistakin nuorista jää syystä tai toisesta ilman kaipaamiaan tukitoimia. Suurelle osalle nuorista kynnys avunhakuun on jo valmiiksi varsin korkea, mistä syystä on tärkeää, että nuorille räätälöityjä palveluja kehitetään alati yhä toimivammiksi ja ehdoitta tukea tarjoaviksi. (Ikonen ym. 2018, 64.)

6.4 Kiusaaminen ja häirintä

Päihteidenkäytön, näpistelyn ja varkauksien sekä perheväkivallan ohella ankkuritapaamisissa käsitellään useasti kiusaamiseen ja häirintään liittyviä kysymyksiä. Valitettavan moni lapsi ja nuori kokee opiskeluvuosiensa aikana koulukiusaamista, joka saattaa jättää jälkeensä pitkäkestoiset psyykkiset haavat. Koulukiusaamisella tarkoitetaan yleisesti niitä tilanteita, joissa oppilas tai oppilaiden ryhmä tekee toiselle jotakin epämiellyttävää tai jatkuvasti kiusoittelee häntä epämieluisalla tavalla (Opetusministeriö 2008, 11).

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan noin joka kahdeskymmenes lapsi ja nuori koki kiusaamista joka viikko omassa kouluympäristössään. Yläasteen 8. ja 9. -luokkalaiset (17 %) ja ammattikoulua käyvät nuoret (16 %) kokivat useimmiten fyysistä uhkaa, kuten kimppuun käymistä tai väkivalloin varastamisen yrityksiä. Erityisesti edellä kuvattua fyysistä uhkaa sisältävän kiusaamisen uhriksi joutuminen oli poikien kohdalla hieman tyttöjä yleisempää. (THL 2019, 5–6.) Kiusaamista vaikuttaa tapahtuvan jonkin verran myös harrastustoiminnassa, sillä vuoden 2018 lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimukseen osallistuneista 10–29-vuotiaista noin kolmasosa kertoi kokeneensa liikuntaharrastuksessaan kiusaamista, syrjintää tai muuta epäasialliseksi katsottua käytöstä useasti tai joskus. Koulun ja internetin jäljessä liikuntaharrastus näyttäytyykin kolmanneksi yleisimpänä kiusaamisen

tapahtumaympäristönä ja siihen on näin ollen tärkeää kiinnittää kasvavaa huomiota. (Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018, 48.) Erityisen herkästi kiusaamiselle ja syrjinnälle altistuvat erilaisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret, mikä saattaa pahimmillaan ajaa heidät kokonaan harrastustoiminnan ulkopuolelle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 28).

Sen lisäksi, että kiusaamisen kohteena oleminen on jo itsessään inhottava ja epäreilu tilanne, se saattaa synnyttää vaikeitakin terveysongelmia. Tutkimustiedon perusteella kiusaamisen uhreilla havaitaan useasti masentuneisuutta ja kiusaamisen toteuttajilla häiriökäyttäytymistä, joka sekin on yleisesti tulosta oman huonon olon purkamisesta. Kiusaamisen nopea katkaiseminen on siis tärkeä toimenpide sekä masennuksen että sen yhteydessä useasti ilmenevän syrjäytymisen torjumiseksi, kuin myös häiriökäyttäytymisen takaa löytyvien syiden kartoittamiseksi. (Opetusministeriö 2008, 36.) Kiusaaminen on kokonaisuudessaan merkittävä riskitekijä nuorten mielenterveydelliselle tasapainolle, minkä takia siihen on aina suhtauduttava tarvittavalla vakavuudella (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020, 23).

Maailman muuttuessa nopeasti yhä enemmän teknologiaa hyödyntäväksi, kiusaaminenkin on sen myötä saavuttanut uusia muotoja. Erityisesti sosiaalinen media toimii alustana sähköiselle kiusaamiselle, joka olikin vuoden 2016 Nuorisorikollisuuskyselyn perusteella yleisimmin nuorten keskuudessa esiintyvä väkivallan muoto (Näsi 2016, 7). Kiusaamisen ohella myös erilaiset häirinnän kokemukset ovat digikehityksen myötä alkaneet koskettaa yhä useamman suomalaisnuoren elämää. Digitaalisen median mahdollistaessa tiedon nopean levittämisen ja tuntemattomienkin helpon kontaktoinnin, se on otollinen ympäristö etenkin alaikäisiin kohdistuvalle seksuaaliselle häirinnälle, jolla loukataan tietoisesti lapsen tai nuoren koskemattomuutta esimerkiksi seksuaalisesti vihjailevilla puheilla. (Pelastakaa Lapset ry 2018, 5.)

Pelastakaa Lapset ry:n (2018, 13) toteuttaman kyselyn mukaan digimediassa tapahtuva seksuaalinen häirintä näyttäytyy 12–17-vuotiaiden silmin kohtalaisen yleisenä ongelmana. Reilut 30 % kyselyyn osallistuneista nuorista oli viimeisen vuoden aikana todistanut seksuaalista häirintää toisten lasten tai nuorten toimesta. Häirinnän ilmiötä voidaan kuitenkin pitää hieman ristiriitaisena, sillä merkittävä osa lapsista ja nuorista kokee seksuaalissävytteisten kuvien vaihtamisen ikätovereidensa kesken suhteellisen normaalina toimintana, eikä havaitse siinä mitään kummeksuttavaa, saati rikollista. Tästä huolimatta kyseiset tulokset nostavat esiin jatkuvan tarpeen mediakäyttäytymistä koskevasta

valistuksesta, sillä varomaton liikehdintä internetissä asettaa lapset ja nuoret herkästi vakavaan seksuaalirikosten riskiin, johtaen pahimmillaan seksuaaliväkivaltaan liittyviin kokemuksiin. Vaikka kiinnijäämisprosentit ovatkin valvonnan tehostumisen myötä kohonneet seksuaalirikostenkin osalta, perhe- ja lähisuhdeväkivallan tavoin suuri osa tapauksista jää edelleen paljastumatta rikoksen arkaluonteisuuden ja siitä aiheutuvan häpeän vuoksi (Rikoksentorjunta.fi, Seksuaalirikokset).

6.5 Liikennerikkomukset

Liikennerikkomusten luokkaan sisältyvät kaikki ne tien päällä tapahtuvat teot, jotka jollakin tapaa rikkovat tieliikennelaissa (2018/729) asetettuja liikennesääntöjä. Yleisten liikennesääntöjen noudattamatta jättäminen on perinteisimpiä liikennerikkomuksia, minkä lisäksi kyse voi olla esimerkiksi kulkuneuvon kuljettamisesta päihtyneessä tilassa tai ilman laillista ajamiseen oikeuttavaa lupaa. Nuorten ja nuorten aikuisten liikennerikkomuksissa painottuvat erityisesti nopeusrajoitusten rikkominen, turvavyön tai suojakypärän käyttämättömyys ja kännykän käsittely ajotilanteessa (Rantala ym. 2015, 43 & Yle Uutiset 2019). Suhteellisen yleistä on myös ajaminen sellaisella ajoneuvolla, esimerkiksi mopolla, joka ei huonokuntoisuutensa vuoksi täytä sille asetettuja turvallisuusmääräyksiä tai jota on itse huollettu tarkoituksenmukaista vauhdikkaammaksi (Rantala 2015, 46). Siitä huolimatta, että nuorten tekemät liikennerikkomukset ovat useimmiten pienimuotoisia ja luonteeltaan kevyempiä tapauksia, nuoret aiheuttavat ajoittain kriittisempiäkin tilanteita: esimerkiksi vuonna 2018 Suomessa asetettiin ajokieltoon noin 4 200 iältään 15–24-vuotiasta nuorta, mikä on yli neljäsosa (28 %) koko maassa tuon vuoden aikana langetetuista ajokielloista. Näistä ajokielloista valtaosa oli seurausta rattijuopumuksesta tai törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta, jotka ovat erittäin vakavia rikoksia ja voivat pahimmillaan aiheuttaa suuriakin onnettomuuksia. (Poliisi.fi 2020 & Tilastokeskus 2018).

Vuosien varrella kerätyn tilastotiedon pohjalta nuoret näyttäytyvät selkeässä riskiryhmässä liikenneonnettomuuksiin joutumisen suhteen. Henkilöautolla matkustaessa nuoria menehtyy ja loukkaantuu määrällisesti eniten kaikista ikäryhmistä. Esimerkiksi 35–44-vuotiaiden aikuisten ikäryhmään verrattuna vastaava nuorten lukumäärä on jopa kolme kertaa suurempi.

Samoin mopolla liikkuessa nuorille sattuu tapaturmia huomattavasti enemmän kuin muihin ikäluokkiin kuuluville henkilöille. Vakaviin liikennerikkomuksiin syyllistymistä on pyritty selittämään nuorilla miehillä useasti ilmenevällä riskikäytöksellä, jolle on ominaista tietynlainen näyttämisenhalu. Ajoneuvon kanssa liikkumisesta voidaan tehdä suoranaista uhkapeliä, jotta oma imago ikätoverien keskuudessa voimistuisi ja ulkoapäin saatu arvostus kasvaisi. Riskikäytös konkretisoituu ratin takana tyypillisesti liian kovana vauhtina ja omien ajotaitojen yliarviointina, minkä seurauksena ajoneuvo lähtee helposti nuoren hallinnasta. (Valtioneuvosto 2002, 17–18.)

Tämänkaltainen riskikäytös nousee esiin selittävänä tekijänä monen muunkin nuorisolle ominaisen rikostyypin kohdalla, mikä vahvistaa ankkuritoiminnan moniammatillisen ulottuvuuden tärkeyttä nuoren rikosasian selvittelyssä. Nuorten liikennerikkomuksia koskevissa tutkimuksissa on nimittäin havaittu, että osalla riskintäytteisen ajotavan omaavista nuorista on elämässään monenlaisia haasteita: esimerkiksi rattijuopumuksista kiinni jääneiden nuorten taustoista löytyy tutkitusti suhteellisen paljon työttömyyttä ja ihmissuhdeongelmia, mitkä tekevät yhteiskuntaan kiinnittymisestä ja sen määräysten noudattamisesta hankalaa. (Valtioneuvosto 2002, 21.) Näin ollen lainvastaisesta käyttäytymisestä irrottauduttaessa muutosta on tapahduttava laajalla rintamalla nuoren arkielämässä, mihin tuskin päästään vain rangaistuksia langettamalla tai liikennelaista valistamalla. Moniammatillisen tiimin avulla onnistutaan kaivautumaan syvemmälle nuoren ajatuksiin ja olosuhteisiin, mikä parhaimmillaan paljastaa ongelmien todellisen alkulähteen.

7 ASIAKASOSALLISUUS ANKKURITAPAAMISESSA

Ankkuritoiminta ymmärretään ensisijaisesti toimintamallina, jossa asiakasnuori on työskentelyn kiistattomana keskipisteenä. Nuori nähdään tasavertaisessa asemassa ammattilaisten kanssa ja hänen toivotaan olevan aktiivisesti mukana ankkuritapaamisten sisällä rakentuvassa vuorovaikutuksessa. (Sisäministeriö 2019, 19.) Tässä luvussa tarkastellaan asiakasosallisuuden toteutumista ankkuritoimintaan osallistuneiden työntekijöiden ruohonjuuritason näkökulmista. Ensimmäiseksi luvussa perehdytään asiakasnuoren osallistumisen mahdollisuuksiin ja pohditaan osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä, kuten esimerkiksi ankkuritoiminnan toteuttamisympäristön merkitystä. Koska ankkuritoiminnassa on tärkeää ulottaa tuentarjonta myös asiakasnuoren perheenjäsenten saataville, luodaan luvussa katsaus myös perhekokonaisuuksien, lähinnä vanhempien tai muiden huoltajien huomioimiseen ankkurityöskentelyssä.

7.1 Asiakasnuoren äänen kuuleminen

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812, 8 §) painottaa asiakkaalle tarjottavaa mahdollisuutta olla fyysisesti läsnä niin palvelujensa suunnitteluprosessissa kuin niiden toteuttamisessakin. Tämä kytkeytyy oleellisesti pyrkimykseen toimia lähtökohtaisesti asiakkaan omia toiveita ja mielipiteitä kunnioittaen, mikä heijastaa hänen itsemääräämisoikeutensa asianmukaista arvostamista. Myös ankkuritoiminnan yhtenä ohjenuorana toimivan lastensuojelulain (2007/417, 20 §) neljäs luku on omistettu lapsen osallisuudelle lastensuojelutyöskentelyssä, missä korostetaan lapsen mielipiteen selvittämisen merkittävyyttä ja sen huomioonottamista lapsen ikä ja kehitystaso mielessä pitäen.

> ”Yritämme mahdollisuuksien mukaan saada nuoren oman äänen kuuluviin. Nuorta tavataan sekä vanhempien kanssa että tarvittaessa omilla yksilökäynneillä.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

> ”Koen nuoren oman äänen kuulemisen olevan tärkeintä tapaamisessa, olkoon rikosasia miten iso tai pieni tahansa.” (ankkuritiimi, sosiaaliohjaaja)

Ankkuritoiminnan käsikirjassa painotetaan nuorelle tarjottavaa mahdollisuutta kertoa käsittelyssä olevasta tapahtumasta omin sanoin. Nuoren ajatuksenkulun selvittämisen tulee olla tapaamisessa keskeisessä roolissa, sillä sen kautta avoimen keskustelun ja yhteisymmärryksen saavuttaminen kaikkien tapaamiseen osallistuvien kesken käy huomattavasti helpommin. (Sisäministeriö 2019, 28.) Asiakkaan osallisuuden toteutumisen ajatellaan rakentuvan erityisesti osallistumisen tunteesta, mikä puolestaan syntyy muun muassa kuulluksi tulemisen seurauksena (Blomgren & Saikku 2019, 4). Oman näkemyksen avaaminen on siis olennainen tekijä osallisuuden tavoitteessa, minkä arvokkuutta ei voida liiaksi tähdentää. Tämä korostuu myös aineistossa, jossa nuoren äänen kuuleminen koettiin tärkeäksi, ellei jopa kaikkein tärkeimmäksi ankkuritapaamisen anniksi.

> ”Nuorten osallistuminen on kiinni nuoren sosiaalisista taidoista sekä siitä, minkälaisesta asiasta on kyse.” (ankkuritiimi, poliisi)

> ”Osa (nuorista) jutteli enemmän ja osa vähemmän sen mukaan mikä heille on ollut luontaista.” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 2)

Vaikka nuorelle annettaisiinkin oma puheenvuoronsa ja kannustettaisiin häntä ottamaan osaa keskusteluun, eivät nuoren ajatukset välttämättä aina pääse todellisiin oikeuksiinsa. Kuten yllä olevista aineisto-otteista on huomattavissa, se miten aktiivisesti nuori tapaamisen kulkuun osallistuu, on osittain kiinni myös hänen omista edellytyksistään ja yksilöllisistä ominaisuuksistaan. Joillekin nuorille vuorovaikutus ammattilaisten kanssa saattaa muodostua hyvinkin hankalaksi haasteeksi, jolloin kommunikointi tuntuu luonnottomalta tai ei vain yksinkertaisesti onnistu. Vuorovaikutuksen vaikeutta saattavat aiheuttaa esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden tuottama ahdistus, lukemiseen tai puheen tuottamiseen liittyvät vaikeudet sekä yleisestikin uuden tilanteen jännittäminen. Tämä on haasteellista, koska sosiaalipalveluissa ja pitkälti muissakin hyvinvointipalveluissa asiakkaan ja työntekijän

välinen tiedon tuottaminen ja heidän välilleen syntyvä vuorovaikutussuhde pohjaa voimakkaasti juuri puheen varaan. (Aaltonen ym. 2017, 212.)

Vuorovaikutuksen sujuvuuteen nuorten kanssa työskennellessä vaikuttaa olennaisesti myös se, kuinka runsaasti asiakasnuori tuntee saavansa tilaa vuorovaikutuksen sisällä. Nuoren kokiessa asemansa vahvasti kontrollin kohteeksi, ei omien ajatusten esiintuonti ehkä vaikuta kannattavalta: mikäli nuori tuntee jo tapaamisen alussa olevansa alakynnessä, hänen on yksinkertaisempaa joko vastustaa, vaieta tai hiljaisesti myöntyä työntekijöiden näkemyksiin. Raitakarin väitöstutkimuksen mukaan nuoren on neuvottelutilanteissa kovin haasteellista tavoittaa ammattilaisten silmissä vakuuttavaa puhujan roolia, mikä herättää kysymyksen siitä, pitäisikö nuoren kommunikoida jollakin tietyllä tavalla tullakseen aidosti kuulluksi ja vakavasti otetuksi. Vaikka ankkuritoiminnankin taustalla vaikuttavat tietynlaiset valta-asetelmat, on tapaamisen vuorovaikutus pitkälti kiinni myös työntekijöiden taidosta luoda tunnelma, jossa nuori voi vapautua ja tuntea olonsa merkitykselliseksi. (Raitakari 2006, 276.)

> ”Nuoret voivat olla hyvin vaivautuneita esimerkiksi seksuaalijuttuihin liittyvissä asioissa. Joltain ei tule sanaa suusta, vaikka näpistysasiassa. Joku voi puolestaan kertoa kaikki, jopa asiaan kuulumattomat asiat. Suurin osa kuitenkin alkaa puhua, kun saadaan luotua avoin suhde.” (ankkuritiimi, poliisi)

Edellä mainittujen haastavuuksien lisäksi myös käsittelyn alla olevalla aiheella on selkeää vaikutusta nuorten avautumisen tasoon. Jos aihe on kovin arkaluontoinen ja liittyy esimerkiksi henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, siitä puhuminen voi ymmärrettävästi tuntua erityisen vaikealta. Tällaisista aiheista keskusteleminen koetaan monesti häpeälliseksi ja nolostuttavaksi, mikä edelleen hankaloittaa niiden julki tuomista ammattilaisten korvien kuultavaksi (Aaltonen ym. 2017, 212). Tämä havainto korostaa entisestään ankkuritapaamisessa rakennetun ilmapiirin painoarvoa: avoimen ja luottamuksellisen suhteen luominen on nuoren kohtaamisessa äärimmäisen tärkeää.

> ”Nuoret ovat osallistuneet asiallisesti ja yhteistyössä selvittämässä asiaa.”
> (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 1)

> ”Nuoret ovat usein vastaanottavaisia tapaamisella ja kertovat avoimesti omasta tilanteestaan. Joskus lapsi tai nuori voi olla uhmakas, peloissaan tai "hällä väliä" asenteella, mutta keskustellessa nuoren asioista tilanne useimmiten laukeaa ja keskusteluyhteyteen päästään hyvin.” (ankkuritiimi, sosiaaliohjaaja)

Sosiaalityön toimintakentällä onnistuneen asiakas-työntekijä-vuorovaikutussuhteen siemeneksi ovat tutkimustyön perusteella osoittautuneet juuri avoimuus, luottamus ja molemminpuolinen arvostus. Suomessa on aina vallinnut vahva itsenäisen selviytymisen kulttuuri (Pajamäki & Okker 2018, 73), jonka yksilöllistä vastuuta painottavassa ilmapiirissä ammattiavun pyytäminen tuottaa kiusaantuneita tuntemuksia monille sitä kipeästi tarvitseville. Tällä saattaa olla erittäin vahingollisia seurauksia, sillä kärjistyessään se johtaa tyypillisesti tietynlaisen väittelytaktiikan omaksumiseen, ja lopulta syrjään vetäytymiseen yksin omien ongelmien kanssa (Romakkaniemi 2011, 109). Nuorten asiakasryhmässä erityisesti mielenterveyskysymyksissä jätetään hakematta apua niin leimautumisen, häpeän kuin muilta ihmisiltä kantautuvien negatiivisten reaktioiden pelossa, mikä painottaa turvallisen ja kannustavan hengen luomista ammattilaisten toimesta. Luottamuksen uupuminen on kiistatta yksi suurimmista syistä siihen, miksi merkittävä osa suomalaisista nuorista jää vaille tarvitsemaan apua ja tukea. (Kanste ym. 2018, 54.)

Nuorten palvelujen käyttötavoista kertynyt tutkimustieto on todentanut nuorten käyttävän paljon harkintaa siihen, kenelle huolistaan avautuvat ja keneltä he ylipäätään uskovat saavansa apua. Tämä vaikuttaa olennaisesti siihen, lähtevätkö he hakemaan apua ammattilaistaholta, vai yrittävätkö kenties sinnitellä itsekseen. Esimerkiksi Aaltosen ja Bergin (2015, 42–62) nuorten palvelupolkuja hyvinvointipalveluissa tarkastelleessa tutkimuksessa huomattiin, etteivät nuoret ammattilaisten näkemysten mukaan suuremmin luota viranomaisiin ja saattavat hermoilla näiden tapaamista suurestikin. Luottamusta työntekijöihin syö erityisesti työntekijöiden tiuha vaihtuvuus sekä ammattilaisista nuorten silmiin välittyvä jatkuvan kiireen tuntu (Pajamäki & Okker 2018, 74). Tämän myötä osa nuorista kokee, että ongelmien on oltava tietynlaisia ja tarpeeksi ”suuria”, jotta ammattilaisen, kuten esimerkiksi koulukuraattorin, vastaanotolle on hyväksyttyä mennä. Pelko siitä, että ammattilainen ei otakaan omia huolia vakavasti, voi kasvaa nuoren mielessä yllättävänkin voimakkaaksi ja saada hänet totaalisesti vaikenemaan. (Kanste ym. 2018, 55.)

Nämä huomiot saattavat osoittautua varsin kriittisiksi ottaen huomioon sen seikan, että nuoret useasti hakeutuvat palvelujen piiriin vasta vihon viimeisenä oljenkortena. Tutkimustiedon valossa tämänhetkinen suuntaus näyttääkin vahvasti siltä, että nuoret purkavat ongelmiaan ensi sijassa lähimmäisilleen tai pyrkivät selviämään omin voimin, ennemmin kuin löytävät tiensä ammattilaisen puheille. Näin ollen jatkossakin on tarpeen kiinnittää koko yhteiskunnan tasolla huomiota siihen, millaisen mielikuvan nuorille räätälöidyt palvelut antavat nuorille itselleen ja miten niiden tarjoaman avun tavoittaminen tehtäisiin heidän näkökulmastaan mahdollisimman helpoksi ja vapaaksi häpeän tuntemuksista. (Kanste ym. 2018, 55.)

Häpeän tunteiden kitkemisessä on olennaista, että asiakkaan mahdollinen kipuilu omien pulmien julki tuomisessa otetaan huomioon mahdollisimman hienovaraisesti. Koska ankkuritoiminnassa ollaan isojen asioiden äärellä ja tehdään nuoren tulevaisuuden kannalta merkittäviä liikkeitä, ammattilaisilta vaaditaan kykyä huomioida nuoren haasteellinen tilanne ja valmiutta kohdata hänet tarvittavalla herkkyydellä. On tärkeää ymmärtää, ettei henkilökohtaisista, useasti kipeistäkin kokemuksista avautuminen mahdollisesti täysin tuntemattomalle viranomaiselle ole kenellekään helppo tehtävä. Eritoten nuorille suunnatuissa palveluissa onkin ratkaisevaa, että kukin asiakas kohdataan puhtaasti omana persoonanaan ilman minkäänlaisia ennakko-oletuksia. (Korkman 2016, 58.) Kaiken kaikkiaan nuorille kohdennetuissa palveluissa korostuvat työntekijöiden välittömyys, helppo lähestyttävyys, kuunteluvalmius sekä nuorten hyväksyminen ja tukeminen omina yksilöinään, empaattisesti ja ajan kanssa (Björklund ym. 2018, 10). Osallisuus syntyy ennen kaikkea aitojen, vilpittömien vuorovaikutustilanteiden kautta: keskeistä on löytää motivaatio eteenpäin menemiseen yhdessä nuoren kanssa hänen toiveensa ja ajatuksensa huomioon ottaen (Kekkonen ym. 2018, 6).

Ankkuritoiminnassa nuoren henkilökohtaiset voimavarat pyritään löytämään ensisijaisesti hänen osallistumisensa välityksellä, jolloin ne kumpuavat lähtökohtaisesti hänen omista oivalluksistaan. Luotettavan työntekijä–asiakassuhteen yhtenä tunnusmerkkinä pidettävän molemminpuolisen arvostuksen saavuttaminen sen sijaan konkretisoituu asiakasnuoressa ennen kaikkea asiallisena ja yhteistyöhaluisena käytöksenä ankkuritiimin työntekijöitä kohtaan sekä vastaanottavaisena suhtautumisena heidän jakamiinsa neuvoihin. Toisaalta asiakasnuorten keskuudessa esiintyy aineiston perusteella jonkin verran myös uhmakasta ja vähemmän asiallista käyttäytymistä eli eräänlaista vastarintaa, joka muistuttaa

ankkuritoiminnan luomasta kontrollista. Vaikka ankkuritoiminnassa onkin tarkoitus edetä lähtökohtaisesti nuoren ehdoilla, ei ankkuritapaaminenkaan ole täysin valtasuhteista irrallinen kohtaaminen: monien muiden sosiaali- ja terveysalan toimintamallien tavoin ankkuritoimintakin voidaan ymmärtää hallintakeinona, jolla pyritään muuttamaan nuoren poikkeava käytös jälleen yhteiskunnallisesti hyväksyttäväksi. (Raitakari 2006, 272.)

7.2 Poliisiasema ankkuritoiminnan ympäristönä

Sosiaalipalveluissa asiakkaiden kohtaamiset toteutetaan monesti ammattilaisille luontevissa ja ennen kaikkea jouhevan työnteon kannalta optimaalisissa paikoissa, jotka eivät aina näyttäydy asiakkaan kannalta yhtä miellyttävinä lokaatioina (Aaltonen ym. 2017, 213). Tutkimusten mukaan eritoten virastomaiset ympäristöt ovat taipuvaisia antamaan asiakkaille ja etenkin nuorille luotaantyöntävän vaikutelman ja sen myötä tapaamiselle jäykän tunnelman, mikä luonnollisesti vaikuttaa heidän rohkeuteensa ottaa osaa vuorovaikutukseen ammattilaisten kanssa. Nuorten palveluihin keskittyvässä kehitystyössä onkin pyritty panostamaan erityisesti nuorille soveltuvien kohtaamispaikkojen löytämiseen, mikä helpottaisi muutoinkin suhteellisen korkeaa kynnystä hakeutua tuen piiriin. (Aaltonen & Berg 2015, 62, 129–131.)

> ”Nuori saattaa jännittää tuloa poliisiasemalle, jotkut siitä mainitsevatkin mutta ensijännityksen lauettua nuoret lähtevät keskustelemaan avoimesti ja asiallisesti.” (ankkuritiimi, sosiaalityöntekijä)

Ankkuritoiminnan käsikirjan (2019, 39) mukaan ankkuritoimintaa järjestetään tavallisesti poliisiasemalla, kunnan tiloissa tai esimerkiksi perhekeskuksen yhteydessä. Tarkastelemani paikkakunnan ankkuritoiminnan toimitilat löytyvät poliisiasemalta, joka varmasti herättää sinne saapuvissa nuorissa monenlaisia tuntemuksia aina hermostuksesta varovaiseen mielenkiintoon. Aineiston perusteella poliisiaseman ovista astuminen onkin monelle nuorelle uusi ja jännittävä tilanne, minkä aiheuttamasta levottomuudesta päästään kuitenkin

hiljalleen ylitse. Vahvasti virastomaisena ja monesti arkielämästä etäisenäkin ympäristönä tunnettu poliisiasema ei ehkä yleisesti ottaen ole houkuttelevin paikka nuorten tapaamiselle, mutta ankkuritoiminnan sisältöön suhteutettuna sillä on omat erityiset hyötynsä. Kokonaisuudessaan se vaikuttaakin sopivalta tapaamispaikalta juuri ankkuritoiminnan tarpeisiin, mitä työntekijöiden kokemuksetkin osaltaan vahvistavat.

> ”Nuoret tulevat hyvin tapaamisiin, vaikka vastustaisivatkin niitä. Poliisilaitos paikkana on mielestäni näissä asioissa hyvä paikka tavata.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

Ankkuritapaamisten järjestäminen poliisiasemalla antaa kohtaamiselle tietynlaista voimakkuutta, joka lisää tilanteen vakavuutta nuorten näkökulmasta ja toisaalta myös korostaa ankkuritoiminnan kontrolloivaa ulottuvuutta. Ankkuritoiminnassa käsiteltävät aiheet eivät yleensäkään ole kevyitä, joten niitä olisi hieman ristiriitaistakin käydä lävitse kovin rennossa ympäristössä. Tapaamiseen osallistuminen ja sen anti voi myös painautua nuoren muistiin pysyvämmällä tavalla vaatiessaan käyntiä poliisiasemalla, joka tuskin on monelle nuorelle entuudestaan kovin tuttu paikka. Näin ollen ankkuritapaamisesta muodostuu jo ympäristönsäkin takia varsin spesiaali kohtaaminen, mikä toivottavasti jättää nuorelle ajattelemisen aihetta pidemmäksikin aikaa. Mielestäni poliisiaseman valitseminen ankkuritoiminnan toteuttamispaikaksi on kaiken kaikkiaan looginen ratkaisu, sillä siellä rikosasiat yleensäkin selvitetään. Nuorten on hyvä nähdä, että alhaisesta iästään huolimatta heidänkin lainvastaiset tekonsa otetaan vakavasti ja käsitellään samassa toimintaympäristössä kuin aikuistenkin.

> ”Yleensä nuoret tulivat ankkuriin ihan hyvillä mielin, ei kukaan jäänyt tapaamisesta pois.” (lastensuojelu, sosiaaliohjaaja)

> ”Nuoret ovat aina tulleet paikalle, se on hyvä.” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 2)

Vaikka ankkuritapaamiseen saapuminen varmasti aiheuttaakin hienoista jännitettä, nuoret pitävät keskimäärin hyvin kiinni heille varatuista tapaamisajoista ja ilmestyvät paikalle

sovitusti. Ankkuritiimin jäsenistä (n=4) kolme arvioi nuorten saapumatta jättämisen olevan harvinaista, mitä voidaan pitää varsin positiivisena havaintona. Yhden jäsenen mielestä nuoren tapaamisesta poisjääminen on jopa hyvin harvinaista. Tämän tuloksen perusteella poliisiasemalle tulo ei siis juurikaan koidu niin ylivoimaisen jännittäväksi, ettei tapaamiseen osallistuminen nuoren osalta toteutuisi. Hyvä osallistumisprosentti voi osaltaan kertoa myös siitä, ettei tapaamisesta uskalleta jättäytyä pois kovin kevein perustein: nuoret ovat etukäteen tietoisia poliisin läsnäolosta tapaamisessa, mikä varmasti vaikuttaa motivaatioon ja tehostaa tietynlaista painetta saapua paikan päälle. Tämän ohella ankkuritapaamiseen on tapana kutsua itse nuoren lisäksi hänen vanhempansa, mikä uskoakseni myös lisää osallistumisen todennäköisyyttä. Vanhempien ollessa tietoisia tapaamisesta, he todennäköisesti myös ottavat vastuulleen sen, että kaikki kutsutut perheenjäsenet löytävät sovitusti paikalle. Vanhemman läsnäolo voi muutoinkin vaikuttaa nuoreen rohkaisevasti ja tehdä tapaamisesta nuoren silmissä vähemmän jännittävän, jolloin osallistumisen kynnys ei kasva ylitsepääsemättömäksi. Toisaalta vanhempien vähättelevä tai negatiivinen suhtautuminen ankkurityöskentelyyn saattaa päinvastoin myös vaikeuttaa nuoren ankkuriprosessin käynnistymistä tai jopa estää sen toteutumisen.

7.3 Perhekokonaisuuksien huomiointi

Yhden perheenjäsenen ongelmallinen tilanne koskettaa laajalti koko perheen dynamiikkaa. Tämä tuodaan lakisääteisestikin esille muun muassa Terveydenhuoltolain (2010/1326) 70. pykälässä, jonka mukaan lapsen hoidon ja tuen tarve on perinpohjaisesti selvitettävä aina kun hänen vanhempansa tai muu huoltajansa saa sellaista sosiaali- ja terveyspalvelua (esimerkiksi mielenterveydellistä hoitoa), jolla on mahdollisesti alentavaa vaikutusta hänen kasvatus- ja huolehtimiskykyynsä. Vaikka ankkuritoiminnassa asetelma onkin tietyllä tapaa käänteinen kyseiseen lakisäädökseen verrattuna, se ei siltikään tarkoita, etteikö lapsen tai nuoren oireilulla olisi yhtä lailla vaikutusvaltaa hänen perheenjäsentensä arkielämään ja hyvinvointiin.

> ”Lapsen/ nuoren huoltaja /-t osallistuvat usein aktiivisesti ankkuritapaamiseen. Monesti paikalla ovat molemmat huoltajat, välillä toinen huoltajista. Huoltajille

tarjotaan tarvittaessa myös oma yksilöaika, jotkut haluavat keskustella ilman nuoren läsnäoloa.” (ankkuritiimi, sosiaalityöntekijä)

”Vanhemmilla/huoltajilla on myönteinen suhtautuminen siihen, että tapahtunut tulee käsitellä.” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 1)

”Useimmat vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä nuoren kanssa keskusteluun ja/tai saatavaan tukeen. Nuorella on lähes aina huoltaja mukana niin kuin toivotaan, vain harvoin huoltaja jättäytyy pois nuoren asian selvittelystä. Joskus asenne voi olla tullessa huono/ epäilevä mutta useimmiten keskustellessa muuttuu positiivisemmaksi ja saadaan asiaa selvitettyä. Poliisilaitos paikkana pelottavampi ja asenne sen mukainen?” (ankkuritiimi, sosiaaliohjaaja)

Vaikka ankkuritoiminnan keskiössä onkin itse nuori, myös hänen vanhempiensa tai muiden huoltajiensa osallistuminen ankkuritapaamisiin on enemmän kuin toivottavaa. Vanhemmilla on merkittävä asema kotona nuoren jokapäiväisessä arkielämässä tukemassa ja edistämässä nuoren hyvinvointia, minkä vuoksi nuoren kohtaamien ongelmien perimmäinen syy on hyvä selvittää yhteistyössä heidän kanssaan. Ankkuritoiminnan käsikirjan mukaan ankkuritapaamisten tavoitteena onkin olla kannustavana ja ohjaavana voimanlähteenä nuoren ohella myös hänen kasvatuksestaan päävastuussa oleville perheenjäsenille. (Sisäministeriö 2019, 13.) Aineiston perusteella asiakasnuorten vanhemmat/huoltajat osallistuvatkin tapaamisiin suurelta osin aktiivisesti ja ovat motivoituneita saamaan selvyyttä siitä, mistä nuoren oireilussa on tarkalleen kysymys. Ankkuritiimin työntekijät vaikuttavat yleisesti ottaen tyytyväisiltä vanhempien panostukseen ankkurityöskentelyssä ja pitävät sitä erittäin merkittävänä tekijänä työskentelyn onnistumisen kannalta.

”Vanhemmat ovat olleet asiallisia ja avoimia. Työskentelyssä on aina tarjottu myös apua ja sitä he ovat arvostaneet.” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 2)

”Vanhemmat yleisesti ottaen ottavat positiivisella mielellä apua vastaan, kun nuori on jäänyt kiinni epäiltynä rikokseen.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

On helppo kuvitella, ettei oman lapsen rikosepäily ole yhdellekään vanhemmalle tai muulle huoltajalle yksinkertainen asia käsiteltäväksi. Rikollisuuden ilmiö saattaa olla monelle omakohtaisesti täysin vieras teema, jonka itsenäinen läpikäyminen oman lapsen kanssa voi tuntua hämmentävältä ja vaikealtakin. Tästäkin syystä on hyödyllistä, että asiaa lähestytään yhteisvoimin moniammatillisen tiimin tukemana ja ohjaamana. Hyvässä hengessä suoritetun avoimen keskustelun myötä sekä nuoren että vanhemman on mahdollista saada paremmin selkoa toistensa ajatuksista ja havainnoida, millaisia tuntemuksia tapahtunut on heissä kummassakin herättänyt. Joskus nuoren ja vanhemman välinen keskusteluyhteys on kotiympäristössä kovin heikko ja vaatii ammattilaisten läsnäoloa päästäkseen takaisin raiteilleen. Ankkuritapaaminen on oivallinen tilaisuus tehostaa nuoren ja vanhemman välistä vuorovaikutusta ja toki suhdetta muutoinkin: nuorille on tärkeää nähdä, että aikuiset oikeasti pysähtyvät kuuntelemaan heidän huoliaan ja ankkuritapaamisessa tämä toive pyritään konkretisoimaan. (Mäkijärvi 2005, 7.)

> ”Lapsen/nuoren/perheen mukaan otto asiassa merkittävää, miten edetään? Mitä voidaan tehdä jatkossa toisin? Mikä auttaa tässä tilanteessa?” (ankkuritiimi, sosiaaliohjaaja)

Toimivan keskusteluyhteyden siivittämänä pystytään yhteisymmärryksessä pohtimaan, miten vastaavaan tilanteeseen päätyminen jatkossa ehkäistään. Tämä vaatii vaivannäköä sekä nuorelta itseltään että hänen kasvattajiltaan, joten molempien osapuolien läsnäolo ankkuritapaamisessa on varsin tarkoituksenmukaista. Joskus vasta ankkuritapaamiseen osallistuminen voi herättää vanhemman tai muun huoltajan havaitsemaan nuoren arjessa piileviä riskitekijöitä, joihin ei ole aiemmin ymmärretty kiinnittää huomiota. Esimerkiksi nuoren tapa viettää vapaa-aikaansa rikosmyönteisessä kaveripiirissä voi selvitä vanhemmalle vasta ankkuritapaamisessa, minkä myötä hän osaa vastaisuudessa pitää tehokkaampaa vahtia nuorensa liikkeistä. (Sirén 2019, 69.) Ideaalisti toteutuessaan ankkuritapaaminen onkin opettavainen ja oivalluksia tarjoava kohtaaminen myös kasvatustehtävien saralla.

> ”Pääasiassa kaikki vanhemmat allekirjoittivat suostumuslomakkeet, samoin nuoret.” (lastensuojelu, sosiaaliohjaaja)

Suurin osa ankkuritoimintaan osallistuneista nuorista ja vanhemmista antaa hyväksyntänsä ankkuritiimin ammattilaisten väliselle tiedonvaihdolle allekirjoittamalla suostumuslomakkeen, jolla on olennainen roolinsa asiakassuhteen molemminpuolisen kunnioituksen rakentumisessa. Kirjallisen hyväksynnän varmistaminen asiakkailta osoittaa ammattilaisten arvostavan heidän itsemääräämisoikeuttaan, kun taas suostumuslomakkeen allekirjoittaminen voidaan nähdä asiakkaiden puolelta luottamusta henkivänä viestinä ammattilaisten asiantuntijuutta ja vaitiolovelvollisuutta kohtaan. Vaikka suostumuksen pyytäminen joko suullisesti tai erityistä lomaketta hyödyntäen onkin pohjimmiltaan lainsäädännön ja ammattietiikan periaatteisiin pohjaava käytäntö, syvemmin ajatellen siinä on kyse muustakin kuin ”pakollisesta paperityöstä”: se on tärkeä osoitus asiakassuhteessa syntyvästä arvostuksesta ja turvallisuudesta, jotka luovat yhteistyölle lupaavan perustan (Sisäministeriö 2019, 46).

> ”Pääasiassa vanhemmat tulivat tapaamisiin hyvillä mielin. Ainahan joukkoon mahtuu niitäkin, jotka kyseenalaistivat koko toiminnan tai yrittivät siirtää tapaamisia.” (lastensuojelu, sosiaaliohjaaja)

> ”Toiset (vanhemmat/huoltajat) suhtautuvat asiallisesti; hyväksyvät tilanteen ja haluavat mm. toisen tapaamisen. Joittenkin mielestä Ankkuritapaaminen on tarpeeton ja tulevat Ankkuriin vain sen takia, ettei tarvitse mennä lastensuojeluilmoituksen käsittelyyn sosiaalitoimistoon.” (ankkuritiimi, poliisi)

Vaikka valtaosa ankkuritoimintaan osallistuvista vanhemmista on liikkeellä positiivisella ja avunsaantia arvostavalla asenteella, luonnollisesti joukkoon mahtuu myös eriäviä mielipiteitä. Aineiston pohjalta ankkuritoiminta aiheuttaa joissakin vanhemmissa myös epäilyksiä, eivätkä kaikki näe ankkuritapaamista tarpeellisena toimenpiteenä. Tämä kyseenalaistava ja hieman huoletonkin suhtautuminen nousee esiin muun muassa toiveissa siirtää sovittuja tapaamisia myöhemmäksi tulevaisuuteen: tämä on useasti merkki siitä, ettei asiaa pidetä kovin kiireisenä tai kiinnostus osallistumista kohtaan on muutoin vähäistä. Toisaalta se voi olla osoitus myös tietynlaisesta epävarmuudesta tai jopa vastarinnasta koskien ankkuritoiminnan pyrkimystä vaikuttaa oman perheen toimintaan. Kiinnostavana havaintona osa ankkuritapaamiseen kutsuttavista vanhemmista saattaa osallistua ennen

kaikkea välttääkseen asian käsittelyn sosiaalitoimistossa järjestettävissä lastensuojelun palveluissa. Alaikäisten rikoksentekijöiden lastensuojeluilmoitukset on mahdollista käsitellä ankkuritoiminnassa ankkuritiimin sosiaalityöntekijän johdolla ja ankkuritiimi onkin keskeisesti jakamassa työtaakkaa lastensuojelun kanssa. Mikäli asiakasnuorelta kuitenkin löytyy asiakkuus myös lastensuojelusta, on lastensuojelun vastuusosiaalityöntekijä useimmiten henkilökohtaisesti mukana tapaamisessa. Rikollisuutta sisältävän lastensuojeluilmoituksen käsittely ankkuritoiminnan puitteissa voidaan nähdä tietyllä tavalla tehokkaampana lastensuojeluun verrattuna, sillä tapaamisella pystytään itse ilmoituksen käsittelyn ohella sopimaan myös mahdollisista korvauskäytännöistä ja muista jatkotoimenpiteistä. Tämä vaikuttaa olennaisesti siihen, minkälaisella aikataululla ja mutkattomuudella asia tulee hoidetuksi. (Sisäministeriö 2019, 23.)

Huomio sosiaalitoimistoihin paikantuvan lastensuojelun välttelystä pistää pohtimaan lastensuojelun asemaa nyky-Suomessa, mikä vaikuttaa edelleen haasteelliselta. Siitä huolimatta, että lastensuojelun julkista imagoa on viime vuosina yritetty kiillottaa muun muassa oikaisemalla pitkältä historiasta juontavia väärinkäsityksiä, ainakin sen mediavälitteinen maine on vielä tänäkin päivänä jokseenkin negatiivissävytteinen (Vallinkoski 2017). Onkin mielenkiintoista pohtia, miksi ankkuritoiminta näyttäytyy joidenkin vanhempien silmissä helpommin lähestyttävänä tai mieluisampana toimijana kuin lastensuojelu, vaikka kyseisillä toimijoilla on käytännössä paljon yhteistä. Joidenkin vanhempien tapauksissa kyse saattaa toki olla esimerkiksi henkilökemioiden epäsopivuuksista lastensuojelun työntekijöiden kanssa, mikä itsessään johtaa lastensuojelun välttelyyn kaikin mahdollisin keinoin.

> ” Joittenkin mielestä hänen lapsensa on täysin syytön, vaikka kertookin, mitä on tehnyt. Toiset pyytävät ankarampaa puhuttelua. Toiset kertovat asiaa lapsen puolesta kaunistellen, eivätkä anna lapsen itse puhua. Se on positiivista, että huoltajat tulevat paikalle.” (ankkuritiimi, poliisi)

Jos poliisiasemalle saapuminen ankkuritapaamista varten on jännittävä tilanne nuorille, sitä se on taatusti myös monille vanhemmista. Onkin odotettavaa, että osa ankkuritapaamisiin osallistuvista vanhemmista asettuu lähtökohtaisesti puolustuskannalle. Tämä näkyy esimerkiksi vanhemman pyrkimyksenä puhua lapsensa puolesta, vähätellen tai kaunistellen tapahtumien kulkua. Tällaisella toiminnalla vanhemmat varmasti omissa mielissään

tavoittelevat lapsensa parasta, yrittäen keventää hänelle mahdollisesti aiheutuvia seuraamuksia. Joidenkin vanhempien kohdalla suhtautuminen ankkuritoimintaan on siis hyvin samankaltaista kuin monien muidenkin sosiaalipalveluiden kohdalla, joissa asiakkaat kokevat jäävänsä työntekijöiden mielipiteiden varjostamiksi. Asiakkuus esimerkiksi lastensuojelun palveluissa näyttäytyy monen asiakkaan silmissä ainoana vaihtoehtona, jopa pakollisena velvoitteena, mikä asettaa asiakkaan lähtökohtaisesti huteraan asemaan työntekijään nähden. Tällaisessa tilanteessa asiakas ei useinkaan tunne muita optioita kuin ottaa palvelua vastaan välttääkseen mahdolliset kieltäytymisestä aiheutuvat sanktiot, mikä rakentaa asiakkaan ja työntekijän yhteistyön alkuasetelman jokseenkin vääristyneeksi. (Juhila 2009, 302.)

Koska ankkuritoiminta on vielä suhteellisen tuore toimintamalli, kaikki vanhemmat eivät varmastikaan tiedä sen perimmäistä tarkoitusta työskennellä yhteistyössä koko perheen hyötyä ajatellen. Tämä saattaa osaltaan aiheuttaa puolustelevaa asennetta ja kriittistä ensivaikutelmaa, joka useimmiten hälventynee tapaamisen edetessä. Näin ollen onkin tärkeää, että ankkuritiimi tekee toimintaansa tutuksi jo yhteydenottovaiheessa: ankkuritiimi voi esimerkiksi tapaamiskutsun yhteydessä lähettää ankkuritoiminnasta kertovan esitteen perheen kotiosoitteeseen.

> ”Jotkut vanhemmat toivoivat, että ankkuritiimin poliisi olisi pukeutunut poliisin asuun, olisi kuulemma ollut tehokkaampaa valistusta.” (lastensuojelu, sosiaaliohjaaja)

Osa ankkuritapaamisiin osallistuneista vanhemmista/huoltajista on myös tuonut esiin toivetta astetta ankarammasta otteesta. Tällä viitanneettaan ennen kaikkea ankkurissa toimivan poliisin toimittamaan puhutteluun, jonka kautta kerätään tarkempaa tietoa nuoren tekemisistä ja selvitetään niiden rikosoikeudellisia seuraamuksia. Jotkut vanhemmista suosisivat ankkuripoliisin pukeutumista viralliseen poliisin univormuunsa, mikä heidän mielestään lisäisi puhuttelun voimakkuutta. On mahdollista, ettei poliisin auktoriteettiasema näyttäydy yhtä voimakkaana ilman virallista poliisinasua, mutta toisaalta sen voidaan ajatella madaltavan nuoren kynnystä antautua avoimeen keskusteluun hänen kanssaan. Lähestyttävyys edistää olennaisesti myönteisten kohtaamisten toteutumista, jotka ovat kokonaisuudessaan erittäin merkittäviä luottamuksen rakentajia nuorison ja poliisien välisessä suhteessa. Poliisin tapaaminen arkisemmassa ulkoasussa voi olla hyödyksi myös

vanhemmille, joiden asennoituminen auktoriteetteihin heijastuu tyypillisesti myös jälkikasvuun. Tavallaan poliisin arkisempi pukeutuminen voidaan nähdä myös ankkuritiimin harmonisuutta tehostavana tekijänä, sillä tiimin jäsenten välinen tasa-arvoisuus on tärkeä tekijä yhteistyön sujuvuuden kannalta. (Sisäministeriö 2018.)

7.4 Vanhemman ohjaaminen avun piiriin

> ”On tilanteita, joissa itse rikoksesta epäilty lapsi/ nuori ei olekaan tuen tarpeessa oleva vaan se on vanhempi. Ankkurin kautta myös vanhempi saa tukea/ omia käyntejä esim. psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa, joka voi helpottaa perhetilannetta tmv. Palvelutarpeenarvioinnin kokonaisvaltainen huomioiminen on kattavampaa moniammatillisuuden kautta.” (ankkuritiimi, sosiaaliohjaaja)

Sen lisäksi, että nuorten vanhemmat tai muut huoltajat saavat ankkuritapaamisissa käytännön neuvoja kasvatustyöhön, yhteinen keskustelutilaisuus moniammatillisen ankkuritiimin kanssa voi nostaa esille huomionarvoisia asioita heidänkin menneisyydestään (Sisäministeriö 2019, 13). Ankkuritapaamisten keskusteluissa voi avautua monenlaisia patoumia, jotka ovat kulkeneet vanhempien taakkana vuosienkin ajan. Esimerkiksi väkivaltaisten käyttäytymismallien omaksuminen on joissain määrin eteenpäin siirtyvä ongelma, jonka ylisukupolvisuuden oivaltaminen ja ymmärtäminen voi olla ratkaisevaa väkivaltaisuudesta irrottautumisessa. Lapsille ja nuorille on muutoinkin ominaista havainnoida ja jäljitellä vanhempiensa käyttäytymistä, minkä takia esimerkiksi rikos- tai päihdemyönteisessä kasvuympäristössä varttuminen jättää suurella todennäköisyydellä jälkensä myös nuoren henkilökohtaisiin tulevaisuuden asenteisiin.

> ”Tulee mieleen useampikin vanhempi, joka on toivonut itselleen omia käyntejä perheen tukemiseksi. Usein sairaanhoitaja tapaa vanhempia yksilötapaamisilla yksin. Joissakin tilanteissa on otettu vanhemman oma päihteidenkäyttö puheeksi ja vanhemman omaa päihdehoitoa aloitettu Ankkurista käsin. Käynneillä on saattanut tulla myös esille perheen aikuisten välistä riitelyä tai huoltajuuskiistaa, joita on

aloitettu selvittämään ja ohjattu perhettä tarvittavan avun piiriin, jos käynnit Ankkurissa eivät ole olleet riittäviä.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

Kuten edellä esitetystä aineisto-otteesta on huomattavissa, ankkuritapaaminen saattaa toimia alkusysäyksenä asiakasnuoren vanhemman tai muun huoltajan omien tuentarpeiden täyttämiselle. Ankkuritoiminnasta vanhempien on ollut mahdollista saada halutessaan yksilötapaamisia ja esimerkiksi tie päihdehoitoon on joissakin tapauksissa auennut juuri ankkuritiimin avustamana. Vanhempien liiallinen päihteiden käyttö on tänä päivänä yksi Suomessa runsaimmin esiintyvistä perusteista alaikäisten huostaanotoille, joten myös vanhempien arkielämän tunnustelu on nuoren hyvinvoinnin kannalta tärkeää (Yleisradio 2020). Tästäkin syystä vanhempien osallistuminen työskentelyyn on merkittävää, sillä mikäli heitä ei otettaisi mukaan keskusteluun, moni koko perheen terveyden kannalta huolestuttava tekijä jäisi todennäköisesti noteeraamatta. Vanhempien henkilökohtaisen tuen tarpeen havaitseminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa edesauttaa huomattavasti perheen ajautumista kriisitilanteisiin, joka on harmillisen yleinen lopputulema pitkittyneestä ja useasti yksinäisestäkin kamppailusta erinäisten ongelmien kanssa.

Vanhempien huomioiminen ankkuritoiminnassa on varmasti tähdellistä myös nuoren oman mielentilan näkökulmasta, sillä lapset ja nuoret luonnollisesti kantavat huolta vanhempiensa terveydestä ja vaistoavat herkästi mahdollisen huonovointisuuden. Vanhemman ollessa voimaton pyörittämään normaalia arkea, nuorten kokema turvallisuuden tunne kärsii ja he pyrkivät ottamaan harteilleen enemmän vastuuta kodin ylläpidosta. Tämä on nuorelle raskas tehtävä, joka voi olennaisesti horjuttaa hänen kykyään selviytyä omista päivittäisistä vastuistaan, kuten koulunkäynnistä. Haasteellisessa tilassaan vanhempi ei suurella todennäköisyydellä myöskään ole kykeneväinen reagoimaan nuoren orastavaan oireiluun yhtä nopeasti kuin normaalioloissa, minkä seurauksena nuoren haasteellinen ja riskialtis käytös voi päästä jatkumaan pitkäänkin. Äärimmäisissä tapauksissa esimerkiksi vanhemman talousvaikeudet voivat ajaa nuoren lopulta rikoksiin, joilla hän uskoo helpottavansa perheen toimeentuloa. Samoin myös vanhemman päihdeongelman tai väkivaltaisuuden kanssa eläminen saattaa tehdä nuoren kotioloista niin sietämättömät, että aikaa aletaan viettää yhä enemmän ulkosalla ja mahdollisesti epäsuosiollisissa kaveripiireissä, mikä osaltaan nostattaa riskiä lainvastaiselle käytökselle. Nuoren pulmallisen käyttäytymisen takana on useasti suoranainen ongelmien vyyhti, johon tavallisesti myös vanhemmat ovat tavalla tai toisella kietoutuneet. (Ylitalo & Rantanen 2018, 114–115.)

8 ANKKURIYHTEISTYÖN RAKENNUSPALIKAT

Ankkuritoiminnan saattaessa yhteen usean eri ammattikunnan edustajia, tietyt tekijät korostuvat toimivan vuorovaikutuksen selkeinä edistystekijöinä. Erilaisten asiantuntijuuksien ja persoonien intensiivinen yhdessä tekeminen ei aina ole yksinkertainen tehtävä ja vaatii onnistuakseen vaivannäköä kaikilta yhteistyöhön osaa ottavilta. Mikäli ammattilaiset eivät kykene puhaltamaan yhteen hiileen, moniammatillinen työskentely saattaa osoittautua asiakkaan näkökulmasta ennemmin haitaksi kuin hyödyksi: moniammatillisuudella tavoitellaan ennen kaikkea palvelun laadun paranemista, mitä ei varmastikaan puutteellisen yhteistyön kautta saavuteta. (Bridges ym. 2011, 2.)

KUVIO 7. Moniammatillisen ankkuriyhteistyön keskeiset rakennuspalikat

Tutkimusaineiston perusteella moniammatillisen ankkuriyhteistyön keskeisiksi tekijöiksi muodostuvat ammattilaisten yhteinen tahtotila, avoimuus, kunnioittaminen, selkeä roolijako, luottamus ja moniammatillisen työskentelyn erityispiirteet huomioonottava esimiestyö (kuvio 7). Nämä kaikki linkittyvät hyviin, vastavuoroisuutta korostaviin

vuorovaikutussuhteisiin yhteistyötä tekevien ammattilaisten välillä ja luovat yhteen koottuna voimakasta yhteisöllisyyden tunnetta. Yhteisöllisyyden tunne taasen auttaa työntekijöitä tuntemaan olonsa turvalliseksi organisaationsa palveluksessa, mikä on ratkaisevan tärkeää niin oman kuin koko työyhteisön toiminnan kehittämiseksi. Seuraavissa alaluvuissa on tarkemmin avattu kutakin keskeistä ankkuriyhteistyötä rakentavaa tekijää.

8.1 Yhteinen päämäärä ja sovitut pelisäännöt

> ”Ankkuriyhteistyö rakentuu toimivista ihmissuhteista ja yhteisiin tavoitteisiin koostuvista työntekijöistä, joista jokainen tietää oman paikkansa ja työroolinsa. Yhteen hiileen puhaltamisesta, sovituista säännöistä kiinni pitämisestä ja toisen tukemisesta.” (lastensuojelu, sosiaaliohjaaja)

> ”Yhteinen tavoite ja joustavuus sekä selkeästi määritellään jokaisen tehtävät jatkossa suhteessa asiakkaaseen.” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 1)

Ankkuriyhteistyön keskeisenä peruspilarina näyttäytyy työntekijöiden yhteisesti jakama tavoite nuorten hyvinvoinnin edistämisestä. Luonnollisestikin ajatellen työntekijöiden ja ylipäätään ihmisten motivoiminen yhteistyössä toimimiseen on huomattavasti helpompaa, mikäli heistä jokainen ymmärtää yhteistyön mahdollistamat saavutukset sekä niiden painoarvon päämäärän toteutumisen kannalta. Vaikka aineistossakin useampaan otteeseen mainittava ammattilaisten välinen tiedonvaihto on oleellinen osa moniammatillista yhteistyötä, nähdään sen kantavan voiman muodostuvan ennen kaikkea kollektiivisesti ymmärretyistä tähtäimistä. Näin ollen tiedonvaihto näyttäytyy ennemminkin moniammatillisen yhteistyön konkreettisena toteuttamisentapana kuin sen syvimpänä merkityksenä (Kontio 2010, 9). Tutkimusaineistossa työntekijöiden yhteinen visio nousi vahvasti esiin eritoten moniammatilliselle yhteistyölle annetussa merkityksessä: kyselyjen vastaajista täydet 100 % koki moniammatillisen yhteistyön erittäin merkitykselliseksi nuorten parissa tehtävässä työssä.

> ”Ollaan samalla aaltopituudella siitä, miten nuorten asioita pitää hoitaa. Kaikkiin asioihin pitäisi tarttua tarpeellisella jämäkkyydellä. Avoin keskustelu lasten asioista ja mietitään yhdessä, miten asia saadaan ratkaistua nuoren parhaaksi.” (ankkuritiimi, poliisi)

Yhteisesti jaettu visio peräänkuuluttaa yhteistä tahtotilaa tarttua toimenpiteisiin määrätietoisesti ja tarvittaessa hyvinkin nopealla aikataululla. Ripeää toimimista helpottaa ammattilaisten välinen avoin keskusteluyhteys, joka mahdollistaa luontevan tiedonvaihdon ja tarjoaa jokaiselle tilaisuuden tuoda esiin oma asiantuntemuksensa. Näin saadaan aikaiseksi monenlaisen asiantuntijatiedon yhteen punomista, mitä pidetään yhtenä keskeisimmistä moniammatillisen yhteistyön käytännön kulmakivistä (ks. kuvio 3) Tiedon jakamisen ollessa joustavaa ja tehokasta, todennäköisesti myös ratkaisu löytyy huomattavasti mutkattomammin. (Isoherranen 2004, 14.)

> ”Ankkurissa on heti käytettävissä tietoa nuoren terveydenhuollon puolelta tehdyistä toimenpiteistä sekä menneistä sosiaalihuollonpalveluista ja tarvittavan tuen rakentaminen niiden varassa on ajallisesti tehokkaampaa ja perheitä vähemmän kuormittavaa. Ja silloin ehkä löydämme tarvittavat palvelutkin paremmin ja kohtaavat paremmin perheiden tarpeita.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

> "Asiakas saa apua yhdestä paikasta tarvittaessa useammalta ammattilaiselta, lapsen/ nuoren/ perheen tilanteen kokonaisvaltainen selvittäminen, ennaltaehkäisevä näkökulma ja pohdinta – miten voidaan auttaa nyt ja mahdollisimman laajasti.” (ankkuritiimi, poliisi)

> ”Asiakkaat saavat tukea ja apua yhdestä toimipisteestä, mahdollisuus kohdata poliisi, sosiaali- ja terveystoimen edustajat yhdellä / muutamalla käynnillä.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

Ankkuritoiminnassa nuori pääsee yhdellä kertaa vuorovaikutukseen sekä poliisitoimen, terveydenhuollon että sosiaalitoimen kanssa, unohtamatta ankkuritapaamisiin osallistuvia yhteistyötahoja. Tämä alleviivaa ankkurin luonnetta niin kutsuttuna ”yhden luukun”

palveluna, jossa asiakas pääsee kohtaamaan samanaikaisesti useampien alojen asiantuntijoita. Yhden luukun palvelut ovat nousseet Suomessa viime vuosikymmenen aikana yhä toivotuimmiksi järjestämismalleiksi, sillä niiden on todettu edistävän avunsaannin ripeyttä ja täsmällisyyttä. Ammattilaisten välisen verkostotyön kautta tiedon ja asiantuntemuksen jakaminen tehostuu, ja sitä kautta myös ratkaisuja asiakkaille sopivasta tuesta pystytään tekemään vankemmin perustein. Eri tahojen ollessa tiiviissä yhteydenpidossa väärinymmärrysten riski on huomattavasti suppeampi, eikä näin hidasta asiakkaan kaipaamien apukeinojen järjestymistä. (Määttä & Keskitalo 2014, 204.) Parhaimmillaan yhden luukun palvelu tarjoaakin asiakkaalle sujuvasti yhtenäisen palvelukokemuksen, joka säästää niin hänen kuin työntekijöidenkin aikaa ja energiaa (Haikkola ym. 2018, 53).

> ”Ankkuri helpottaa paineita, koska sieltä saa työskentelyä ilmoitusten tiimoilta.” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 2)

Ankkuritoiminta näyttäytyy merkittävänä tukiverkkona muun muassa lastensuojelussa, jossa työtilanne on useasti hektinen. Lastensuojeluilmoitusten määrä on alati kasvussa: esimerkiksi vuonna 2019 lastensuojeluilmoituksia kerääntyi koko valtakunnan tasolla yhteensä 156 200 kappaletta, mikä on noin kaksinkertainen määrä vuoteen 2009 verrattuna. Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä on siis noussut radikaalisti viimeisen vuosikymmenen aikana, minkä ajatellaan olevan tulosta muun muassa yhä useamman viranomaisen vastuuttamisesta ilmoituksen laatimiseen. (Yle Uutiset 2020 & THL.) Vaikka lastensuojeluilmoitusten lukumäärällinen kasvu onkin positiivista siinä mielessä, että yhä useamman lapsen ja nuoren kipuilu tulee huomatuksi, se luonnollisesti lisää työnteon kuormittavuutta työntekijöiden arjessa. Viime vuosina lastensuojelun onkin uutisoitu olevan suoranaisessa kriisissä, johon on ajauduttu muun muassa kriittisen työntekijäpulan ja epäsuotuisten työolosuhteiden seurauksena.

> ”Ankkuriyhteistyön avulla asiakkaiden juoksuttaminen eri toimijoiden luokse vähenee.” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 2)

Lastensuojelusektorin aliresursointi ja kohtuuttoman suuriksi nousseet työntekijäkohtaiset asiakasmäärät ovat olennaisesti heikentäneet työntekijöiden mahdollisuuksia kohdata asiakkaansa yksilöllisesti ja kiireettömästi, mikä on peruspohja luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen rakentamiselle (Kuntaliitto 2018). Niinpä ankkuritoiminnan kaltaiset työskentelymallit ovat äärimmäisen tärkeitä apukeinoja työntekijöiden työtaakan keventämiseksi ja lastensuojelun kokonaistilanteenkin helpottamiseksi. Mikäli saapunut lastensuojeluilmoitus on aiheeltaan ankkurin tematiikkaan soveltuva, se voidaan käsitellä ankkuritoiminnassa yhdessä ankkuritiimin ja vastuusosiaalityöntekijän kanssa: näin tapaus saadaan käsiteltyä nopeasti ja tehokkaasti ilman ajanvarauksia useamman ammattilaisen vastaanotolle.

> ”Ankkuritiimin kokoonpano antaa nuorelle näkökulmaa lakien noudattamisvelvoitteesta ja samalla hän saa tietoa omista mahdollisuuksiltaan vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa sosiaalipuolen suunnasta. Tiimillä on antaa hyvät eväät ohjata nuori tekemään oikeita asioita elämässään ja katkaista mahdollisesti jo alkamaan päässyt kierre rikosten tekemiseen.” (poliisiasema, poliisi 2)

Sen lisäksi, että moniammatillinen tiimi kykenee löytämään asiakasnuorta helpottavat palvelut nopealla aikataululla, se myös auttaa nuorta itseään ymmärtämään tilannettaan laajemmasta näkökulmasta. Ankkuritoiminnassa nuori saa kertaheitolla selvennyksen siitä, millaisia seurauksia hänen toiminnallaan on lainsäädännöllisesti niin nykyhetken puitteissa kuin edessä häämöttävän aikuisuudenkin kannalta. Esimerkiksi kaupasta näpisteleminen saattaa näyttäytyä nuoren ajatuksissa harmittomalta huvilta, eikä hän välttämättä tiedosta sen vaikutusta pidemmässä mittakaavassa. Nykyhetkessä vaarattomilta tuntuvat teot jäävät kuitenkin elämään poliisin rekisteritietoihin, mikä voi aiheuttaa haasteita myöhemmässä elämässä vaikeuttaen esimerkiksi haluttuun opiskelu- tai työpaikkaan pääsemistä. Ankkuritiimin yhteisenä tavoitteena onkin herättää nuori pohtimaan tekojensa seurauksia ja tekemään jatkossa sekä oman tulevaisuutensa että lakipykälienkin noudattamisen kannalta suotuisampia valintoja.

8.2 Ammattilaisten roolit ankkurityöskentelyssä

Ankkuritoiminta pyrkii työskentelyllään vaikuttamaan asiakasnuoren elämänkulkuun pidempiaikaisesti, minkä vuoksi ankkuritapaamiset harvoin jäävät vain yhdeksi kohtaamiseksi. Yksittäisellä nuorella saattaa olla useampiakin tapaamisia ankkurin sisällä, minkä lisäksi tiimi pitää huolta jatkotukemisen toteutumisesta. Tiimin jäsenten vastauksista käy ilmi, että ankkuritiimi on useasti yhteydessä esimerkiksi koulujen oppilashuoltoon, jotta nuoren ammatillinen kannatteleminen taatusti etenee myös ankkurin ulkopuolella. Kyse ei siis ole pelkästään nuoren neuvomisesta ja ohjaamisesta asianmukaisen palvelun piiriin, vaan asiantuntijoiden välisellä tiedonvaihdolla tietyllä tavalla myös turvataan tukemisen jatkuminen niin pitkälle kuin tarpeellista.

> ”Kuraattori, terveydenhoitaja ja päihdehoitaja ovat ehkä yleisimmin ankkurissa mukana olleita ammattihenkilöitä. Sen lisäksi siellä on tarpeen mukaan ollut muita sosiaalityöntekijöitä, lastenvalvojia tai nuoren/perheen omaa hoitajaa.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

Toimivan tiedonvaihdon kannalta on eduksi, että nuoren kanssa aktiivisesti työskentelevät ammattilaiset ovat vuorovaikutuksessa mahdollisuuksien salliessa myös kasvokkain. Muun muassa tästä syystä ankkuritapaamisiin onkin hedelmällistä kutsua erinäisiä yhteistyökumppaneita ankkuritiimin ulkopuoleltakin. Näin ollen ankkuritoiminta voidaan nähdä selkeästi rajoja ylittävänä toimintana, joka sisältää osallistujia sekä asiakkaan henkilökohtaisista että ammatillisista verkostoista (Arnkil & Seikkula 2009, 83). Ankkuritiimin kokemusten pohjalta suosittuja vierailijoita ankkuritapaamisissa ovat muun muassa nuorisotyöntekijä, koulukuraattori, lastenvalvoja, terveydenhoitaja sekä päihdesairaanhoitaja. Ajoittain mukana on ollut myös esimerkiksi asiakkaiden omia terapeutteja.

Aineistossa mainittujen ammattilaisten ohella ankkuritoimintaan voidaan nähdä osallistuvan toimijoita muun muassa seurakunnasta, erilaisista kolmannen sektorin järjestöistä, urheiluseuroista sekä rikosuhripäivystyksestä: asiantuntijoiden kirjo on siis kaikkeudessaan varsin moninainen. Kutsuttavat ammattilaiset määräytyvät aina yksilöllisten tapausten mukaisesti sen perusteella mikä kunkin asiakasnuoren tilanteessa koetaan hyödyllisimmäksi: tämän voidaan ajatella ilmentävän asiakaslähtöisyyden periaatetta, joka katsotaan yhdeksi

moniammatillisen yhteistyön keskeiseksi peruspilariksi (Isoherranen 2004, 14). Sopivat henkilöt määräytyvät pitkälti myös kunkin paikkakunnan tarjoamien resurssien sanelemina, sillä luonnollisesti kooltaan pienemmältä paikkakunnalta ei todennäköisesti löydy yhtä laajaa toimijoiden verkostoa verrattuna suurempiin kaupunkialueisiin. (Sisäministeriö 2019, 41–42.)

Ammattilaisten selkeä roolijako on yksi olennaisimmista ankkuriyhteistyön toimivuuden edellytyksistä. On tärkeää, että jokainen yhteistyöhön osallistuvista ammattilaisista tuntee perusteellisesti oman roolinsa suhteessa niin asiakkaaseen kuin kollegoihinsakin. Selkeän tehtävänjaon kautta aikaa ei kuluteta liiaksi työtehtävien pilkkomiseen ja eteenpäin jakamiseen työntekijöiden kesken, sillä heistä jokainen osaa itse määrittää omaan rooliinsa kuuluvat ja kuulumattomat toimet. Tämä on varsin keskeistä erityisesti toiminnan ripeyden ja tehokkuuden näkökulmasta. (Kontio 2010, 8–9.)

> ”Jokaisen on tunnettava oma työnkuvansa ja kunnioitettava toisten työtä.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

Koska ankkuritoiminnassa tiimiläisten ja yhteistyökumppanien, esimerkiksi lastensuojelun työntekijöiden, työtehtävät ovat pohjimmiltaan lakisäädöksiin perustuvia, yhteistyön sisäiset keskinäiset roolit näyttäytyvät melko yksiselitteisinä, eivätkä todennäköisesti anna suurempaa aihetta hämmennykselle. Sen lisäksi, että selkeät roolilinjaukset ovat tärkeitä yhteistyön sujuvuuden kannalta, niillä voidaan ajatella olevan merkitystä työhyvinvoinninkin näkökulmasta: kun jokainen tietää oman paikkansa, henkilökohtaiset työmäärät pysyvät helpommin rajattuina. Näin pystytään edistämään työntekijöiden liiallista kuormittumista ja siten ehkäistään muun muassa työuupumuksen uhkaa. (Työterveyslaitos.)

Ankkuritiimin sisäinen tehtävänjako

Ankkuritiimin eri ammattilaisten asemat ja tehtävät näyttäytyvät käytännössä hyvin samanlaisina kuin ne ovat esitetty ankkuritoiminnan perusoppaana toimivassa Sisäministeriön käsikirjassa. Tarkastelemani paikkakunnan ankkuritiimi koostuu yhteensä

neljästä työntekijästä: sosiaalityöntekijästä, sosiaaliohjaajasta, psykiatrisesta sairaanhoitajasta ja poliisista. Näin ollen tiimistä löytyy selkeästi omat edustajansa poliisihallinnosta, sosiaalitoimesta ja terveydenhuollosta, niin kuin ankkuritoiminnassa on tarkoituksenmukaista. Ideaaliin ankkuritiimiin kuuluu lisäksi nuorisotoimen asiantuntija, esimerkiksi nuorisotyöntekijä, joka kuitenkin uupuu tämän tiimin vakituisesta kokoonpanosta. Ankkuritiimin ollessa jonkin ammattiryhmän osalta vajavainen, on tärkeää, että ankkuritiimi pitää huolta puuttuvan ammattiryhmän asiantuntijuuden läsnäolosta jollakin muulla tavalla, esimerkiksi konsultoinnin keinoin (Sisäministeriö 2019, 35). Työkokemusta ankkurin parissa kullekin tiimin jäsenelle oli tutkimuksen tekohetkeen mennessä kertynyt 2–5 vuotta.

> ”Ankkuritiimin poliisina hoidan puhuttelut ja kuulustelut rikosasioissa ja suoritan yli 15-vuotiaitten rikosasian esitutkinnan alusta loppuun asti. Alle 15-vuotiaitten asioissa valvon, että mm. korvausasiat tulevat kuntoon asianomistajalle sopivalla tavalla (maksavat suoraan, sovittelu tms.)” (ankkuritiimi, poliisi)

Ankkuritiimiin kiinnitetyn poliisin tehtävänä on poliisilakia noudatellen suorittaa asiakasnuorten rikosasioihin liittyvät puhuttelut. Lisäksi hänen rooliinsa sisältyy yli 15-vuotiaiden nuorten rikosasioiden esitutkinta ja tätä nuorempien korvausvelvoitteiden täyttymisen varmistaminen. Ankkuritoiminnan käsikirjan (2019, 36) mukaan nuorten rikosasioiden esitutkinta kuuluu ankkuripoliisin tehtävänkuvaan, mikäli siitä on alueellisella tai paikallisella tasolla päätetty: näin ollen ankkuripoliisin työtehtävissä saattaa olla jonkin verran vaihtelua eri poliisilaitosten vaikutuspiireillä.

> ”Sosiaaliohjaajan tehtävänä on toimia lastensuojelun edustajana poliisin kanssa kuulusteluissa ja puhutteluissa sekä lastensuojeluilmoituksien selvittäminen (palvelutarpeenarviointi) joko yksin tai työparina sosiaalityöntekijän ja/tai psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa, riippuen asiasta ja sen vakavuudesta. Tapaamiset nuorten ja perheiden kanssa tavallisesti noin 1–5 kertaa ankkurissa ja/tai kotikäyntinä tai koulukäyntinä. Lisäksi jatko-ohjaaminen esim. sosiaalihuollon palveluiden piiriin ja tarvittaessa myös lastensuojelun asiakkuuteen ohjaaminen tai esimerkiksi kiireellisen sijoituksen tekeminen työparina sosiaalityöntekijän kanssa.” (ankkuritiimi, sosiaaliohjaaja)

Sosiaaliohjaaja ja sosiaalityöntekijä toimivat ankkuritiimissä ennen kaikkea sosiaalipalvelullisen näkökulman edustajina. Heidän tehtävänkuvansa keskittyy ankkurissa tavattavan alaikäisen palvelutarpeenarviointiin, jonka seurauksena hänet mahdollisesti kanavoidaan eteenpäin tarvittavan sosiaalipalvelun asiakkaaksi. Palvelutarpeenarvioinnin keskeisenä sisältönä on asiakkaan elämäntilanteen kartoittaminen niin hänen omien näkemystensä kuin sosiaalihuollon ammattihenkilön perspektiivistä tarkasteltuna. Tämän kartoitustyön tavoitteena on päästä johtopäätökseen siitä, millaisesta avusta kukin asiakas parhaiten hyötyisi ja sittemmin ohjata hänet kyseisen avun piiriin. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 37 §.)

> ”Sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu palvelutarpeen arvioinnin / lastensuojelutarpeen selvityksen tekeminen, lapsen / nuoren kiireellisen lastensuojelutarpeen arviointi.” (ankkuritiimi, sosiaalityöntekijä)

Ankkuritoiminnassa lapsen tai nuoren palvelutarpeenarvioinnin yhteydessä saattaa olla aiheellista selvittää myös lastensuojelullisen tuen tarvetta. Tässä tilanteessa sosiaalityöntekijän on olosuhteiden mahdollistamalla tavalla arvioitava nuoren kotioloja ja hänen vanhempiensa tai muiden huoltajiensa edellytyksiä toimia päivittäisissä huolenpito- ja kasvatustehtävissä (Lastensuojelulaki 2007/417, 26 §). Lastensuojelun tarpeen selvittämisprosessi rakentuu ennen kaikkea työntekijän ja asiakasperheen väliselle vuorovaikutukselle, kunkin tahon mielipiteen kuuntelemiselle ja asioiden punnitsemiselle erilaisista näkökulmista: kyse on siis ensisijaisesti asiakkaiden huomioimisesta, yhteistyöstä ja sitä kautta luotettavan asiakassuhteen synnyttämisestä, ei suinkaan pelkästä teknisestä toimenpiteestä. Selvityksen on tarkoitus toimia niin sanottuna interventiona eli väliintulona, jossa sekä nuoren että vanhempien voimin pysähdytään hetkeksi pohtimaan tilannetta ja laatimaan suunnitelmaa tulevaisuuden varalle (THL, 2020). Lastensuojelun tarvetta paikantaessa on siis keskeistä päästä keskusteluyhteyteen kasvatuksesta vastuussa olevien henkilöiden kanssa, mikä edelleen alleviivaa vanhempien osallistumisen tärkeyttä ankkuritapaamisissa.

> ”Osallistun usein työparina, psyykkisen voinnin arviointia. Arvioin ja suunnittelen työparina terveydenhuollon palvelujen mahdollisuuksia ja riittävyyttä auttaa nuorta/

perhettä. Tarvittaessa jaetaan perheenjäseniä omille yksilökäynneille eri työntekijöille. Kun nuoresta on ennen tapaamista suostumus, tarkastan hänen terveydenhuollon tiedoistaan esitietoja. Viestitän tarvittaessa esim. kouluterveydenhoitajalle tarvittavan tiedon ankkuritapaamisista nuoren tukemiseksi jatkossa koululla.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

Terveydenhuollon asiantuntijana tarkastelemassani ankkuritiimissä toimii psykiatrinen sairaanhoitaja. Hänen toimenkuvassaan korostuu asiakasnuoren psyykkisen tilan arviointi ja sen pohjalta tarpeelliseksi todettujen tukitoimien kartoittaminen. Kuten esimerkiksi sosiaalitoimen edustajilla on kattavin näkemys sosiaalipalvelujen rajoista ja mahdollisuuksista, samoin terveydenhuollon edustajalla on luonnollisesti paras käsitys siitä, millaista apua terveydenhuoltopalvelut voisivat nuorelle tarjota. Heidän yhteisen pohdintansa tuloksena pystytään nopeasti hahmottamaan kunkin asiakasnuoren yksilöllistä tilannetta sekä sosiaalihuoltolain että terveydenhuoltolain näkökulmista, minkä johdosta kullekin sopiva palvelu löytyy suoraviivaisemmalla, asiakkaankin kannalta suotuisemmalla tavalla. (Sisäministeriö 2019, 37.)

Yhteistyötahojen tehtävät ankkuritapaamisessa

Joissakin tapauksissa ankkurissa tavattava nuori on jo entuudestaan lastensuojelun asiakkuudessa, jolloin hänen vastuutyöntekijänsä tulee kutsutuksi ankkuritapaamiseen. Kyselyyn vastanneista lastensuojelun työntekijöistä (n=4) kolme oli osallistunut ankkuritapaamiseen asiakasnuorensa asioissa keskimäärin kerran tai kaksi.

”Työntekijänä selvittelemässä tilannetta ja ohjaamassa asiakasta seuraaviin palveluihin. Apuna ja tukena.” (lastensuojelu, sosiaaliohjaaja)

”Lapsen asioista vastaavana sosiaalityöntekijänä tehtäväni on valvoa lapsen etua ja ottaa ankkuritapaamisessa tullut tieto huomioon jatkotyöskentelyssä.” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 1)

Lastensuojelun työntekijöiden rooli ankkuritapaamisessa keskittyy nuoren tilanteen läpikäymiseen ja selvittämiseen yhdessä ankkuritiimin kanssa. Osallistumisen kautta lastensuojelun vastuusosiaalityöntekijä pääsee nopeasti kartalle nuoren tekemisistä ja hänen elämässään tapahtuneista muutoksista, mikä on oleellista informaatiota lastensuojelullisen jatkotyöskentelyn kannalta. Samalla vastuusosiaalityöntekijällä on tilaisuus konsultoida ankkuritiimin asiantuntijoita nuoren tilanteesta heränneiden kysymysten tiimoilta, samoin kuin ankkuritiimin on vastavuoroisesti mahdollista tiedustella lastensuojelun näkökantaa. Tärkeänä tehtävänä lastensuojelun vastuusosiaalityöntekijällä on myös velvollisuus valvoa lapsen edun toteutumista ja tarvittaessa avustaa häntä puhevaltansa käytössä, mikä osaltaan korostaa vastuusosiaalityöntekijän läsnäoloa asiakasnuorensa ankkuritapaamisissa (Lastensuojelulaki 2007/417, 24 §). Sosiaalityöntekijöiden ohella tapaamisiin voi lastensuojelun edustuksesta osallistua myös sosiaaliohjaaja, joka niin ikään toimii tilanteessa lastensuojelullisena tukena ja tiedonsiirtäjänä.

> ”Ankkuritiimin poliisijäsen poimii kentältä tulevat ja ankkuritiimin hoidettavaksi sopivat jutut itsenäisesti. Ainakaan vielä ei ole tullut henkilökohtaisella tasolla mitään pyyntöjä tai toiveita heille menneiden juttujen tiimoilta.” (poliisiasema, poliisi 2)

Poliisitoimen osuuden ankkuritoiminnassa hoitaa varta vasten ankkuritiimiin kiinnitetty poliisi, jonka tehtävänä on konkreettisen asiakastyöskentelyn lisäksi valikoida ankkurikäsittelyyn soveltuvat asiakastapaukset yhdessä muiden tiimiläisten kanssa. Kun asiakasnuoren tapaus on sovittu ankkuritoiminnassa läpikäytäväksi, sen eteenpäin vieminen siirtyy ankkuripoliisin vastuulle, eivätkä samaisella poliisiasemalla työskentelevät muut poliisit tavallisesti tapaamisiin osallistu. Ankkuripoliisin toimenkuvan käsittäessä monipuolisesti nuorten puhuttelut ja kuulustelut, rikosasioiden esitutkinnat sekä korvausasioista sopimisen, hänellä on kattavasti kaikki langat käsissään. Näin ollen toisen poliisin osallistuminen tapaamiseen ei ehkä olisikaan kovin hedelmällistä, ellei kaivattaisi suoraa näkökulmaa esimerkiksi rikoksen tapahtumahetkellä paikalla olleen kenttäpartion jäseniltä. Kyselyyn vastanneista poliiseista (n=2) kummallakaan ei ollut henkilökohtaista kokemusta ankkuritapaamiseen osallistumisesta.

8.3 Avoin työilmapiiri, kunnioitus ja tiedottaminen

> ”Yhteistyö vaatii tiimiläisiltä luottamusta toisiaan ja toisen työtä kohtaan.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

> ”Jokainen katsoo ulos omasta laatikostaan ja omasta lainsäädännöstään perheen hyödyksi. Voi oppia eri alojen ammattiosaamisesta (psyk.sh. ja poliisi jne.) itsekin. ” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 2)

Tarkoin määritellyn ja kollektiivisesti ymmärretyn roolijaon lisäksi yhteistyöhön kuuluu olennaisesti toisten osaamisen arvostaminen sekä avoimuus uuden oppimiselle omien ammattirajojen ulkopuolelta. Moniammatillinen yhteistyö on kokonaisuudessaan loistava tilaisuus reflektoida omia työskentelytapoja ja löytää niistä kehittämisenaiheita. Yhteistyön onnistumiseksi on ratkaisevaa, että kukin yhteistyöhön osallistuvista työntekijöistä kokee asemansa tarpeellisena ja tuntee tulevansa kuulluksi. Tasa-arvoista asennoitumista itse kunkin työhön tulee löytyä niin ankkuritiimin jäsenten kesken, kuin yhteistyötahojenkin edustajia kohtaan. Toimivan moniammatillisen tiimityöskentelyn ominaispiirteiden mukaisesti ankkuritiimi hyödyntää yhteistyötahojen asiantuntija-apua täydentääkseen omassa sisäisessä tietämyksessään olevia aukkoja, minkä takia ankkuritapaamisissa vierailevat ammattilaiset ovatkin aina hyvästä syystä mukaan kutsuttuja. (Kontio 2010, 9.) Niinpä myös heidän ulosantinsa tulee vahvasti huomioiduksi ankkuritoiminnassa, mikä heijastaa keskeisesti heidän työskentelynsä kunnioittamista ja myös luottamusta heidän asiantuntijuuteensa.

Henkilökohtaista kutsua ankkuritapaamiseen voi jo itsessään pitää osoituksena siitä, että kyseisen ammattilaisen läsnäolo katsotaan merkitykselliseksi ja hänen työpanokselleen annetaan ansaitsemaansa arvoa. Arvostuksen ja luottamuksen syntyminen yhteistyötä tekevien tahojen välille on tärkeää ja syntyy pitkälti keskinäisen, aktiivisen vuorovaikutuksen tuloksena. Ankkuritoiminnassakin ensiarvoisen merkittäväksi tekijäksi näyttäytyvä avoin keskustelukulttuuri rakentuu pohjimmiltaan luottamukselle: sille, että kaikki pystyvät kertomaan ääneen oman mielipiteensä ilman pelkoa torjutuksi tai vähätellyksi tulemisesta. Tasapuoliseen vastavuoroisuuteen keskittyvässä

moniammatillisessa vuorovaikutuksessa ei muutoinkaan ole tarkoitus mustavalkoisesti määrittää ”oikeita tai vääriä” vastauksia, vaan paremminkin löytää uudenlaisia ulottuvuuksia, jotka antavat tuoretta näkökulmaa ja vievät eteenpäin kohti yhteistä tavoitetta (Arnkil & Seikkula 2009, 95).

> ”Tiedottamisen merkitys: Onnistumiset, juttukokonaisuudet, kehittäminen.” (poliisiasema, poliisi 1)

Ankkuriyhteistyön keskeisinä tekijöinä aineistossa nostettiin esiin myös tiedottamisen merkittävyys, mikä linkittyy osaltaan toimivien vuorovaikutussuhteiden tematiikkaan. Yhdessä toimiminen vaatii kehittyäkseen jatkuvaa analysointia, jonka kautta työtä hankaloittavat epäkohdat tuodaan viivyttelemättä pinnalle. Tiedon jakaminen ja sen yhteen punominen on keskeistä ankkuritoiminnan moniammatillisessa asiakastyössä, minkä ohella se on tärkeää itse asiakaskohtaamisten ulkopuolellakin. On selvää, että sekä henkilökohtaista että koko tiimin työskentelyä on kovin haasteellista kehittää toimivammaksi, mikäli kehittämismieliset ajatukset ja ideat eivät soljuvasti kulje yhteistyöhön osallistuvien ammattilaisten keskuudessa. Työilmapiirissä vallitseva luottamus astuu vahvasti esiin tässäkin periaatteessa, sillä työntekijöiden uskallus tarttua havaitsemiinsa epäkohtiin on taatusti osittain kiinni myös luottamuksesta niin omiin työtovereihin kuin organisaatioonkin.

Epäkohdista ilmoittamisen rinnalla on vähintäänkin yhtä tärkeää jakaa kokemuksia onnistumisista. Positiivisella palautteella saavutetaan useasti vahvistavaa vaikutusta työmotivaatiossa ja sidotaan työyhteisön yksilöjä yhä tiukemmin toisiinsa. Moniammatillisessa yhteistyössä ja eritoten tiimityössä yhteisessä tekemisessä vallitsevasta energiasta ovat vastuussa kaikki toimintaan osallistuvat henkilöt, jotka voivat omilla edesottamuksillaan joko edistää tai heikentää sen laatua. Avoimuus, vastavuoroisuus, luotettavuus ja arvostaminen ovat kaikkeudessaan työympäristöjen yhteisöllisyyttä rakentavia periaatteita, joiden painoarvoa ei kannata aliarvioida. Nämä yhdessä voimakkaan yhteisöllisyyden nojalla tutkitustikin edesauttavat työntekijöiden sitoutumista organisaatioonsa ja ennaltaehkäisevät työstä aiheutuvaa stressiä, minkä takia niihin panostaminen on kannattavaa pidemmälläkin tähtäimellä. (Koivumäki 2008, 224.)

8.4 Yhteydenpito tunnettavuuden perustana

Yhteistyössä toimivien ammattilaisten luottamusta edistää keskeisesti tiivis yhteydenpito, jonka kautta aidot vuorovaikutussuhteet kehittyvät. On eduksi, että työntekijät tulevat toisilleen oikeasti tutuiksi, eivätkä jää vain kasvottomiksi nimiksi paperille. Hyvät ja luottamusta heijastavat vuorovaikutussuhteet tuottavat myös tunnetta ammatillisesta tuesta, johon itse kukin voi turvautua tiukan paikan tullen. Oman kyvykkyyden rajapintojen tunteminen ja tunnustaminen niin työntekijänä kuin oman asiantuntijuudenkin puitteissa on merkittävä osa ammatillista identiteettiä, ja tarkoittaa ajoittain välttämätöntä tarvetta työtoverien konsultoinnille. (Suomen Mielenterveys ry & Kontio 2010, 13.)

> ”Yhteydenpitoa ankkuritiimiin viikoittain – kaksi kertaa viikossa käsitellään tiimissä ilmoitukset ja silloin jaetaan myös Ankkuriin menevät asiakkaat” (lastensuojelu, sosiaaliohjaaja)

> ”Yhteistyötä omien asiakkaiden kohdalla hyvin harvakseltaan. Ankkuritiimin konsultointia joskus.” (lastensuojelu, sosiaalityöntekijä 1)

Lastensuojelun ja ankkuritiimin yhteydenpito näyttäytyy vastausten perusteella melko tiiviiltä vaihdellen sen mukaan, minkälaisessa positiossa kukin työntekijä lastensuojelussa työskentelee: lastensuojelun avohuollossa, jonne tuoreet lastensuojeluilmoitukset ensimmäiseksi saapuvat, yhteydenpito on viikoittaista. Sijais- ja jälkihuollon puolella yhteydenpito on ennemminkin kuukausittaista tai harvemmin tapahtuvaa riippuen siitä, onko sosiaalityöntekijän omassa asiakaskunnassa ankkurityöskentelyyn soveltuvia asiakastapauksia.

> ”Jos tiimille liittyvissä ilmoituksissa tai muissa toiminnoissa on puutteita (siis jätämme kenttäpartiot jotain tekemättä) ankkuritiimi on yhteydessä sähköpostin välityksellä.” (poliisiasema, poliisi 1)

Ankkuritiimi ja poliisiaseman poliisit ovat aineiston perusteella yhteydessä eritoten sähköpostin välityksellä. Yhteydenpito ei näyttäydy merkittävän tiiviinä, sillä sitä tapahtuu

käytännössä tarpeen mukaan, yleisesti harvemmin kuin kuukausittain. Lastensuojeluun verrattuna yhteistyö on siis luonnoltaan erilaista ja kiteytyy pitkälti ankkuripoliisin toimintaan linkkinä tiimin ja muun poliisitoimen välillä: ankkuritoiminta ei siis konkreettisella tavalla juurikaan näyttäydy muiden poliisien arkityössä. Aineistosta ei myöskään noussut esiin esimerkiksi säännöllisesti järjestettäviä yhteistyöpalavereita, joissa voitaisiin vaihtaa palautetta ja pohtia yhteistyön onnistumista. Tätä ei tosin kyselyissä suoranaisesti tiedusteltu, eikä täyttä varmuuttakaan siis ole.

> ”Tunnettavuus on keskeistä ankkuriyhteistyössä, tiimien jäsenet voisivat liikkua talossa aktiivisemmin ja tehdä itseään tutuksi.” (poliisiasema, poliisi 1)

Vaikka ankkuritiimi ja poliisit operoivatkin aineistoni tapauksessa samassa poliisiaseman rakennuksessa, heidän välilleen rakentuva kontakti ei pintapuolisesti tarkastellen vaikuta niin läheiseltä, mitä saattaisi olettaa. Ankkuritiimi toimii ikään kuin omana yksikkönään, mikä on toki omalla tavallaan selkeää ja järkeenkäypää. Toisaalta se herättää kysymyksen siitä, miten yhteisölliseksi työilmapiiri paikan päällä muodostuu vai rajoittuuko se kenties vain ankkuritiimin omaan tiiviiseen yhteisöön. Työntekijöiden tuttuus, onnistumisista ja epäonnistumisistakin tiedottaminen sekä toisten työroolien paikantaminen ja niiden arvostaminen lisäävät olennaisesti työpaikalla vallitsevaa luotettavuuden tuntua ja sitä kautta yhteistyön toimivuutta, minkä takia mahdollisimman tiheä kommunikointi voidaan useimmiten katsoa suureksi eduksi. Siitä huolimatta, että henkilökohtainen yhteydenpito yhteistyötahojen ja ankkuritiimin välillä näyttäytyy aineiston perusteella vaihtelevana, molemmat yhteistyötahot kuitenkin näkevät ankkuritoiminnan kokonaisuudessaan melko läheisenä toimijana: asteikolla yhdestä viiteen (1=täysin vieras, 5=erittäin läheinen) sekä poliisitoimen että lastensuojelun työntekijät arvioivat ankkuritoiminnan tuttuuden keskimäärin arvosanalla neljä.

8.5 Monialaisen esimiestyön merkitys

> ”Tärkeä asia on riittävän ajan ja resurssin työhön osoittaminen. Monialainen esimiestyö on tärkeässä roolissa.” (ankkuritiimi, sairaanhoitaja)

Ankkuritoiminnan ollessa vahvasti moniammatillista työskentelyä, myös esimiestyön on luonnollisesti oltava monialaista, selkeälinjaista ja muutoinkin moniammatillisen yhteistyön erityispiirteet huomioonottavaa. Toiminnan onnistumisen kannalta on ratkaisevaa, että sekä sosiaali-, terveys-, että poliisihallinnonkin johdossa jaetaan työntekijöiden tavoin yhteinen visio ankkuritoiminnan tavoitteista ja panostetaan siihen puolueettomasti yhtäläisellä voimakkuudella. Tämä vaatii ennen kaikkea ankkurin hahmottamista kokonaisuutena, jossa kullakin tiimin jäsenellä ja vierailevalla yhteistyökumppanilla on kullakin oma korvaamaton tehtävänsä. (Kontio 2010, 10.) Ankkuritoiminnan käsikirjan mukaan kullakin ankkuritiimillä on oma esimiestiiminsä, joka muodostuu ankkuritiimin jäsenten omien asiantuntijuuskenttien esimiehistä. Esimiestiimissä tulee siis olla edustusta niin poliisihallinnosta kuin sosiaali- ja terveystoimestakin. (Sisäministeriö 2019, 53.) Esimiestiimin monialaisuus on mielestäni varsin hyvä asia, sillä tällä tavoin kukin ankkuritiimin ammattilaisista pystyy saamaan esimiestiimin jäsenistöltä tukea sekä omaan substanssiosaamiseensa että koko tiimin yhteistä toimintaa koskeviin kysymyksiin.

Ankkurin esimiehistön tärkeisiin tehtäviin kuuluu muun muassa toimintaedellytysten tarkkailu ja varmistaminen, mikä käytännössä tarkoittaa huolehtimista niin taloutta kuin henkilöstöäkin koskevista resursseista (Sisäministeriö 2019, 53). Vaikka työolosuhteet muutoin olisivat moitteettomat, työtä on mahdotonta tehdä tuloksekkaasti ilman riittäviä voimavaroja ja työvälineitä. Nuorten ja heidän perheidensä välitön kohtaaminen ja asiakasosallisuuden vahva toteuttaminen ovat ankkuritoiminnan keskeinen suola, joka suurella todennäköisyydellä kärsii työntekijöiden liiallisesta kiireestä. On tärkeää, että esimiestasolla reagoidaan herkästi työntekijöiden kohtaamiin haasteisiin ja pidetään huolta heidän jaksamisestaan sekä taataan heille edellytykset harjoittaa työtään asianmukaisella tavalla. Tämä korostaa edelleen esimies- ja työntekijätasojen välistä vuorovaikutusta, jonka välityksellä pysytään kartalla ajankohtaisista tapahtumista puolin ja toisin. (Pekkarinen 2010, 29.) Toimivan kontaktin edistämänä myös ankkuritoiminnan kaltaisen, vielä

kehitysasteella olevan toimintamallin, aikaansaannokset tulevat esille itse ankkuritiimin ulkopuolellekin: kaikenlainen toiminnan seuranta esimerkiksi tilastojen muodossa antaa eri organisaatioiden johtoportaillekin hahmotelmaa siitä, miksi juuri ankkuritoimintaan on kannattavaa jatkossakin panostaa.

9 PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkielman päättävässä luvussa punotaan kokoavasti yhteen tutkielman keskeiset tulokset. Tätä seuraa pohdintaosuus, jossa muun muassa peilataan tutkielman tuloksia ennalta asetettuihin odotuksiin, avataan muutamia tuloksiin liittyviä henkilökohtaisia oivalluksia sekä esitetään jatkotutkimusehdotuksia tulevalle tutkimustyölle ankkuritoiminnan ja yleisemminkin nuorisotutkimuksen aihepiiriä koskien. Luvun päätteeksi selvitetään tutkielmaprosessin kulkua värikkäine vaiheineen sekä arvioidaan lyhyesti omaa suoritusta tutkielmantekijänä.

9.1 Yhteenveto

> ”Lasten- ja nuorten ohjaaminen ja tukeminen turvallisempaan elämään on tutkitusti tehokkaampaa, kun työtä tehdään yhdessä monialaisesti.” (ankkuritiimi, sosiaalityöntekijä)

Tutkimusaineiston pohjalta ankkuritoiminta näyttäytyy erittäin keskeisessä asemassa nuorison kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä ja puolestapuhujana. Vaikka ankkuritoiminta liitetäänkin ensisijaisesti nuorisorikollisuuden kitkemiseen, se vaikuttaa laajasti moniin muihinkin nuorten elämää koskettaviin teemoihin. Sillä on tärkeä roolinsa muun muassa syrjäytymisen ehkäisemisessä, perheväkivaltaan puuttumisessa ja omalla tavallaan myös nuorison yhdenvertaisuuden edistämisessä. Samalla se huomioi asiakasnuorten sosiaaliset verkostot kokonaisuuksinaan tarjoten kallisarvoista tukea myös nuorten perheenjäsenille. Moniammatillisen ankkuriyhteistyön voimalla nuoret lähimmäisineen pystytään ohjaamaan oikeaan suuntaan nopeasti ilman ylimääräistä juoksutusta, mikä tekee ankkuritoiminnasta asiakasystävällisen, tehokkaan ja sekä ajallisia että taloudellisia säästöjä luovan toimintamallin.

> ”Nuoren tilanteeseen pyritään tarttumaan ennen rikoskierteen syntymistä, mikäli kierre on syntynyt, pyritään löytämään tukea sen katkaisuun. Ankkuri-malli tehostaa viranomaisten välistä yhteistyötä, ennaltaehkäisevä työ on kannattavaa monesta näkökulmasta katsottuna: nopea apu asiakkaalle, vaikuttavuus ja taloudellinen kannattavuus.” (ankkuritiimi, sosiaalityöntekijä)

Ankkuritoiminnan perusrakenteina ovat asiakasosallisuus ja moniammatillisuus, jotka yhdessä mahdollistavat nuorten välittömän ja asiantuntevan kohtaamisen. Asiakasnuori otetaan ankkuritapaamisissa tasavertaisesti osaksi ammattilaisten vuorovaikutusta ja hänen henkilökohtaisille näkemyksilleen annetaan painoarvoa. Tapaamisissa ei keskitytä vain sattuneen rikoksen läpikäymiseen, vaan pyritään muodostamaan kokonaiskuva nuoren elämäntilanteesta moniammatillisen tiimin yhteispanoksen tuotoksena. Koska nuoren lainvastaisen käyttäytymisen takaa löytyy useasti laajempikin ongelmien vyyhti, pintaa syvemmälle näkeminen on tilanteessa ratkaisevaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä poliisihallinnon edustajien ollessa samanaikaisesti läsnä, nuoren on mahdollista kohdata kerralla useampikin ammattilainen ja näin saada selkeät ohjeistukset siitä, minkälaisiin seurauksiin oma toiminta mahdollisesti johtaa, ja miten vastaavaan tilanteeseen päätyminen pystyttäisiin jatkossa välttämään. Kannustavan otteen kautta tulevaisuuteen suuntaaminen on ankkuritoiminnassa korostuva piirre, joka konkretisoituu sen tehokkaassa onnistumisprosentissa orastavien rikoskierteiden katkaisussa.

Tutkimuksen tulosten pohjalta ankkuritoiminnassa käsitellään eniten päihteidenkäyttöön, näpistelyihin ja varkauksiin, perheväkivaltaan sekä liikennerikkomuksiin liittyviä teemoja, mikä noudattaa yhtenäistä linjaa nuorten kansainvälisestikin eniten tekemien rikosten kanssa. Ankkuritapaamisissa selvitetään yhdessä nuoren kanssa rikokseen liittyvää tapahtumakulkua ankkuripoliisin puhuttelun ohjaamana, arvioiden samalla nuoren mahdollisia palvelun tarpeita. Nuorelle tarjotaan tapaamisissa omia puheenvuoroja, joita hän hyödyntää siinä määrin kuin hänelle itselleen tuntuu luontaisimmalta. Nuoren osallistumiseen vaikuttaa oleellisesti myös se, millaiseksi nuoren ja ammattilaisten vuorovaikutus muodostuu ja millaiseksi nuori kokee omat vaikutuksenmahdollisuutensa. Jokaisen asiakkaan kohtaaminen omana ainutlaatuisena yksilönään on ankkurityöskentelyssä keskeinen arvoperiaate, mikä kulminoituu pyrkimykseen tavata kukin nuori ilman ennakko-oletuksia ja aidosti välittäen. Myös asiakasnuoren vanhemmat tai muut

huoltajat ovat tavallisesti mukana tapaamisissa ja tulevat yhtä lailla huomioiduiksi henkilökohtaisesti osoitetuin puheenvuoroin: ankkurissa on oivallinen mahdollisuus saada tukea vanhemmuuteen ja panna merkille vanhemman omiakin tuen tai hoidon tarpeita.

Vakiintuneen ankkuritiimin tueksi tapaamisiin kutsutaan useasti muitakin nuoren elämässä vaikuttavia ammattilaisia, muun muassa koulukuraattoreita ja päihdesairaanhoitajia. Useasti tapaamisiin osallistuu myös vastuusosiaalityöntekijöitä lastensuojelusta, jotka ovat paikalla valvomassa asiakasnuorensa edun toteutumista ja selvittämässä tilannetta yhteistyössä ankkuritiimin kanssa. Tällä tavoin on mahdollista kerätä suuri määrä asiantuntijuutta saman katon alle ja koota yhteen erilaisia näkökulmia asiakasnuoren tilanteesta. Samalla asiakasnuori saa monipuolista tukea yhdestä ja samasta paikasta niin sanotulla ”yhden luukun taktiikalla”, jolloin hän välttyy ylimääräisiltä vierailuilta monien eri ammattilaisten vastaanotoilla ja pääsee asianmukaisen avun piiriin vaivattomammin. Tämä vaikuttaa olevan nuorison kannalta ideaalein tapa järjestää palveluita, sillä avun hakemisen kynnys on kyseisessä väestöryhmässä tyypillisesti korkealla.

> ”Ennen ankkuritoimintaa lapsen/nuoren asian käsittelyssä saattoi kulua kuukausi, ankkuritoiminta mahdollistaa saman asian käsittelyn parhaimmillaan viikossa! Moniammatillinen ote mahdollistaa nopean reagoinnin, monta puhelua ja viestiä jää välistä, kun toimitaan tiiminä.” (ankkuritiimi, sosiaalityöntekijä)

Työntekijänäkökulmasta toimivan moniammatillisen yhteistyön edellytyksinä näyttäytyvät muun muassa yhteisen päämäärän jakaminen, riittävä resursointi, monialainen esimiestyö ja selkeä työnjako niin ankkuritiimin jäsenten välillä kuin laajemmassakin verkostotyössä yhteistyökumppanien läsnä ollessa. Tärkeää on myös toisten työpanoksen arvostaminen ja luottamus kunkin työntekijän henkilökohtaiseen asiantuntijuuteen: jokaisen toimijan näkemyksellä on merkityksensä parhaan mahdollisen tuen suunnittelussa ja järjestämisessä. Lisäksi olennaista on löytää yhteinen tahtotila nopeaan ja jämäkkään toimintaan, minkä ansiosta ripeiden ratkaisujen tekeminen ylipäätään onnistuu. Tulosten perusteella ankkuritiimin ja lastensuojelun työntekijöiden välinen yhteydenpito on keskimäärin melko tiivistä, poliisiasemalla työskentelevien poliisien kanssa taas hieman harvempaa. Yhteydenpidon laajuus riippuu pitkälti kunkin työasemasta omassa organisaatiossaan ja sisältää näin runsaastikin yksilöllistä vaihtelua organisaatioiden sisällä. Yleisesti ottaen

ankkuritoimintaa pidetään kuitenkin läheisenä yhteistyötoimijana lastensuojelun ja poliisitoimen näkökulmista.

Parhaimmillaan ankkuritoiminta vähentää radikaalisti työntekijöiden päällekkäistä työntekoa, tehostaa ammattilaisten välistä kontaktia ja ehkäisee väärinymmärrysten syntymistä. Tämä lisää olennaisesti yhteistyön avoimuutta ja siten edistää myös työntekijöiden hyvinvointia omassa työssään (Arnkil & Seikkula 2009, 7). Se toimii tärkeänä tukipilarina erityisesti lastensuojelussa sekä oppilashuollossa ja vähentää näin paineita muillakin työntekijäsektoreilla. Lisäksi se luo varhaisen puuttumisen ja asiakasnuorten tehokkaamman palveluohjautumisen kautta säästöjä myös kuntatalouksien näkökulmasta: riittävän aikaisella interventiolla asiakasnuori pääsee avun piiriin nopeasti ja välttyy suurempien vahinkojen syntymiseltä.

9.2 Pohdinta

Tutkielman tuottamia tuloksia pohdittaessa on alkutekijöiksi noteerattava käyttämäni tutkimusaineiston laajuus: tutkimusaineistoni on kokonaisuudessaan suhteellisen suppea, eikä näin ollen mahdollista kovinkaan yleispätevien linjausten muodostamista. Tutkimusta voikin pitää ennemmin yksittäisen paikkakunnan ankkuriyhteistyöhön keskittyvänä, astetta syväluotaavampana täsmätutkimuksena sen sijaan, että se tuottaisi yleistettävissä olevaa informaatiota ankkurin toimivuudesta. Tutkimusaineiston jääminen pienikokoiseksi on aineistonkeruun haasteellisen ajankohdan lisäksi mitä luultavimmin tulosta siitä, ettei ankkuritoiminta ole tullut vielä tutuksi aivan jokaiselle tutkimukseen valikoituneiden yhteistyötahojen työntekijälle. Kosketus ankkuritoimintaan on saattanut jäädä niin pintapuoliseksi, ettei tutkimukseen osallistumista ole siitä syystä nähty mielekkäänä.

Ankkuritapaamisissa useimmiten käsitellyt aihepiirit noudattavat pitkälti kansainvälisestikin osoitettuja nuorisorikollisuuden trendejä, eivätkä sinänsä tuottaneet suuria yllätyksiä. Tässäkin tarkastelussa on tosin pantava merkille, että tutkimusaineistossani esitellyt ankkuritapaamisten aihepiirit perustuvat puhtaasti ankkuritiimin työntekijöiden henkilökohtaiseen työkokemukseen, eivätkä siis ole virallista tilastotietoa. Tästä huolimatta ne kuitenkin antavat karkeita suuntaviivoja siitä, millaisten asioiden kanssa

ankkuritoiminnassa päivittäin työskennellään ja auttavat näin hahmottamaan toiminnan syvempää merkitystä. Toisaalta ajattelen, että hahmotelma yleisimmistä ankkuriaiheista ja sitä kautta suomalaisen nuorisorikollisuuden piirteistä oli hyväkin koota juuri työntekijöiden kokemusten pohjalta, sillä he tarkastelevat tilannetta todellisuuden aitiopaikalta. Tehdessäni taustatyötä nuorisorikollisuuden teemasta huomasin, että esimerkiksi mediauutisoinnin ja tutkimustiedon välillä oli ajoittain hämmentäviä ristiriitaisuuksia, minkä vuoksi täysin todenmukaisen kuvan saaminen nuorisorikollisuuden luonteesta oli vähintäänkin haasteellista. Koska merkittävä osa nuorison tekemisistä rikoksista on tilastoissa näkymätöntä piilorikollisuutta, uskon, että käytännön tason näkökulma saattaa lopulta antaa jopa tilastoja todenmukaisemman kuvan ilmiön tämänhetkisestä luonteesta.

Yhtenä suurimpana oivalluksena ankkuritoiminnan tarkastelu havahdutti ymmärtämään, miten laajasti koko elämäntilannetta on huomioitava rikollisuutta koskevassa ehkäisytyössä ja muutoinkin nuorten hyvinvoinnin edistämisessä. Aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen tutustuessani mieleeni painautui erityisesti keskustelu syrjäytymisestä ja sen näkemisestä eräänlaisena siemenenä nuorison laajemmallekin huonovointisuudelle. Syrjäytyminen vaikuttaa olevan yksi selkeimmistä alkulähteistä, joista saattaa nousta muun muassa masennusta, häiriökäyttäytymistä, rikollisuutta ja jopa radikalisoitumista. Nykyhetken tutkimustiedon tuottaessa havaintoja myös huolestuttavasti lisääntyvästä eriarvoisuudesta suomalaisnuorten keskuudessa, on äärettömän tärkeää, ettei syrjäytymiskehitys pääsisi entisestään kasvamaan. Kaveripiirien ulkopuolelle sulkeminen on useasti läsnä myös kiusaamistapauksissa, jotka tuntuvat viime aikojen mediauutisoinnin pohjalta nostavan jälleen päätään. Nuorison hyvinvoinnin kasvattamisen ja siihen sisältyvän nuorisorikollisuuden ehkäisemisen kannalta on siis parasta keskittää huomiota lasten ja nuorten kiinnittymiseen omiin lähiyhteisöihinsä huolehtimalla hyvistä ja turvallisista oppimisympäristöistä ja kaikkien saatavilla olevista vapaa-ajan aktiviteeteista. Tämä varmastikin vaatii lasten ja nuorten näkökulmien entistäkin vahvempaa huomioimista kuntapoliittisissa ratkaisuissa. Nykyajan modernissa ja kiireisessä arjessa myös yhteisöllisyyden kokeminen on jäänyt taka-alalle, ja uudenaikaisen yhteisöllisyyden herättäminen olisikin eduksi niin nuorten kuin aikuistenkin hyvinvointia ajatellen.

Syrjäytymisen ja yhteisöllisyyden ohella aiheen tarkastelu pisti monesti pohtimaan internetin pimeää puolta ja sitä kautta turvalliseen nettikäyttäytymiseen ohjaavan valistuksen merkittävyyttä. Tutkielman tuloksista on huomattavissa, että internetin maailma on

osallisena monessa eri rikostyypissä, muun muassa päihteiden välittämisessä, häirinnässä ja kiusaamisessa. Sosiaalinen media on tiivis osa tämän päivän lasten ja nuorten arkipäivää, minkä takia haitallisille sivustoille eksymistä tapahtuu taatusti yhä todennäköisemmin. Nuorten ollessa suhteellisen helposti suostuteltavissa ja mukaan vedettävissä ryhmäpaineen nojalla, rikosten verkkoon sotkeutuminen käy kovin helposti. Alaikäiset ovat netissä liikkuessaan haavoittuvassa asemassa, mikä mielestäni korostaa jatkuvan tiedonannon ja valvonnan merkitystä. Vaikka nykyajan nuoret ovatkin netissä ”kuin kala vedessä”, ovat riskit silti aina olemassa. Juuri nyt tätä kirjoittaessani yhteiskunnassa vallitseva pandemiatilanne on havaintojeni mukaan hienoisesti kasvattanut huomiota nettikäyttäytymisen valvontaan, sillä eristyksissä oleminen on varmastikin lisännyt lasten ja nuorten netinkäyttöä entisestään, minkä myötä myös valvonnan tärkeys on noussut uudelleen keskustelunaiheeksi.

Kokonaisuudessaan tutkimuksen tulokset osoittavat ankkuritoiminnan vastaavan melko osuvasti sellaista palvelua, jota nuoret erilaisissa kehittämisfoorumeissa ovat vuosien varrella toivoneet. Tutkimuksen pohjalta näen, että tavoiteltu ”yhden luukun periaate” toteutuu ankkurissa asianmukaisella tavalla, saaden alkunsa ennen kaikkea asiakasnuoren yksilöllisistä tarpeista. Tutkimustuloksissa korostui juuri yksilöllisyyden huomiointi ja myös sen arvostaminen: jokaisella ankkuritoiminnassa mukana olevalla nuorella on omat lähtökohtansa, vahvuutensa ja heikkoutensa, jotka osataan kohdata tarvittavalla sensitiivisyydellä. Asiakasnuorta ja hänen perheenjäseniään kunnioitetaan yhtä lailla osana ankkuriyhteistyön verkostoa kuin sen ammatillisia asiantuntijajäseniäkin, ja jokaisen sanoma otetaan työskentelyssä huomioon yhtä painavana. Pyrkimys asiakasosallisuuden täyteen toteutumiseen on voimakas, mutta vaatii onnistuakseen työntekijöiden kiintoisaa tasapainottelua ankkuritoimintaan sisältyvän kontrolliaspektin ja asiakkaan vilpittömän huomioimisen välillä. Ankkuritoiminnan tuloksekkuus onkin varmasti paljolti kiinni myös ankkuritiimin ja ankkuriyhteistyöhön osallistuvien ammattilaisten omista työskentelytavoista sekä siitä, millaisen tunnelman he ankkuritoimintaan yhdessä luovat.

Jatkotutkimusehdotukset

Tulevaisuuden tutkimustyössä olisi hyödyllistä kartoittaa ankkuriyhteistyöhön liittyviä ajatuksia myös muiden ankkuritiimin läheisten yhteistyötahojen, kuten esimerkiksi oppilas-

ja päihdehuollon näkökulmista. Olisi mielenkiintoista kuulla myös ankkuriin osallistuneiden asiakasnuorten vanhempien tai muiden huoltajien mielipiteitä ankkuritoiminnasta ja sen vaikuttavuudesta heidän omiin kokemuksiinsa perustuen. Näiden lisäksi olisi luonnollisesti tärkeää jatkaa nuorten näkemysten kartoittamista ankkuritoimintaan liittyen, sillä loppujen lopuksi heillä on palvelunkäyttäjinä parhainta kosketuspintaa siihen, miten ankkuri oikeasti pyrkimyksissään onnistuu. Tämän rinnalla ankkuritoiminnan asiakaskunnan keskuudessa olisi hedelmällistä suorittaa pidemmänkin aikavälin seurantatutkimusta, jonka avulla toiminnan puitteissa suoritettujen interventioiden tuotokset saataisiin vielä vahvemmin todennetuiksi.

Ankkuritoiminnan käytännön toteutusta ajatellen olisi erityisen kiintoisaa tietää, millaisena työskentelyssä hyödynnettävä verkostotyö näyttäytyy nuorten silmissä: kokevatko nuoret useamman ammattilaisen läsnäolon työntekijöiden tavoin hyödyllisenä vai näyttäytyykö se kenties taakkana, joka entisestään lisää tapaamisen jännittyneisyyttä? Nuorten näkemysten selvittäminen tosin vaatii huolellista suunnittelua ja varmasti tuorettakin ideointia siitä, miten ankkurinuoria kyettäisiin tuloksekkaasti tavoittamaan. Yleisesti ottaen nuorison palvelujenkäyttöä koskevalle tutkimukselle on taatusti kysyntää jatkossakin, sillä esimerkiksi palvelujen sähköisyyden yhä laajempaan soveltamiseen on kannattavaa kiinnittää kasvavaa huomiota. Suurennuslasin alle olisi hyvä ottaa myös kysymys siitä, millä tavoin ja millä intensiteetillä nuorten palveluja ylipäätään markkinoidaan kohderyhmälleen, sillä joissakin tapauksissa tuen piiriin löytämättömyys tai sen hakemattomuus saattaa olla tulosta silkasta tietämättömyydestäkin. Matalan kynnyksen palvelujen eteenpäin kehittäminen on tällä hetkellä varsin ajankohtaista, minkä prosesseissa myös nuorisotutkimuksella on tärkeä asemansa.

9.3 Tutkimusprosessi oppimiskokemuksena

Laadullisessa tutkimustyössä asiat loksahtavat harvoin paikoilleen heti ensimmäisellä yrityksellä. Alasuutarin (1999, 277) mukaan laadullista tutkimusta tekevän onkin parasta varautua siihen, ettei prosessi välttämättä etene suunniteltuun tapaan ja alkupisteeseen on palattava kerran, jos toisenkin. Tutkimussuunnitelmasta valmiiseen loppuraporttiin

ulottuvalla matkalla voi tapahtua monenlaisia käänteitä, joista läheskään kaikki eivät ole tutkijasta itsestään riippuvaisia. Löydän itse näistä Alasuutarin mietteistä paljon samaistumispintaa, sillä oma graduprosessini oli kokonaisuudessaan kaikkea muuta kuin yksinkertainen.

Aloitin maisteriseminaarit syksyllä 2019 suunnitelmanani tarkastella ankkuritoimintaan osallistuneiden nuorten kokemuksia. Ankkuritoiminnan ollessa luotu juuri nuorten tarvetta vastaavaksi, olin erittäin kiinnostunut selvittämään asiakasnuorten mietteitä ankkuritapaamisista haastattelun keinoin: toiveenani oli tarjota nuorille ponnahduslauta, jonka kautta he pääsisivät mukaan toimintamallin kehittämistyöhön. Suhteellisen pitkäksi venyneen tutkimuslupien hakuprosessin jälkeen haastattelukutsut saatiin vihdoin postitettua joukolle ankkurinuoria, joiden yhteydenottoja jäin innokkaasti odottamaan. Harmikseni haastattelukutsut eivät kuitenkaan onnistuneet herättämään nuorten mielenkiintoa, sillä yksikään heistä ei ilmoittautunut halukkaaksi osallistumaan haastatteluun. Vaikka tiedostin nuorten olevan verrattain haastava kohderyhmä tutkittavaksi, haastattelujen epäonnistuminen oli suurehko pettymys. Puurosen (2006, 18) mukaan nuorten motivoiminen tutkimukselliseen yhteistyöhön saattaa olla vaikeaa nuorten kokiessa tutkijan vahvasti aikuismaailman tai jonkin tietyn instituution edustajaksi, ja olenkin pohtinut, saattoiko opiskelijastatukseni jollakin tavoin edesauttaa omaa kompastumistani haastateltavien tavoittamisessa. Toisaalta on myös mahdollista, että tavoittelemani nuoret kokivat ankkuriin liittyvät tuntemuksensa niin henkilökohtaisiksi, etteivät halunneet niitä ulkopuoliselle avata.

Vaikka haastattelujen epäonnistuminen saikin minut hetkeksi lannistumaan, jälkeenpäin ajatellen tämäkin ohilaukaus toimi hyvänä opetuksena ja ennen kaikkea ajatustenherättäjänä. Nuorten osallistaminen tutkimus- ja kehittämistyöhön on äärettömän tärkeä tavoite, joka ei kuitenkaan ole helposti konkretisoitavissa. Tätä käytännön haasteellisuutta omakin epäonnistumiseni havainnoi, ja siksi halusin sen tuoda ilmi. Toimivien yhteydenottokäytäntöjen luominen on selvästikin avainasemassa nuorten tutkimuksellisen osallistamisen päämäärässä: oman kokemukseni pohjalta voitaneen todeta, ettei perinteinen postikirjeitse toteutettava tavoittelu ole vaihtoehdoista luontevin.

Samalla kun hylkäsin suunnitelmani ankkurinuorten haastattelemisesta, sain luopua myös tutkimussuunnitelmavaiheessa laatimastani aikataulusta. Lisäksi kevään 2020 kuluessa Suomeen rantautui maailmanlaajuinen viruspandemia, mikä osaltaan vaikeutti tutkielman

käytännön tason työstämistä. Sosiaalisessa eristäytymisessä eläminen ja yliopistorakennusten sekä kirjastojen sulku tekivät yhteissummana aineistonhankinnasta ja muustakin kirjoitustyöstä haasteellista monin tavoin, niin henkisesti kuin fyysisestikin. Vallitsevan tilanteen huomioon ottaen päädyin ohjaajani tukemana kääntämään tutkielman fokuksen nuorista työntekijöihin, jolloin saatoin edelleen pysytellä minua kovasti kiinnostavan ankkuritoiminnan tarkastelussa ja nuorisorikollisuuden tematiikassa. Käännöksen tekeminen alkoi nopeasti tuntua oikealta ratkaisulta, mutta vaati jälleen uutta alustustyötä muun muassa tutkimuslupien uusimisen merkeissä. Tämän ohella myös tutkimuskysymykset ja konkreettinen aineistonkeruumenetelmä nousivat pohdinnanaiheiksi uuteen otteeseen. Pandemiatilanteen huomioiden ja omia taloudellisia sekä ajallisia resursseja säästääkseni päädyin hyödyntämään aineistonkeruussa internetkyselyjä, joiden kautta pystyin tavoittamaan tutkimukseen halukkaat työntekijät suhteellisen nopeasti ja vaivattomasti.

Internetkyselyjen laatiminen oli oma yksittäinen oppimisprosessinsa, joka luonnollisesti vaati oman aikansa ja panostuksensa. Toimivan kyselylomakkeen suunnitteleminen osoittautui erityistä tarkkuutta edellyttäväksi tehtäväksi, jonka kautta ymmärsin, miten suuri merkitys kysymysten muotoilulla todellisuudessa onkaan. Kysymysrunkojen rakentaminen oli oivallinen muistuttaja siitä, minkälaista tutkimustehtävää haluan aineistollani tarkalleen selvittää: tutkimuksen aihepiirin ollessa henkilökohtaisesti erittäin mielenkiintoinen, rajatun tutkimusaiheen sisällä pysyminen vaati ajoittain itsekuria. Näin ollen kysymyslomakkeiden työstäminen auttoi hahmottamaan aiheen todellisen ytimen, jolloin siitä oli helpompi pitää kiinni tutkimusprosessin loppuun asti. Kokonaisuudessaan kyselyjen toteuttaminen onnistui mielestäni melko hyvin, vaikka vastanneiden työntekijöiden kokonaismäärä jäikin toivomaani vähäisemmäksi. Jälkeenpäin olenkin miettinyt, olisiko jokin muu aineistonkeruumenetelmä mahdollisesti toiminut tilanteessa paremmin. Oli kuitenkin hienoa huomata, että vastanneet työntekijät olivat jaksaneet pohtia kysymyksiä perusteellisesti ja kirjoittaneet mietteitään auki pidemmänkin kaavan kautta. Vastauksista heijastui aiheen tärkeys käytännön työkentän näkökulmasta, mikä osaltaan lisäsi myös omaa motivaatiotani työstää tutkielmaa eteenpäin. Lisäksi pari vastaajaa välitti kyselyjen rakenteesta positiivista palautetta, mikä lämmitti mieltäni kovasti.

Kaiken kaikkiaan koin tutkielmaprosessin mieluisana ja opettavaisena projektina. Erityisen iloinen olen siitä, että kommelluksista ja suunnanmuutoksista huolimatta pystyin

säilyttämään tutkielman pääteeman juuri ankkuritoiminnassa ja sain siten mahdollisuuden syventyä erityisen mielenkiintoiseen ja monipuoliseen aihepiiriin. Tutkielmantekijänä henkilökohtainen pyrkimykseni oli, että pystyisin löytämään keräämästäni aineistosta syvempiäkin merkityksiä pelkän uudelleenjärjestelyn ja luokittelun sijasta, mikä mielestäni pääpiirteittäin onnistui aineiston suppeudesta huolimatta: tulokset ankkuritoiminnan konkreettisesta näkyvyydestä yhteistyötahojen arjessa jäivät toivomaani pinnallisemmiksi, mutta esimerkiksi asiakasosallisuuden toteutumisesta koin saaneeni irti paljonkin.

Tutkielman aiheen ollessa mielekäs, kirjoitustyö sujui pitkälti positiivisessa mielentilassa eikä muodostunut liian raskaaksi taakaksi. Yllättävien haasteiden ja hienoisen epäonnisuudenkin siivittämänä koen tutkielmanteon kasvattaneen kärsivällisyyttäni ja vahvistaneen erityisesti uudelleenorganisoinnin taitojani. Se korotti kynnystäni sietää suunnitelmien muutoksia ja lisäsi sitkeyttä pitää kiinni omista intresseistä. Vaikka tutkimusprosessin aikana tapahtuneet käännökset veivätkin ylimääräistä aikaa ja energiaa, kykenin lopulta kääntämään ne voitoksi ja hyödyntämään niitä itseni kehittämisessä niin akateemisesti kuin yliopiston ulkopuolellakin. Kivikkoisesta taipaleesta huolimatta olen lopputulokseen tyytyväinen ja enemmän kuin valmis siirtämään oppimaani kohti tulevia työkenttiä.

LÄHTEET

Aaltonen Mikko ja Kivivuori Janne (2009) Yksilökohtaiset ominaisuudet, syrjäytyminen ja rikollisuus. Teoksessa Kivivuori Janne (toim.) Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus. OPTL:n tutkimustiedonantoja 94:2009, 19–23. Saatavilla: http://hdl.handle.net/10138/152521. Viitattu 12.12.2019

Aaltonen Sanna ja Päivi Berg (2015) Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamiset. Teoksessa Aaltonen Sanna, Berg Päivi ja Salla Ikäheimo (toim.) Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 84, 41–127. Saatavilla: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf. Viitattu 24.3.2020

Aaltonen Sanna, Hästbacka Noora ja Antti Kivijärvi (2017) Metelin, kohinan ja hiljaisuuden kohtaaminen hyvinvointipalvelujen haasteena. Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina. Saatavilla: https://koneensaatio.fi/wp-content/uploads/Aaltonen-Ha%CC%88stbacka-Kivija%CC%88rvi_Nuoret_aikuiset_hyvinvointipalvelujen_SISUS__199-220-1.pdf. Viitattu 27.7.2020

Alasuutari Pertti (1999) Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.

Aneshensel Carol S. (2002) Undergraduate Research Methods & Statistics in the Social Sciences: Theory-based data analysis for the social sciences. SAGE Publications.

Bardy Marjatta, Salmi Minna ja Tarja Heino (2002) Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 263. Saatavilla: https://www.julkari.fi/handle/10024/75472. Viitattu 2.12.2019

Barrett David E. ja Antonis Katsiyannis (2017) The Clemson Juvenile Delinquency Project: Major Findings from a Multi-Agency Study. Journal of Child and Family Studies. Volume 26, 2050–2058. Saatavilla: https://link-springer-com.ezproxy.jyu.fi/article/10.1007%2Fs10826-017-0714-8. Viitattu 2.12.2019

Bernelius Venla ja Mari Vaattovaara (2013) Stadin skidien eriytyvät naapurustot. Teoksessa Reivinen Jukka ja Leena Vähäkylä (2013) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen, 198–209.

Bhattacharya Aveek (2016) Youthful Abandon. Why are young people drinking less? An Institute of Alcohol Studies report. Saatavilla: http://www.ias.org.uk/uploads/pdf/IAS%20reports/rp22072016.pdf. Viitattu 16.4.2020

Björklund Liisa, Nord Ulla ja Tom Tarvainen (2018) 100 NUORTA KEHITTÄJÄÄ. Nuorten terveiset psykososiaalisen tuen palvelupakettiin. Me-säätiö. Saatavilla: https://stm.fi/documents/1271139/7007736/100+kehitt%C3%A4j%C3%A4%C3%A4_Nuorten+terveiset+psykososiaalisen+tuen+palvelupakettiin_2018.pdf/6c25d13c-

6362-45cf-a63a-4bde30130af2/100+kehitt%C3%A4j%C3%A4%C3%A4_Nuorten+terveiset+psykososiaalisen+tuen+palvelupakettiin_2018.pdf. Viitattu 24.3.2020

Blomgren Sanna ja Peppi Saikku (2019) Heikossa työmarkkina-asemassa olevien asiakkaiden osallisuus ja monialainen yhteistyö palveluissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137500/URN_ISBN_978-952-343-285-7.pdf?sequence=1. Viitattu 28.7.2020

Bridges Diane R., Davidson Richard A., Odegard Peggy Soule, Maki Ian V. ja John Tomkowiak (2011) Interprofessional collaboration: three best practice models of interprofessional education. Medical Education Online, 16:1. Saatavilla: https://doi.org/10.3402/meo.v16i0.6035. Viitattu 13.8.2020

Buckingham David ja Mary Jane Kehily (2014) Introduction: Rethinking Youth Cultures in the Age of Global Media. Teoksessa Buckingham David, Bragg Sara ja Mary Jane Kehily (toim.) Youth Cultures in the Age of Global Media, 1–18. Palgrave Macmillan Limited.

Böhm Andreas (2004) Theoretical Coding: Text Analysis in Grounded Theory. Teoksessa Flick Uwe, von Kardoff Ernst ja Ines Steinke (toim.) A Companion to Qualitative Research. SAGE Publications, 270–275.

Caspi Avshalom, Moffitt Terrie E., Cannon Mary, McClay Joseph, Murray Robin, Harrington HonaLee, Taylor Alan, Arseneault Louise, Williams Ben, Braithwaite Anthony, Poulton Richie ja Ian W. Craig (2005) Moderation of the effect of adolescent-onset cannabis use on adult psychosis by a functional polymorphism in the catechol-o-methyltransferase gene: longitudinal evidence of a gene x environment interaction. Viol psychiatry, vol. 57, 1117–1127.
Saatavilla: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006322305001034. Viitattu 20.10.2019

Converse Jean M. ja Stanley Presser (2011) Strategies of Experience and Research. In: Survey Questions. SAGE Publications.

Elonheimo Henrik (2010) Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Akateeminen väitöskirja. Turun yliopisto. Saatavilla: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/59505/AnnalesC299Elonheimo.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 27.11.2019

Ensi- ja turvakotien liitto (28.3.2017) Seurusteluväkivalta jää helposti piiloon. Saatavilla: https://ensijaturvakotienliitto.fi/seurusteluvakivalta-jaa-helposti-piiloon/. Viitattu 23.7.2020

Eskola Jari ja Juha Suoranta (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Euroopan parlamentti (2014). Preventing and countering youth radicalisation in the EU. Saatavilla:

http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/509977/IPOL-LIBE_ET(2014)509977_EN.pdf. Viitattu 4.12.2019

Furlong Andy (2012). Youth Studies: an Introduction. Routledge: London, UK. Viitattu 24.2.2020

Gissler Mika ja Martta Forsell (2018) Lasten ja nuorten sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttö. Teoksessa Gissler Mika, Kekkonen Marjatta ja Päivi Känkänen (toim.) Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018, 20–33. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 20.3.2020

Global Youth Justice. Top 25 crimes, offenses and violations. Saatavilla: https://www.globalyouthjustice.org/resources/top-25-crimes/. Viitattu 17.7.2020

Haanpää Leena (2019) Harrastustakuu: yhdenvertaisuuden asialla. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 147. Saatavilla: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/harrastustakuu_digi_final.pdf. Viitattu 16.4.2020

Haikkola Lotta, Näre Lena ja Jaana Lähteenmaa (2018) Tunnistamisen institutionaaliset kontekstit. Nuoret työttömät aktivointitoimenpiteissä. Teoksessa Aaltonen Sanna ja Antti Kivijärvi (toim.) Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 136, 53–78. Saatavilla: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret_aikuiset_hyvinvointipalvelujen_kayttajina_ja_kohteina_lopullinen.pdf#page=54. Viitattu 9.8.2020

Hakanen Tiina, Myllyniemi Sami ja Mikko Salasuo (toim.) Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja: verkkojulkaisu nro. 61. Saatavilla: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-Oikeus-liikkua.-Verkkojulkaisu.pdf. Viitattu 18.8.2020

Hakkarainen Pekka ja Leena Metso (2003) Huumeiden käytön uusi sukupolvi. Yhteiskuntapolitiikka 68 (2003): 3. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101211/033hakkarainen.pdf?sequence=1. Viitattu 15.7.2020

Hari Riitta, Järvinen Jaakko, Lehtonen Johannes, Lonka Kirsti, Peräkylä Anssi, Pyysiäinen Ilkka, Salenius Stephan, Sams Mikko ja Petri Ylikoski (2015) Ihmisen mieli. Helsinki: Gaudeamus

Harlan Mary Ann (2016) Constructing Youth: Reflecting on Defining Youth and Impact on Methods. School Libraries Worldwide, vol. 22 (2), 1–12.

Hipp Tiia, Pollari Kirsi ja Saga Luoma (2018) Nuorten äänen pitää kuulua! Nuorten osallisuus päätöksenteossa. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 6/2018. Saatavilla: https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Nuorten-aanen-pitaa-kuulua-final.pdf. Viitattu 10.12.2019

Hirtenlehner Helmut ja Kyle Treiber (2017) Can Situational Action Theory Explain the Gender Gap in Adolescent Shoplifting? Results From Austria. International Criminal Justice Review 2017, vol. 27 (3), 165–187. Georgia State University.

Hujala Anneli ja Johanna Lammintakanen (2018) Paljon sote-palveluja tarvitsevat ihmiset keskiöön. KAKS - kunnallisalan kehittämissäätiön Julkaisu 12. Saatavilla: https://kaks.fi/wp-content/uploads/2018/01/paljon-sote-palveluja-tarvitsevat-ihmiset-keskioon.pdf. Viitattu 3.12.2019

Ikonen Riikka, Hietamäki Johanna, October Martta, Seppänen Johanna ja Nina Halme (2018) Nuorten perheessä kokema väkivalta ja siihen saatu tuki ammattilaisilta. Teoksessa Gissler Mika, Kekkonen Marjatta ja Päivi Känkänen (toim.) Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018, 58–67. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 20.3.2020

Isoherranen Kaarina (2004) Moniammatillinen yhteistyö. WSOY.

Isoherranen Kaarina (2012) Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos. Saatavilla: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-7664-0. Viitattu 5.11.2019

Jones Caitlin M. (2005) Genetic and Environmental Influences on Criminal Behavior. Saatavilla: http://www.personalityresearch.org/papers/jones.html. Viitattu 27.9.2020

Juhila Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Vastapaino, Tampere.

Juhila Kirsi (2009) Sosiaalityön selontekovelvollisuus. Janus vol. 17 (4), 296–312.

Kafle Narayan Prasad (2013). Hermeneutic phenomenological research method simplified. Bodhi: An Interdisciplinary Journal, 5(1), 181–200. Saatavilla: https://doi.org/10.3126/bodhi.v5i1.8053. Viitattu 18.4.2020

Kajantie Eero, Hovi Petteri, Eriksson Johan, Laivuori Hannele, Andersson Sture ja Katri Räikkönen (2013) Alkaako syrjäytyminen jo kohdussa? Teoksessa Reivinen Jukka ja Leena Vähäkylä (2013) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen, 23–36.

Kallio Kirsi Pauliina, Stenvall Elina, Bäcklund Pia ja Jouni Häkli (2013) Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa Reivinen Jukka ja Leena Vähäkylä (2013) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen, 69–87.

Kankaanpää Aino, Ariniemi Kari, Heinonen Mari, Kuoppasalmi Kimmo ja Teemu Gunnar (2016) Current trends in Finnish drug abuse: Wastewater based epidemiology combined with other national indicators. Science of the Total Environment, vol. 568, 864–874. Saatavilla: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0048969716312335. Viitattu 20.11.2019.

Kanste Outi, Kiviruusu Olli, Halme Nina ja Henna Haravuori (2018) Mielialastaan huolestuneiden nuorten tuen ja avun saaminen koulusta, palveluista ja lähipiiriltä – Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia. Teoksessa Gissler Mika, Kekkonen Marjatta ja

Päivi Känkänen (toim.) Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018, 46–57. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 23.3.2020

Karjalainen (25.10.2018) Yliannostus keskellä kaupunkia – yhä nuoremmat sortuvat aineisiin ja jopa kuudesluokkalaiset käyttävät kannabista. Viitattu 8.11.2019

Karjalainen Karoliina, Pekkanen Niina ja Pekka Hakkarainen (2020) Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992–2018. Raportti 2/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-441-7. Viitattu 16.7.2020

Kekkonen Marjatta, Känkänen Päivi ja Mika Gissler (2018) Tieto nuorten asiakaskokemuksista ja palveluiden käytöstä – liian tärkeää hukattavaksi. Teoksessa Gissler Mika, Kekkonen Marjatta ja Päivi Känkänen (toim.) Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018, 5–17. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 23.3.202

Kivelä Salla (2020) The Documentation of Family Violence in Healthcare and the Associations of Violence on Well-Being. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Saatavilla: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1407-1. Viitattu 19.7.2020

Kivijärvi Antti & Marja Peltola (2016) Johdanto. Sukupolvisten suhteiden liikuttamat lapset ja nuoret. Teoksessa Kivijärvi Antti & Marja Peltola (toim.) Lapset ja nuoret muuttoliikkeessä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2016. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 105, 5–13. Saatavilla: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7175-19-4. Viitattu 5.5.2020

Koitti Miia ja Joanna Niemi (2017) Nuorten rikoksentekijöiden kokemuksia Ankkuritoiminnasta. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201801111243. Viitattu 13.10.2019

Koivumäki Jaakko (2008) Työyhteisöjen sosiaalinen pääoma: tutkimus luottamuksen ja yhteisöllisyyden rakentumisesta ja merkityksestä muuttuvissa valtion asiantuntija-organisaatioissa. Työelämän tutkimus – Arbetslivsforskning 2/2008, 223–225. Viitattu 20.8.2020

Kontio Mari (2010) Moniammatillinen yhteistyö. TUKEVA-hanke. Saatavilla: http://www.oulu.ouka.fi/seutu/tukeva/Moniammatillinen-julkaisu.pdf. Viitattu 13.8.2020

Korkman Julia (2016) Alaikäisen turvapaikanhakijan kuulemiseen liittyviä haasteita oikeuspsykologisesta näkökulmasta. Teoksessa Honkasalo Veronika, Maiche Karim, Onodera Henri, Peltola Marja ja Leena Suurpää (toim.) Nuorten turvapaikanhakijoiden elämää vastaanottovaiheessa. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 120, nro. 39. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/231004/nuorten_turvapaikanhakijoid

en_elamaa_vastaanottovaiheessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=9. Viitattu 28.7.2020

KPMG Oy Ab (2018) Onko Suomi maailman turvallisin maa kaikille? Turvallisuuden toteutuminen eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta. Saatavilla: https://home.kpmg/content/dam/kpmg/fi/pdf/2018/05/Onko%20Suomi%20maailman%20turvallisin%20maa%20kaikille_selvitys.pdf. Viitattu 4.2.2020

Kuntaliiton lastensuojelun kuntakyselyn tuloksia 2017. Saatavilla: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Lastensuojelun-kuntakyselyn-keskeisimm%C3%A4t-tulokset-raportti-01022018.pdf. Viitattu 13.12.2019

Laki nuorista rikoksentekijöistä 262/1940.
Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262. Viitattu 1.12.2019

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.
Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812#L2P8.
Viitattu 19.3.2020

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417. Viitattu 19.3.2020

Leemann Lars ja Riitta-Maija Hämäläinen (2016) Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. Yhteiskuntapolitiikka 81:5, 586–594. Saatavilla: http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016102725606. Viitattu 10.12.2019

Leemann Lars ja Riitta-Maija Hämäläinen (2015) Asiakasosallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla www.thl.fi/sokra. Viitattu 9.12.2019

Lehtinen Elina ja Annina Peltonen (2019) Konfliktinratkaisusta kansalaistaito? Teoksessa Pekkarinen Elina ja Sami Myllyniemi (toim.) Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018, 189–190. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja, nro. 140. Saatavilla: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/03/NB_2018_web.pdf. Viitattu 17.4.2020

Lepistö Sari (2010) Nuorten kokema perheväkivalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, hoitotieteen laitos. Saatavilla: http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8223-6. Viitattu 5.2.2020

Leppälahti Merja (2008) Katsaus: Silmäys nuorisotutkimukseen. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. ELORE, vol. 15 – 1/2008. Saatavilla: https://journal.fi/elore/article/view/78710/39610. Viitattu 1.4.2020

Matilainen Timo ja Ville Sopanen (2019) Pikaviestintäsovellukset huumekaupassa. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Saatavilla: http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019060515001.Viitattu 29.11.2019

Mørch Sven (2005) Researching Youth Life. Teoksessa Helena Helve (toim.) Mixed Methods in Youth Research. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 60, 29–56. Saatavilla: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/mixedmethods.pdf. Viitattu 30.3.2020

MTV Uutiset (4.9.2014) ”Poliisi katsoo suurennuslasilla Syyrian taisteluista palanneet”. Saatavilla: https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/poliisi-katsoo-suurennuslasilla-syyrian-taisteluista-palanneet/4302310#gs.c42tbg. Viitattu 25.10.2019

Myllyniemi Sami (2008) Osa 1: Tilasto-osio. Teoksessa Autio Minna, Eräranta Kirsi & Sami Myllyniemi (toim.) Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 84, 18–81. Saatavilla: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/2008polarisoituvanuoruus.pdf. Viitattu 5.5.2020

Myllyniemi Sami ja Päivi Berg (2013) Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja, nro. 49. Saatavilla: https://issuu.com/tietoanuorista/docs/nuorten_vapaa-aikatutkimus_2013, viitattu 24.2.2020

Myllyniemi Sami ja Tomi Kiilakoski (2019) Maahanmuutto ja kansalliset itsemäärittelyt. Teoksessa Pekkarinen Elina ja Sami Myllyniemi (toim.) Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018, 45–60. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja, nro. 140. Saatavilla: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/03/NB_2018_web.pdf. Viitattu 17.4.2020

Mäkijärvi Leena (2005) Nuorten viestejä vanhemmille. Suomen Mielenterveysseura. Saatavilla: https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/nuorten_viesteja_vanhemmille2.pdf. Viitattu 2.8.2020

Määttä Anne ja Elsa Keskitalo (2014) Ulkoringiltä sisärinkiin. Kumuloituneista ongelmista kärsivät nuoret aikuiset pirstaleisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka vol. 79 (2014):2, 197–207. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116235/maatta.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 9.8.2020

Mönkkönen Kaarina, Kekoni Taru ja Aini Pehkonen (2019) Moniammatillinen yhteistyö: vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus, Helsinki.

Nuorisolaki (1285/2016). Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pidp446651280. Viitattu 10.12.2019

Näsi, Matti (2016) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Katsauksia 18/2016. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/169509/Katsauksia_18_N%C3%A4si_2016.pdf?sequence=1. Viitattu 2.12.2019

Opetushallitus (2019) Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy varhaiskasvatuksessa. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/196361_oph_ekstremismi_varhaiskasvatus_2019.pdf. Viitattu 10.9.2020

Opetusministeriö (2008) Koulukiusaaminen peruskoulun yläluokilla 2000–2007. Luopa Pauliina, Pietikäinen Minna ja Jukka Jokela (toim.) Opetusministeriön julkaisuja 2008:7. Saatavilla: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-495-5. Viitattu 23.7.2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017) Selvitys Valtionhallinnon toimenpiteistä lasten ja nuorten harrastustoiminnan edistämiseksi. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja: verkkojulkaisu nro. 57. Selvityksen toteutus: Owal Group Oy. Saatavilla: https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/LNH_raportti_2501.pdf. Viitattu 18.8.2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019) Harrastamisen strategia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:7. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161382/okm_7_2019_Harrastamisen%20strategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 18.8.2020

Oikeusministeriö (2020) Myymälävarkauksien ehkäisyä kehittävän työryhmän loppuraportti. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2020:4. Saatavilla: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-846-2. Viitattu 22.7.2020

Pajamäki Tatjana ja Anna-Maija Okker (2018) ”Pitäis jaksaa, uskaltaa luottaa ja odottaa” – nuorten kokemuksia palveluista. Teoksessa Gissler Mika, Kekkonen Marjatta ja Päivi Känkänen (toim.) Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018, 70–81. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 23.3.2020

Pekkarinen Elina (2010) Sosiaalialan arvojohtajat ja muutoksen managerit Laadullinen katsaus sosiaalialan johtamisen tutkimuksesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: avauksia 7/2010. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80260/c36d8dc8-fca6-46e6-95ec-78a8efb6a626.pdf?sequence=1. Viitattu 25.8.2020

Pelastakaa Lapset ry (2018) Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja siihen liittyvä kiusaaminen digitaalisessa mediassa. Saatavilla: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2018/08/31131602/Sexting_raportti_web-002.pdf. Viitattu 10.2.2020

Penttinen Pekka ja Jussi Ronkainen (2018) Itä-Suomen maakuntien nuoret – palveluiden paitsiossa vai paalupaikalla? Teoksessa Gissler Mika, Kekkonen Marjatta ja Päivi Känkänen (toim.) Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018, 34–45. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 20.3.2020

Pesäpuu ry (2018) Nopeet, hitaat, dissot, deelit – nuorten ajatuksia päihteistä. Päihteet? – foorumien raportti. Saatavilla: https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/09/Nopeet-hitaat-dissot-deelit-nuorten-ajatuksia-

p%C3%A4ihteist%C3%A4.-P%C3%A4ihteet-foorumien-raportti.2.pdf. Viitattu 29.11.2019

Poliisi.fi. Neuvoja nuorille- Näpistys. Saatavilla: https://www.poliisi.fi/neuvot/napistys. Viitattu 22.7.2020

Poliisi.fi. ”Oulussa kokeillaan psykologin tapaamista nuorten riskikäyttäytymisen ja liikenneonnettomuuksien ehkäisemiseksi” (13.01.2020). Saatavilla: https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/oulussa_kokeillaan_psykologin_tapaamista_nuorten_riskikayttaytymisen_ja_liikenneonnettomuuksien_ehkaisemiseksi_87019. Viitattu 3.8.2020

Puuronen Vesa (2006) Nuorisotutkimus. Vastapaino, Tampere.

Raitakari Suvi (2006) Neuvottelut ja merkinnät minuuksista - vuorovaikutuksellisuus ja retorisuus nuorten tukiasumisyksikön palavereissa ja tukisuunnitelmissa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Saatavilla: http://urn.fi/urn:isbn:951-44-6753-1. Viitattu 27.9.2020

Rantala Kati, Majamaa Karoliina ja Atte Oksanen (2015) Mopoilun nurjat puolet: laittomat ulottuvuudet ja oikeudelliset seuraamukset. Nuorisotutkimus 33 (2015):1. Saatavilla: http://hdl.handle.net/10138/232367. Viitattu 3.8.2020

Rikoksentorjunta.fi. Seksuaalirikokset. Saatavilla: https://rikoksentorjunta.fi/seksuaalirikokset. Viitattu 10.2.2020

Rikosseuraamuslaitos (2012) Nuoren oikeusopas. Rikos ja sen vaikutukset. Saatavilla: https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/toimipaikkojenliitetiedostoja/6DjaiqeSl/Nuoren_oikeusopas.pdf. Viitattu 1.12.2019

Romakkaniemi Marjo (2011) Masennus. Tutkimus kuntoutumisen kertomusten rakentumisesta. Akateeminen väitöskirja, Lapin yliopisto. Saatavilla: http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201110131185. Viitattu 23.3.2020

Ronkainen Suvi (2008) Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Yhteiskuntapolitiikka 73:4, 388–401. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101398/ronkainen.pdf. Viitattu 4.2.2020

Saarikkomäki Elsa ja Maiju Tanskanen (2018) Nuorisorikollisuus. Teoksessa Niemi Hannu (toim.) Rikollisuustilanne 2017. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 29. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 199–220. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/handle/10138/239656. Viitattu 2.12.2019

Salmi Venla, Kivivuori Janne ja Reino Sirén (2009) Sosiaalinen syrjäytyminen. Teoksessa Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus: Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Kivivuori (toim.). OPTL:n tutkimustiedonantoja 94: 2009, 15–18. Saatavilla: http://hdl.handle.net/10138/152521.Viitattu 12.12.2019

Salo Ulla-Maija (2015) Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa Aaltonen Sanna ja Riitta Högbacka (toim.) Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 164, 166–190. Saatavilla: http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9786-5. Viitattu 18.8.2020

Sandström Sanna, Keiski-Turunen Annika, Hassila Lea, Aunola Eija ja Maija Alahuhta (2018) Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kuvaamana. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 44. Saatavilla: http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018061225734. Viitattu 12.12.2019

Seikkula Jaakko ja Tom Erik Arnkil (2009) Dialoginen verkostotyö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79883/93ae45f6-b7c4-403f-9dff-643b813972bf.pdf?sequence=1. Viitattu 10.12.2019

Seppälä Pauliina ja Mikko Salasuo (2005) Huumeidenkäyttö osana kulttuuria. Päihdelinkki.fi. Saatavilla: https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteet-ja-yhteiskunta/huumeidenkaytto-osana-kulttuuria. Viitattu 15.7.2020

Sigfúsdóttir Inga Dóra, Thorlindsson Thorolfur, Kristjánsson Àlfgeir Logi, Roe Kathleen M. & John P. Allegrante (2008) Substance use prevention for adolescents: the Icelandic Model. Health Promotion International. Volume 24: 1, 16–25. Saatavilla: https://www.researchgate.net/publication/23655343_Substance_use_prevention_for_adolescents_The_Icelandic_Model. Viitattu 2.12.2019

Sirén Pia (2019) Sidosryhmäyhteistyö moniammatillisessa Ankkuri-toiminnassa. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto. Saatavilla: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105639/1557820872.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 12.3.2020

Sisäministeriö (2017) Hyvä elämä – turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017. Sisäministeriön julkaisu 15/2017, Helsinki. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80782/sisaisen-turvallisuuden-strategia-verkko.pdf. Viitattu 6.5.2020

Sisäministeriö (2018) Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018. Arvio väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa vuonna 2017 ja kehityksen suunta. Erikoistarkastelussa naiset ja lapset radikaali-islamistisissa terroristijärjestöissä. Sisäministeriön julkaisuja 13/2018. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160777. Viitattu 21.10.2019

Sisäministeriö (2018) Enska – Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-2023. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161300. Viitattu 13.10.2019

Sisäministeriö (2018) Pohjoismaiset moniviranomaisyhteistyön toimintamallit nuorten hyvinvoinnin edistämisessä ja rikosten ehkäisyssä. Sisäministeriön julkaisuja 18/2018.

Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160881/SM_18_2018_Poho ismainen_moniviranomaisyhteistyo.pdf. Viitattu 4.12.2019

Sisäministeriö (2018) ”Poliisin ennalta estävä työ tukee kaikkia poliisin muita toimintoja”. Tiedote 98/2018. Saatavilla: https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/poliisin-ennalta-estava-tyo-tukee-kaikkia-poliisin-muita-toimintoja. Viitattu 3.8.2020

Sisäministeriö (2019) Sisäministeriön julkaisuja 2019:16. Ankkuritoiminnan käsikirja. Moniammatillinen yhteistyö nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161483. Viitattu 13.10.2019

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301. Viitattu 10.12.2019

Sosiaali- ja terveysministeriö (2018) Lapsille, nuorille ja perheille sopivaa tukea oikeaan aikaan. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Saatavilla: https://stm.fi/documents/1271139/4919814/LAPE_esite_P%C3%A4ivitys_03_2018_FI/d41b4b22-7339-4048-b23a-adf1575994e6/LAPE_esite_P%C3%A4ivitys_03_2018_FI.pdf. Viitattu 5.3.2020

Sosiaali- ja terveysministeriö (2019) Väkivallaton lapsuus. Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161899. Viitattu 13.7.2020

Sosiaali- ja terveysministeriö (2020) Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. Vorma Helena, Rotko Tuulia, Larivaara Meri ja Anu Kosloff (toim.) Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6. Saatavilla: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4139-7. Viitattu 23.7.2020

Stake Robert E. (2010) Qualitative Research. Studying How Things Work. The Guilford Press, New York.

Stepanov, Aleksandr (2017) Vaikuttavuustutkimus Hämeenlinnan moniammatillisen Ankkuri-tiimin intervention vaikutuksesta 15–17-vuotiaiden nuorten rikoskäyttäytymiseen. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Saatavilla: http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705097125. Viitattu 15.10.2019

Suomen Mielenterveys ry. Hyvä työilmapiiri vahvistaa hyvinvointia. Saatavilla: https://mieli.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/hyv%C3%A4-ty%C3%B6ilmapiiri-vahvistaa-hyvinvointia. Viitattu 20.8.2020

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731. Viitattu 10.12.2019

Tanttu Satu Marja (2016) Auttamisen rajat ja mahdollisuudet kunnallisessa aikuissosiaalityössä sosiaalityöntekijöiden määrittämänä. Lisensiaatintutkimus. Itä-

Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Saatavilla: https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20161105/urn_nbn_fi_uef-20161105.pdf. Viitattu 25.3.2020

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326. Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326#L8P70. Viitattu 28.7.2020

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ja Itä-Suomen yliopisto (2012) Asiakaslähtöiset ja vaikuttavat sosiaalipalvelut. Opas sosiaalihuollon käsitteelliseen tarkasteluun. Saatavilla: https://thl.fi/attachments/tiedonhallinta/asiakaslahtoiset_ja_vaikuttavat_sosiaalipalvelut_opas_sosiaalihuollon_kasitteelliseen_tarkasteluun.pdf. Viitattu 1.11.2019

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019) Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019. Tilastoraportti 2019:33. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Kouluterveyskysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Viitattu 5.2.2020

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019) Kouluterveyskyselyn tulokset 2017 ja 2019. Saatavilla: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_perustulokset2?alue_0=87869&mittarit_0=200537&mittarit_1=199990&mittarit_2=199320&vuosi_0=v2017&koulu aste_0=161293#. Viitattu 20.11.2019.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020) Lastensuojelun käsikirja/Lastensuojelun tarpeen selvittäminen. Saatavilla: https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojelun-tarpeen-selvittaminen. Viitattu 8.8.2020

The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (2015). Saatavilla: http://espad.org/report/home/. Viitattu 2.12.2019

Tieliikennelaki 10.8.2018/729. Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180729?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=liikennerikkomus#L6P162. Viitattu 3.8.2020

Toikka Jutta ja Anna-Kaisa Venetmäki (2013) Ankkuri tarttuu. Ankkurin piiriin ohjautuvien nuorten perhetaustojen kartoittaminen. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu. Saatavilla: http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201305209567. Viitattu 1.11.2019

Tuomi Jouni ja Anneli Sarajärvi (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. Helsinki. Saatavilla: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Viitattu 4.6.2020

Työterveyslaitos – Työhyvinvointipankki. Perehdytys työhyvinvointiin, työterveyteen ja työturvallisuuteen. Saatavilla: https://www.ttl.fi/perehdytys-tyohyvinvointiin-tyoterveyteen-ja-tyoturvallisuuteen/tyohyvinvointi-yhteinen-asia/. Viitattu 19.8.2020

Tökkäri Virpi (2018) Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Toikkanen Jarkko ja Ira A. Virtanen

(toim.) Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö, 64–84. Lapland University Press. Saatavilla: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7. Viitattu 1.4.2020

Vallinkoski Anu (2017) Lastensuojelu herättää suuria tunteita. Lapsen Maailma 10/2017. Saatavilla: https://www.lskl.fi/teemat/lastensuojelu/lastensuojelu-herattaa-suuria-tunteita/. Viitattu 2.8.2020

Valtioneuvoston julkaisuja (2002) Nuoret-raportti. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78357/1_16_2002.pdf?sequence=1. Viitattu 3.8.2020

Viestintäliiga (2019) Some ja nuoret 2019. Saatavilla: https://viestintaliiga.fi/some-ja-nuoret-2019/. Viitattu 16.7.2020

Wais Mathias (2005) Lapsuus ja nuoruus nykyaikana. Kasvatuksen mielekkyydestä ja mielettömyydestä. Suomen antroposofinen liitto. Kirjakas Ky/Tallprint, Tallinna.

Wikström Per-Olof H., Oberwittler Dietrich, Treiber Kyle ja Beth Hardie (2012) Breaking Rules. The Social and Situational Dynamics of Young People's Urban Crime. Oxford University Press, United Kingdom.

Woodman Dan ja Johanna Wyn (2015) Youth and Generation: Rethinking Change and Inequality In the Lives of Young People. SAGE Publications Ltd.

Yle Uutiset (31.12.2019) ”Pikkukunnissa nuorilla paljon liikennerikkomuksia, isoissa kaupungeissa vähiten – Jopa joka viides syyllistynyt rikkomuksiin”. Saatavilla: https://yle.fi/uutiset/3-11129178. Viitattu 3.8.2020

Yle Uutiset (7.3.2020) ”Vanhempien päihteiden käyttö on yleinen syy huostaanottoihin – Lastensuojelu: ”Mielenterveysongelmia hoidetaan päihteillä”. Saatavilla: https://yle.fi/uutiset/3-11244838. Viitattu 12.3.2020

Yle Uutiset (1.7.2020) ”Lastensuojeluilmoitusten määrä kaksinkertaistui kymmenessä vuodessa – asiantuntija: "Lastensuojelu ei tapahdu tyhjiössä". Saatavilla: https://yle.fi/uutiset/3-11426249. Viitattu 10.8.2020

Ylitalo Milla ja Elina Rantanen (2018) Pitkäaikaissairaiden tai vammaisten lasten sisarusten kertomuksia palvelukokemuksista. Teoksessa Gissler Mika, Kekkonen Marjatta ja Päivi Känkänen (toim.) Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018, 113–123. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 4.8.2020

Young Susan, Greer Ben ja Richard Church (2017) Juvenile delinquency, welfare, justice and therapeutic interventions: a global perspective. BJPsych Bulletin (2017), 41, 21–29. Saatavilla: doi:10.1192/pb.bp.115.052274. Viitattu 16.7.2020

LIITTEET

LIITE 1. Kyselyjen saatekirje

Tervehdys!

Olen sosiaalityön maisterivaiheen opiskelija Jyväskylän yliopistosta ja tekemässä pro gradu -tutkielmaa ankkuritoimintaa koskien. Tutkielman tarkoituksena on selvittää ankkuritapaamisten yleisluonnetta sekä kartoittaa kyseisen toimintamallin merkitystä lastensuojelun ja poliisihallinnon työntekijöiden arjessa. Lisäksi tutkielmalla pyritään hahmottamaan moniammatillisen yhteistyön roolia osana nuorten parissa tehtävää työtä.

Tutkielman laadullinen aineisto kerätään nettikyselyillä, jotka osoitetaan (paikkakunnan) ankkuritiimin jäsenille sekä poliisilaitoksen ja lastensuojelun työntekijöille. Jokaiselle edellä mainituista työntekijäryhmistä on laadittu oma kyselylomakkeensa, joka sisältää sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonyymisti, se on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää millä hetkellä tahansa. Vastauksista kertynyttä aineistoa säilytetään huolellisesti salasanan turvissa koko graduprosessin ajan ja se hävitetään asianmukaisesti heti tutkielman valmistuttua.

Kysely on avoinna alla olevassa linkissä **pvm.** asti.

< *KYSELYLINKKI* >

Suuri kiitos jo etukäteen ja oikein aurinkoista kesän jatkoa! 😊

Ystävällisin terveisin,

Emilia Tuominen
p. 044 2766044 / emilia.j.tuominen@student.jyu.fi
Tutkielman ohjaaja: professori Heli Valokivi, p. 040 6641514 / heli.valokivi@jyu.fi

LIITE 2. Kysely ankkuritiimille

TAUSTATIEDOT

Mikä on tämänhetkinen työnimikkeesi?

Kuinka pitkään olet työskennellyt ankkuritiimissä?

ANKKURITAPAAMINEN

Mitkä seuraavista ovat mielestäsi yleisimpiä ankkurissa käsiteltäviä teemoja? (voit valita useamman)

- ☐ näpistely
- ☐ varkaus
- ☐ liikennerikkomus
- ☐ päihteidenkäyttö
- ☐ häirintä ja kiusaaminen
- ☐ toisen omaisuuden vahingoittaminen
- ☐ laiton nettilataaminen
- ☐ perheväkivalta
- ☐ seksuaaliväkivalta
- ☐ jokin muu, mikä?

Millainen on oma vastuualueesi ankkuritapaamisessa?

Miten kuvailisit asiakasnuoren osallistumista ankkuritapaamisessa? Kerro yksi tai useampikin esimerkki.

Miten kuvailisit asiakasnuoren vanhemman/huoltajan osallistumista ankkuritapaamisessa? Kerro yksi tai useampikin esimerkki.

Miten yleistä on, että nuori jättää saapumatta hänelle varattuun tapaamiseen?

- ☐ hyvin harvinaista
- ☐ harvinaista
- ☐ melko yleistä
- ☐ erittäin yleistä

ANKKURIYHTEISTYÖ

Ketä muita ammattilaisia ankkuritapaamisiin tavallisesti osallistuu ankkuritiimin lisäksi?

Mistä tekijöistä moniammatillinen ankkuriyhteistyö mielestäsi rakentuu?

Kuinka merkityksellisenä koet moniammatillisen yhteistyön nuorten parissa työskennellessä?

- ☐ ei suurempaa merkitystä
- ☐ vähäinen merkitys
- ☐ jokseenkin merkityksellisenä
- ☐ erittäin merkityksellisenä

LIITE 3. Kysely lastensuojelun työntekijöille

TAUSTATIEDOT

Mikä on tämänhetkinen työnimikkeesi?

ANKKURITAPAAMINEN

Kuinka tuttu toimija ankkuri sinulle on asteikolla yhdestä viiteen? (1=täysin vieras, 5=erittäin läheinen)

Oletko itse osallistunut ankkuritapaamiseen työasioissa?

- ☐ olen, useastikin
- ☐ olen, kerran tai kaksi
- ☐ minut on kutsuttu mukaan, mutten ole päässyt paikalle
- ☐ en ole

Mitä nuoren tekemää rikkomusta koskien olet ollut mukana ankkuritapaamisessa? (voit valita useamman)

- ☐ näpistely
- ☐ varkaus
- ☐ liikennerikkomus
- ☐ päihteidenkäyttö
- ☐ häirintä ja kiusaaminen
- ☐ toisen omaisuuden vahingoittaminen
- ☐ laiton nettilataaminen
- ☐ perheväkivalta
- ☐ seksuaaliväkivalta
- ☐ jokin muu, mikä?

Millainen sinun roolisi ankkuritapaamisessa oli?

Miten kuvailisit asiakasnuoren osallistumista ankkuritapaamisessa? Kerro yksi tai useampikin esimerkki.

Miten kuvailisit asiakasnuoren vanhemman/huoltajan osallistumista ankkuritapaamisessa? Kerro yksi tai useampikin esimerkki.

ANKKURIYHTEISTYÖ

Kuinka usein lastensuojelu ja ankkuritiimi ovat yhteydessä?

- ☐ harvemmin kuin kuukausittain
- ☐ 1–2 kertaa/kk
- ☐ viikoittain
- ☐ päivittäin

Miten ankkuriyhteistyö näkyy ja vaikuttaa omassa työarjessasi?

Mistä tekijöistä moniammatillinen ankkuriyhteistyö mielestäsi rakentuu?

Kuinka merkityksellisenä koet moniammatillisen yhteistyön nuorten parissa työskennellessä?

- ☐ ei suurempaa merkitystä
- ☐ vähäinen merkitys
- ☐ jokseenkin merkityksellisenä
- ☐ erittäin merkityksellisenä

LIITE 4. Kysely poliisiaseman työntekijöille

TAUSTATIEDOT

Mikä on tämänhetkinen työnimikkeesi?

ANKKURITAPAAMINEN

Kuinka tuttu toimija ankkuri sinulle on asteikolla yhdestä viiteen? (1=täysin vieras, 5=erittäin läheinen)

Oletko itse osallistunut ankkuritapaamiseen työasioissa?

- ☐ olen, useastikin
- ☐ olen, kerran tai kaksi
- ☐ minut on kutsuttu mukaan, mutten ole päässyt paikalle
- ☐ en ole

Mitä nuoren tekemää rikkomusta koskien olet ollut mukana ankkuritapaamisessa? (voit valita useamman)

- ☐ näpistely
- ☐ varkaus
- ☐ liikennerikkomus
- ☐ päihteidenkäyttö
- ☐ häirintä ja kiusaaminen
- ☐ toisen omaisuuden vahingoittaminen
- ☐ laiton nettilataaminen
- ☐ perheväkivalta
- ☐ seksuaaliväkivalta
- ☐ jokin muu, mikä?

Millainen sinun roolisi ankkuritapaamisessa oli?

Miten kuvailisit asiakasnuoren osallistumista ankkuritapaamisessa? Kerro yksi tai useampikin esimerkki.

Miten kuvailisit asiakasnuoren vanhemman/huoltajan osallistumista ankkuritapaamisessa? Kerro yksi tai useampikin esimerkki.

ANKKURIYHTEISTYÖ

Kuinka usein poliisit ja ankkuritiimi ovat yhteydessä?

- ☐ harvemmin kuin kuukausittain
- ☐ 1–2 kertaa/kk
- ☐ viikoittain
- ☐ päivittäin

Miten ankkuriyhteistyö näkyy ja vaikuttaa omassa työarjessasi?

Mistä tekijöistä moniammatillinen ankkuriyhteistyö mielestäsi rakentuu?

Kuinka merkityksellisenä koet moniammatillisen yhteistyön nuorten parissa työskennellessä?

- ☐ ei suurempaa merkitystä
- ☐ vähäinen merkitys
- ☐ jokseenkin merkityksellisenä
- ☐ erittäin merkityksellisenä